

Renda Bàsica Universal. Anàlisi d'una proposta disruptiva d'innovació social

ORIOL AMAT SALAS
XAVIER FERRÀS HERNÁNDEZ

06

PAPERS DE
L'OBSERVATORI
DE LA
INDÚSTRIA

Renda Bàsica Universal.
Anàlisi d'una proposta
disruptiva d'innovació
social

ORIO AMAT SALAS
XAVIER FERRÀS HERNÁNDEZ

BIBLIOTECA DE CATALUNYA - DADES CIP:

Amat Salas, Oriol, autor

Renda bàsica universal : anàlisi d'una proposta disruptiva d'innovació social. – Primera edició. – (Papers de l'Observatori de la Indústria ; 6)
Bibliografia

ISBN 9788439398950 – 9788439398981 (PDF)

I. Ferràs, Xavier, 1969- autor II. Catalunya. Departament d'Empresa i Coneixement III. Títol IV. Col·lecció: Papers de l'Observatori de la Indústria ; 6

1. Renda bàsica – Catalunya 2. Renda bàsica

330.565.012.23(460.23)

330.565.012.23

Els continguts d'aquesta obra estan subjectes a una llicència de Reconeixement-No comercial-Sense obres derivades 3.0 de Creative Commons. Se'n permet la reproducció, distribució i comunicació pública sempre que se'n citi l'autor i no se'n faci un ús comercial.

La llicència completa es pot consultar a:

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/es/legalcode.ca>

© Generalitat de Catalunya

Departament d'Empresa i Coneixement

Direcció General d'Indústria

Passeig de Gràcia, 129

08008 Barcelona / Tel. 93 476 72 00 / <http://empresa.gencat.cat>

Col·lecció:

PAPERS DE L'OBSERVATORI DE LA INDÚSTRIA

Aquesta publicació ha comptat amb el suport d'ACCIÓ.

Autors:

Oriol Amat Salas i Xavier Ferràs Hernández

Consell de redacció:

Joan Miquel Hernández, Jordi Fontrodona, Laia Castany, Belén Tascón, Manel Clavijo

Primera edició: Barcelona, juny de 2019

Tiratge: 300 exemplars

Disseny, maquetació, correcció i impressió:

www.cegeglobal.com

D. Leg.: B 16173-2019

ISBN: 978-84-393-9895-0

El Departament d'Empresa i Coneixement no participa necessàriament de les opinions manifestades en els documents de la col·lecció Papers de l'Observatori de la Indústria, la responsabilitat de les quals correspon exclusivament als autors.

Renda Bàsica Universal. Anàlisi d'una proposta disruptiva d'innovació social

ORIOI AMAT SALAS
XAVIER FERRÀS HERNÁNDEZ

Índex

01. Presentació	9
02. Antecedents	13
03. Raonaments de partida i necessitats	17
3.1. Digitalització i revolució tecnològica	18
3.2. L'expansió de les lleis digitals: Moore i Cost Marginal Zero	19
3.3. Escenaris de futur: abundància o desigualtat	21
3.4. Arribant al "punt de Keynes": tecnologia i atur tecnològic	23
3.5. Una evidència: l'increment de la desigualtat	24
3.6. Desigualtat vertical i horitzontal: la corba de l'elefant	26
3.7. La tecnologia, crea o destrueix ocupació?	28
04. Posicionaments: defensors i detractors	33
4.1. Arguments a favor de la RBU	34
4.2. Arguments en contra de la RBU	36
4.3. Defensors d'esquerres i de dretes	39
05. Alternatives per a la configuració de la renda: de la Renda Condicionada a la Renda Bàsica Universal	41
5.1. Aproximacions pràctiques a la RBU	42
5.2. Experiències internacionals de Renda Condicionada	45
5.3. La Renda Condicionada a l'Estat espanyol	52
5.4. El cas del País Basc	54
5.5. Experiències internacionals de Renda Bàsica Universal	55
5.6. Alternatives per al finançament de la Renda Bàsica Universal	63
5.7. Propostes de Renda Bàsica Universal a l'Estat espanyol	67
06. Aplicació a Catalunya. Impacte pressupostari de les diferents alternatives	73
6.1. La Renda Condicionada a Catalunya: Renda Garantida de Ciutadania	74
6.2. La Renda Bàsica Universal a Catalunya	78
07. Conclusions i recomanacions	83
Bibliografia i webgrafia	91

Índex de figures i taules

Figura 1.	Percentatge acumulat de creixement de la productivitat i del salari/hora dels treballadors entre 1948 i 2016 als Estats Units	25
Figura 2.	Evolució de la quota d'ingressos de l'1% de les persones més riques amb relació als ingressos totals, en diferents països. Anys 1975-2015	26
Figura 3.	Creixement en els ingressos segons els percentils de riquesa de la població (de les persones més pobres a les més riques). Anys 1988-2008	27
Figura 4.	Corba d'elefant de l'evolució del creixement i la desigualtat a nivell mundial. Anys 1980-2016	28
Figura 5.	Correlació entre R+D i taxa d'atur a la Unió Europea. Any 2017	29
Figura 6.	Correlació entre despesa en R+D i taxa d'atur per comunitats autònomes espanyoles. Any 2018	30
Figura 7.	Taxa de creixement anual de la població mundial . Anys 1950-2100	31
Figura 8.	Percentatge de persones en situació de pobresa que perceben RC per comunitats autònomes. Any 2015	53
Figura 9.	Despesa en RC per persona en situació de pobresa per comunitats autònomes. En euros. Any 2015	53
Figura 10.	Impacte en els ingressos totals de la RBU, de l'augment d'impostos i de la reducció d'altres prestacions socials segons el nivell de pobresa/riquesa de la població a França i al Regne Unit	66
Figura 11.	Guanyadors i perdedors a l'Espanya no foral amb la RBU per decils d'ingressos	70
Figura 12.	Evolució mensual de les noves sol·licituds registrades de RGC i prestacions complementàries de setembre del 2017 a maig del 2018	77
Taula 1.	Resultats d'un estudi d'opinió sobre la RBU als Estats Units	16
Taula 2.	Trets característics de les rendes condicionades (RC) i universals (RU)	45
Taula 3.	Les rendes condicionades als estats de la Unió Europea	47
Taula 4.	Experiències internacionals d'aplicació d'una Renda Condicionada i principals conclusions	48
Taula 5.	Altres experiències internacionals d'aplicació d'una Renda Condicionada que encara no compten amb estudis que analitzin els impactes produïts	49
Taula 6.	Experiències internacionals d'aplicació de la RBU	57
Taula 7.	Altres experiències internacionals d'aplicació d'una RBU	60
Taula 8.	Exemples de propostes d'aplicació de Renda Bàsica Universal que encara no s'han aplicat	61
Taula 9.	Estudis internacionals sobre RBU i vies de finançament	63

Taula 10	Prestacions que desapareixerien a l'Espanya no foral per ser menors que la RBU. Milions d'euros	68
Taula 11.	Tipus efectiu d'IRPF a l'Espanya no foral sense renda i amb renda	69
Taula 12.	Propostes sobre la RBU a Espanya	71
Taula 13.	Comparació entre la Renda Mínima d'Inserció i la Renda Garantida de Ciutadania	76
Taula 14.	Estimacions del cost anual de la RGC a Catalunya	77
Taula 15.	Càlcul del cost i finançament de la RBU a Espanya i Catalunya. Any 2010. Milions d'euros	79
Taula 16.	Tipus efectius d'IRPF en funció dels ingressos. Percentatge	80

01 |

Presentació

Renda Bàsica Universal: què és

Aquest estudi tracta de la Renda Bàsica Universal (RBU o *Universal Basic Income* –UBI– en anglès) que és un programa de benestar social segons el qual tot ciutadà d'un país (normalment, tot ciutadà adult) rep una renda incondicional, independent de la seva situació laboral (si treballa o no) i independent de qualsevol altra renda o patrimoni. Les virtuts d'aquesta proposta d'innovació social són, bàsicament, dues:

- a. Evitar que qualsevol ciutadà se situï per sota dels llindars de la pobresa (per això, habitualment, es contempla el llindar de pobresa com el referent econòmic de la RBU).
- b. Simplificar els processos de concessió i control d'aquesta renda, fent-la, precisament, universal i independent de qualsevol altra condició.

La RBU compleix les següents condicions:

- És periòdica (es lliura a intervals regulars, per exemple, cada mes, no com un ajut únic).
- És pagada en efectiu (*cash*), permetent als receptors escollir en què la utilitzaran (no està restringida a usos específics, com salut o menjar, ni es distribueix mitjançant volants o similars).
- És individual (no es lliura a les llars).
- És universal (es paga a tothom, sense mecanismes de test o control).
- És incondicional (es paga sense necessitat d'estar aturat i, en cas d'estar-ho, sense necessitat de demostrar que s'està buscant feina).
- És bàsica (la quantitat lliurada pot cobrir les necessitats bàsiques d'una persona i constitueix un "salari de vida").
- Està concebuda a llarg termini (les transferències es mantenen al llarg de la vida del receptor).

La RBU difereix en les formes convencionals de protecció social, les quals solen ser restringents i condicionades a l'acompliment de certes condicions. En general, les aproximacions actuals exigeixen que, per ser beneficiari de rendes socials similars, s'ha d'estar aturat, s'ha de demostrar que s'està en recerca d'ocupació i amb voluntat d'acceptar un nou lloc de treball, i/o seguir programes formatius per millorar les capacitats d'ocupabilitat. D'altra banda, s'ha de demostrar que no existeixen d'altres fonts d'ingressos i, en ocasions, s'avalua la situació familiar (renda familiar, persones a càrrec, etc.). La RBU, al contrari, no requereix l'acompliment de cap condició: s'ofereix pel simple fet de ser ciutadà d'un determinat país, sense cap condicionant. En termes literals, s'ha vingut a identificar amb l'expressió *money for nothing* (diners a canvi de res).

Els defensors d'aquest esquema de redistribució de la riquesa argumenten que és més eficient que els sistemes d'estat del benestar corrents, que tendeixen a tenir una sèrie de condicions d'accés que sovint fomenten que el receptor es mantingui sota aquestes condicions, creant una "trampa de pobresa". D'altra banda, una RBU significaria l'elimina-

ció dels burocràtics i costosos sistemes de control d'aquestes condicions. La RBU "significa donar a la gent diners en caixa, sense cap condició i confiar que els utilitzaran de la manera més eficient", segons Luke Martinelli, economista de la University of Bath (Nature, 2018).

Objecte i parts de l'estudi

L'objecte de l'estudi és exposar la necessitat de disposar d'una renda i avaluar les possibilitats, els avantatges i les limitacions de les diferents alternatives que es poden aplicar a Catalunya.

L'estudi es compon de diferents capítols. A continuació, en el capítol segon s'exposen els antecedents de la renda. En el capítol tercer s'analitzen els raonaments de partida i les necessitats. Posteriorment, en el capítol quart es revisen les posicions dels defensors i detractors de la renda. En el capítol cinquè s'inicia una aproximació més pràctica al tema i es revisen les experiències internacionals i de la resta de l'Estat espanyol. En el capítol sisè es quantifica l'impacte pressupostari que poden generar les diferents tipologies de renda. Finalment, l'estudi acaba amb un resum de les principals evidències i conclusions posades de manifest.

02 |

Antecedents

Per sobre de tot, la RBU és un sistema revolucionari de protecció social, una proposta controvertida d'innovació social que té les seves arrels en els filòsofs de la Il·lustració, que ha tingut nombrosos defensors (i detractors) al llarg de la història i que arriba amb força renovada en un moment en què la revolució tecnològica sembla permetre a la humanitat crear una riquesa sense precedents i solucionar gran part dels problemes de l'ésser humà; però en un moment en què el sistema econòmic sembla no disposar de suficients eines redistributives per evitar l'extensió de la desigualtat i el conflicte, que es projecta a l'esfera política amb l'emergència d'extremismes, populismes i debilitaments dels sistemes democràtics occidentals.

El concepte d'una RBU pren forma durant la Il·lustració, quan filòsofs i activistes com Thomas Spence (Anglaterra) o Thomas Paine (en l'Amèrica de la Revolució) van proposar sistemes de seguretat social basats en formes de renda universal o garantida que cobrissin les necessitats bàsiques dels ciutadans.

No obstant això, la idea d'atorgar una renda mínima a col·lectius desfavorits, sovint en forma d'una quantitat monetària directa, que permetés als ciutadans escapar de la pobresa és molt antiga. Durant el Renaixement, aquesta idea deixa de pertànyer a l'òrbita eclesial i, amb l'adveniment dels nous pensaments humanistes, es comença a pensar en el rol dels governs en l'administració d'aquesta renda. El concepte deriva de tres arrels històriques (segons la web de referència basicincome.org): la idea d'una "renda mínima" (segle XVI), la idea d'una "renda incondicional" (segle XVIII) i la combinació d'ambdues en la forma d'una "renda bàsica universal" (segle XIX). Thomas More, a la seva novel·la *Utopia* (1516), ja parlava d'una forma de RBU com a fonament d'una societat utòpica (Nature, 2018). En les seves formes originals, la idea moderna de RBU va ser inspirada per Charles Fourier (socialista utòpic francès) i pel seu deixeble Joseph Charlier, qui va advocar per un "dividend territorial" en la seva obra *Solució del Problema Social*. Poc després, John Stuart Mill, en la seva obra *Principis de Política Econòmica* postula la necessitat de donar una RBU com a "cert mínim assignat a tot membre de la comunitat, capaç o no de treballar" (Van Parjís, 2016).

Diferents modalitats de RBU han estat discutides en els cercles econòmics, sociològics i filosòfics al llarg del darrer segle, amb diferents noms i aproximacions: "bonus estatal", "dividend nacional", "dividend social", "renda de ciutadania", "subsidi universal", "renda bàsica", etc. Acadèmics considerats progressistes, com G. D. H. Cole i James Meade van liderar intenses discussions en el període entre les dues guerres mundials. Discussions que podrien haver inspirat el Nobel Milton Friedman (curiosament, un dels pares intel·lectuals del liberalisme econòmic) en la seva idea de taxa negativa sobre els ingressos (*negative tax income*), una variant de la RBU. El president Richard Nixon va intentar posar en marxa una variant d'aquesta taxa durant el seu mandat (1969-1974), iniciativa que va ser àmpliament debatuda en els cercles polítics americans de l'època.

Diferents veus, des de posicions ideològiques antagòniques, s'han aixecat en defensa d'una RBU com a forma definitiva de redistribució de la riquesa en el sistema capitalista. Warren Buffet, reconegut inversor i un dels homes més rics del món, s'ha pronunciat favorablement a la implantació de taxes negatives sobre ingressos. Friedrich Hayek, filòsof i economista de referència pel liberalisme econòmic, també guardonat amb el Nobel, es va mostrar partidari d'alguna forma de RBU com una manera de responsabilitzar l'individu de l'ús últim dels recursos derivats de l'estat del benestar. Sota aquesta mateixa perspectiva, polítics lliberals, com Franklin Delano Roosevelt, o conservadors, com Ronald Reagan o Margaret Thatcher, han advocat per diferents formes de RBU (Nature, 2018). Pensadors i polítics progressistes veuen en la RBU una manera directa d'acabar amb la pobresa. Martin Luther King va manifestar, el 1967, que la manera més efectiva de combatre la pobresa era "abolir-la directament mitjançant una mesura àmpliament discutida: la Renda Bàsica Universal". Des de posicions polítiques antagòniques, els defensors conservadors i lliberals perceben la

RBU com una via de simplificació de l'estat del benestar, traslladant la responsabilitat de la gestió dels recursos al lliure disseny del beneficiari. La idea ha estat estudiada per nombrosos acadèmics (Baumol, 1974; Green, 1967; Tobin, 1966; Tobin *et al.*, 1967) i ha guanyat interès mediàtic, polític i acadèmic en els darrers anys a mesura que s'incrementa la preocupació social pels potencials efectes del canvi tecnològic en el mercat de treball. Molt recentment, el Nobel en economia, Angus Deaton, també s'ha mostrat partidari de la RBU (Weller, 2016).

La revolució tecnològica impulsada per la digitalització ha intensificat el debat. Avui, la discussió sobre la viabilitat, la necessitat i els possibles efectes d'una RBU es troba en l'ordre del dia dels debats mundials en innovació i canvi tecnològic. Científics com el físic recentment traspassat Stephen Hawking, i líders tecnològics, inversors i filantrops com Elon Musk (Tesla), Sam Altman (Y Combinator) o Mark Zuckerberg (Facebook) s'han mostrat partidaris de la implantació d'una RBU com a punt de destí del sistema capitalista, un sistema que gràcies a la revolució tecnològica és capaç de crear riquesa de forma creixent, però, segons moltes evidències, sembla incapaç de distribuir-la, especialment en els nous paradigmes d'economia digital. Els nous models de negoci que emergeixen de la nova economia digital són poc distributius. Silicon Valley (el gran clúster innovador de referència) és un dels llocs on millor s'expressa la paradoxa: una de les zones amb més capacitat de creació de riquesa tecnològica del món, on han nascut empreses com Google, Apple, Cisco, Intel o Hewlett Packard és també una de les zones amb major desigualtat del planeta. Les iniciatives que venen del col·lectiu que lidera la revolució tecnològica mundial es multipliquen: Chris Hughes, cofundador de Facebook (que amb només 33 anys va rebre 430 milions de dòlars per la seva participació en aquesta empresa), ha creat l'Economic Security Project, on ha invertit 10 milions de dòlars per fer recerca sobre els efectes d'una RBU. L'acceleradora d'empreses Y-Combinator (Palo Alto) també ha anunciat el finançament d'un projecte experimental segons el qual s'oferirà a un petit col·lectiu de residents d'Oakland una forma de RBU i es compararan els seus efectes amb un grup de control. Elon Musk, fundador de Tesla, ha manifestat que la RBU "serà necessària" davant l'extensió de la robotització. Mark Zuckerberg, en un famós discurs a Harvard, el 2017 també va revelar-se com a defensor del concepte de RBU, no només per la seva dimensió social i correctora de les possibles fallades del capitalisme en l'era digital, sinó també com un camp d'experimentació de noves idees (Constine, 2017). Jeff Bezos (fundador d'Amazon i actualment l'home més ric del món, amb una fortuna que supera els 150.000 milions de dòlars) també s'ha mostrat partidari de la RBU. La revista econòmica Bloomberg advocava recentment per l'estructuració d'un fons per part dels gegants tecnològics, per tal de finançar una RBU als Estats Units. Es proposava que fos l'expresident Obama, algú amb l'autoritat, experiència política i contactes suficients i qui s'ha mostrat també defensor del concepte, que fes d'intermediari amb la indústria tecnològica per dissenyar aquest instrument (Bershidsky, 2018). Segons el mateix article, Yanis Varoufakis, exministre de finances de Grècia, ha proposat una solució diferent per al finançament d'una RBU: establir un impost universal sobre les rendes de capital.

La idea d'una RBU ha generat un interès mediàtic especial en els darrers anys, en paral·lel a la inquietud creixent pels efectes de la robotització massiva, la possible arribada d'un *jobless future* (un futur sense treball) i la creixent inestabilitat política mundial, amb emergència de nous populismes i enfortiment dels estats amb lideratges autoritaris. És precisament l'emergència d'un nou tipus d'empresa digital, poc intensiva en generació d'ocupació, la que genera preocupació i interès mediàtic pel futur del mercat de treball. Actualment (Gallup, 2017), el 48% dels americans donen suport a la implantació d'una RBU. El 46% dels partidaris acceptarien pagar majors impostos per finançar-la i el 80% d'aquests mateixos partidaris creuen que les empreses haurien de pagar majors impostos per finançar-la. Dels partidaris de la RBU, un 65% es defineixen com a "demòcrates", un 48% com a "independents" i un 28% com a "republicans" (vegeu la taula 1).

02. ANTECEDENTS

TAULA 1		
Resultats d'un estudi d'opinió sobre la RBU als Estats Units. En percentatge		
	DONEN SUPORT	NO DONEN SUPORT
Total americans	48	52
Sexe		
Homes	43	57
Dones	52	48
Edat		
18 a 35	54	46
36 a 50	50	50
51 a 65	46	54
66+	38	62
Nivell educatiu		
Inferior al nivell universitari	51	49
Universitari o superior	42	58
Simpatitzants dels partits polítics		
Republicà	28	72
Independents	48	52
Demòcrata	65	35

Notes: A l'estudi es va preguntar sobre si es donava suport o no a una RBU per ajudar els americans que perden la feina a causa dels avanços tecnològics.
Traducció de l'anglès: Observatori de la Indústria.
Font: Gallup (2017).

La possible implantació d'una RBU seria una de les grans revolucions socials de la nostra era, amb profundes implicacions sobre els mercats de treball i sobre el model de vida que ha imperat des del començament de la revolució agrícola: la necessitat de treballar per viure. Què passaria si el concepte de treball es dissocia del concepte d'individu? Tindria sentit un món en el qual el treball (tal qual el coneixem ara) sigui desenvolupat bàsicament per màquines? Com es reorganitzaria el sistema econòmic? I com es donaria significat a una vida en la qual, fins ara, el treball era un element nuclear, al voltant del qual orbitaven la resta d'activitats de la vida quotidiana?

03 |

Raonaments
de partida
i necessitats

3.1. Digitalització i revolució tecnològica

El 1972, el preu del supercomputador més avançat del moment, en termes actuals, era d'entre 30 i 40 milions de dòlars. 40 anys més tard, un telèfon mòbil tipus iPhone, de potència de càlcul similar, es podia adquirir per 400 dòlars (Stern, 2016). El progrés exponencial en el desenvolupament de semiconductors va ser anticipat per Gordon Moore, un dels fundadors d'Intel, qui va predir el 1965 que cada 18 mesos, aproximadament, es doblaria la capacitat d'integració de dispositius en xips de silici. Això significa que, aproximadament cada 18 mesos es multiplica per dos la capacitat de processament de dades i de memorització dels computadors. Aquesta predicció s'ha verificat empíricament i s'ha mantingut en els darrers 50 anys (el que es coneix com "Llei de Moore"). No és, òbviament, una llei natural, sinó una evidència empírica, que constata un progrés de relació geomètrica (exponencial) en el desenvolupament dels sistemes digitals. En paraules d'en Josep Maria Martorell, director associat del Mare Nostrum (Barcelona Supercomputing Center), "cada vint anys, aproximadament, ens posem un supercomputador a la butxaca". Els *smartphones* d'avui tenen potències similars als supercomputadors de principis del segle XXI; i, si segueix el progrés tecnològic exponencial, cap al 2030 portarem una màquina de potència similar al Mare Nostrum, el supercomputador que opera a la Universitat Politècnica de Catalunya, a les nostres butxaques.

Per entendre els efectes del canvi tecnològic en l'economia, cal entendre les dinàmiques dels sistemes digitals. El món es troba en plena revolució tecnològica gràcies a la capacitat humana de capturar informació de l'entorn, codificar-la en unitats bàsiques (bits), processar-la i retransmetre-la. Aquesta capacitat, coneguda com a "digitalització", propulsa el desenvolupament de la tecnologia. El canvi tecnològic s'ha accelerat en els últims anys, fins a considerar-se un fenomen de desenvolupament exponencial (Schlaepfer *et al.* (2015); Ismail *et al.* (2014); Hagel *et al.*, (2013)). La tecnologia crea tecnologia capaç de crear més tecnologia, en una cursa on la velocitat de generació de nou coneixement i tecnologia és cada cop més ràpida.

Diverses noves tecnologies disruptives (*big data*, impressió en 3D, *internet of things*, intel·ligència artificial, robòtica avançada, genòmica de darrera generació, nous materials...) estan arribant a la vegada, reforçant-se entre elles, transformant models de negoci, removent les bases econòmiques de la pràctica totalitat de sectors i "reescrivint el sistema operatiu de la societat i de l'economia mundials" (Dobbs *et al.*, 2015). En l'origen d'aquest fenomen es troba la digitalització. Una de les seves primeres derivades, Internet, va significar una tecnologia disruptiva que va transformar el món. Avui, gràcies a la interconnexió informàtica global, cada peça de nou coneixement és transmesa en temps real a la comunitat internacional, que pot construir sobre aquest nou coneixement, en un cicle realimentat que accelera el progrés científic i tecnològic i expandeix la frontera del coneixement i la seva absorció, a nivells mai vistos anteriorment.

La nova onada de tecnologies disruptives que estan envaint la nostra realitat econòmica i social té base digital. Per això, les dinàmiques pròpies dels sistemes digitals estan començant a operar en el món físic i a canviar els fonaments econòmics de gran part dels sectors productius, amb implicacions crítiques sobre els models de negoci i les seves estructures de costos.

3.2. L'expansió de les lleis digitals: Moore i Cost Marginal Zero

A mesura que més i més sectors econòmics es digitalitzen, entren en vigor en els seus processos dues lleis característiques de la tecnologia digital: la Llei de Moore i la Llei de Costos Marginals Zero.

La Llei de Moore (com ja hem recordat anteriorment, és una evidència empírica i no, per descomptat, una llei natural) evidencia que la capacitat d'integració de dispositius electrònics en semiconductors s'ha doblat a intervals regulars des de 1960, permetent que la potència de procés dels ordinadors electrònics, o les seves prestacions d'emmagatzematge de memòria, es multipliqui per dos cada 18 mesos aproximadament (Schaller, 1997; Mack, 2011). Encara que tota tecnologia arriba a un límit físic i hi ha veus que afirmen que el final de la Llei de Moore està proper (Shalf i Leland, 2015), les inversions en R+D, el processament de dades a nivell atòmic i la forta demanda en tecnologia cada vegada més ràpida i de major capacitat per a noves aplicacions d'intel·ligència artificial fa previsible que Moore continuï imperant per algunes dècades més (Kumar, 2015).

La segona llei de naturalesa digital que s'estén cada vegada més a major nombre de processos industrials és la Llei de Costos Marginals Zero. Desenvolupar un nou programa de *software* (per exemple, un nou sistema operatiu) pot significar una gran inversió. Però la segona unitat és una "còpia digital, a cost marginal zero, de la primera". Per tant, l'increment de cost (cost marginal) que genera la segona unitat és zero. Aquesta dinàmica s'expandeix a d'altres productes i sectors a mesura que l'economia es digitalitza: realitzar una superproducció cinematogràfica, un nou *single* musical, o un *best-seller* requereix una elevada inversió en temps i diners. Però els canals digitals les distribueixen a cost marginal zero. Una unitat més produïda d'aquesta superproducció, *single* musical o *best-seller* literari té cost zero. El cost marginal d'un usuari més a Facebook, Google o Amazon és zero. El cost de formar un alumne més en un curs *on-line*, a través d'un MOOC (*Massive Open Online Course*) és zero. Un cop programat un sistema automàtic d'intel·ligència artificial (un "bot" –robot de veu–) per atendre l'alumne en una universitat o per rebre queixes del client en un centre d'atenció telefònica, el cost d'un servei addicional (una nova consulta) és zero. I el sistema pot atendre milers, o centenars de milers, de consultes simultànies. Quan tinguem sistemes d'assessorament personalitzat basats en intel·ligència artificial (en fiscalitat, medicina o dret, per exemple) disposarem de gestors administratius, metges o advocats a cost marginal zero (un cop programat i entrenat el sistema informàtic, atendre una consulta més tindrà cost zero pel proveïdor de serveis). Quan es popularitzin els avatars digitals interactius, el cost d'un professor digital o d'un responsable de vendes digital amb capacitat cognitiva gairebé humana serà zero. Un sol programa, suportat amb *machine learning* (tecnologia *core* de la intel·ligència artificial), en aplicacions de *customer service*, pot atendre simultàniament centenars de milers d'usuaris d'una entitat bancària, aprenent de si mateix, sent cada vegada més eficient i generant cost zero per atendre cada client addicional. El cost d'un transportista serà zero quan s'estenguin els algorismes (conjunt de regles per resoldre un problema en un nombre finit de passos) de conducció automàtica: el primer algoritme de conducció d'un vehicle autònom tindrà un cost de desenvolupament molt elevat, però el mateix algoritme podrà ser distribuït digitalment, a cost zero, a tots els vehicles d'una flota. I, a mesura que aquests algorismes aprenguin de la seva experiència mitjançant sistemes d'aprenentatge de màquina, transmetran els seus coneixements (s'actualitzaran les versions de programari) a cost zero al conjunt de vehicles, fent-los més i més eficients.

La construcció de sistemes de producció amb cost marginal zero està en l'essència mateixa del capitalisme. Des de l'origen de la Revolució Industrial, tota empresa productora d'un bé o servei ha realitzat tots els esforços possibles per atendre el major nombre d'usuaris, expandint la seva base de mercat, al menor cost possible. La pressió dels competidors era una força competitiva que induïa inexorablement les empreses a reduir els seus preus i les seves estructures

de cost. Ara, mitjançant tecnologies digitals, el cost marginal zero és possible gràcies “a la mateixa naturalesa de la tecnologia”. Teòricament, aquest fet seria un èxit indubtable del sistema econòmic capitalista. L’abolició del cost marginal ens porta al benefici absolut en cada unitat extra produïda. Però, paradoxalment, també ens pot portar al col·lapse del sistema (Rifkin, 2014). El cost marginal zero ens porta a una singularització del valor en el punt original: el disseny i desenvolupament del dispositiu. La inexistència de costos marginals implica l’eliminació de costos laborals. La digitalització massiva no genera ocupació en massa com generava la producció massiva. Els increments de productivitat no es tradueixen en increments d’ocupació. Es debilita un element redistributiu clau, els salaris; i això impacta en la debilitat de la demanda de mercat. El sistema pot estendre la desigualtat i col·lapsar pel costat de la demanda.

El fenomen s’estén més enllà dels sectors de naturalesa nativa digital. No només el processament de bits tendeix al cost marginal zero: també el processat d’àtoms o de cèl·lules, a mesura que se sustenta en tecnologies digitals. La impressió 3D permet, en la fabricació, avançar cap a un model de producció domèstica, en el qual, a partir del pla digital i disposant del material, la fabricació d’una nova peça manufacturada tingui un cost marginal tendent a zero. Fins i tot, en el sector de la construcció, tradicionalment un dels més intensius en recursos humans, nous models de grues amb capçals d’impressió 3D permeten ja construir (“imprimir”) cases senceres en un dia (Powell, 2018). No cal imaginar el canvi de paradigma i la transformació completa de la cadena de valor del sector de la construcció si aquesta tecnologia prospera: edificis sencers construïts automàticament amb grues d’impressió, a cost marginal tendent a zero (com en la impressió 3D industrial, el cost marginal, en el límit, s’aproximaria al dels materials utilitzats, amb utilització mínima de mà d’obra).

La dinàmica del cost marginal zero comença a introduir-se també en el sector alimentari, on s’anticipa una revolució. Nous mètodes de generació de carn artificial en bioreactors de laboratori són capaços de tractar informació genètica per desenvolupar aliments artificials (genèticament idèntics als originals), virtualment del no res (de les cèl·lules mare de l’animal, però “sense l’animal”). La tecnologia, anomenada *clean meat* (“carn neta”, per la inexistència de bacteris i d’antibiòtics) contempla generar carn en reactors, sense necessitat d’animals (ni granges, ni utilització d’espai, sense deforestació en el Tercer Món, ni consum massiu d’aigua, ni emissions de CO₂ –la indústria càrnia és avui la font contaminant més gran del món, per davant de l’automòbil o la indústria manufacturera). En *startups* d’aquesta tecnologia han invertit Bill Gates (Microsoft) o Richard Branson (Virgin). Si triomfa, s’espera una deconstrucció total de la cadena de valor agroalimentària i la generació d’una nova dinàmica de cost marginal zero en la producció de proteïnes animals, així com en productes derivats dels animals (com la seda o la pell). Un cop disposem dels bioreactors, el cost d’un filet més de pollastre o d’una hamburguesa serà pràcticament zero (Shapiro, 2018). Les implicacions per a la humanitat serien netament positives: producció d’aliments a cost marginal zero. La tecnologia és una força inigualable de progrés humà. Però els models de negoci agroalimentaris canviaran substancialment, immersos en allò que Schumpeter (1942), l’economista que introdueix el concepte d’innovació en l’economia moderna va caracteritzar com a “onada de destrucció creativa”: una tecnologia disruptiva arriba al mercat, reconfigura el que hi havia prèviament i crea un ordre superior de les coses.

En el sector de l’automòbil s’estan ja produint profundes transformacions degudes a l’arribada d’una onada digital de destrucció creativa. L’automoció era un sector dominat per grans *players* i estava considerat com un sector-fortalesa fins fa poc, a causa de la dificultat que nous entrants puguin competir amb grans empreses que acumulen decennis d’experiència en producció d’alta qualitat en massa. No obstant això, el canvi tecnològic ha provocat una nova etapa d’efervescència i redefinició dels models de negoci. Una allau de joves *startups*, moltes d’elles provinents dels camps de ciències de la computació, estan capturant les vetes de mercat de la nova cadena de valor de l’automòbil del futur,

que probablement serà elèctric, compartit i autoconduït. La vella màquina mecànica s'està convertint en un gran computador amb rodes. Nous entrants, provinents de la indústria tecnològica (com Google, amb la seva filial de vehicles autoconduïts Waymo) s'estan fent un lloc en la nova indústria de la mobilitat.

L'escenari, doncs, és el de ràpida invasió, arreu, de tecnologies disruptives d'origen digital, que generen nous models de negoci que substitueixen els anteriors. El ritme de la substitució és vertiginós. I, si bé és cert que, davant d'un canvi tecnològic el sistema econòmic sempre s'ha reajustat i ha generat noves vetes d'ocupació (amb tasques, potser ara, inimaginables), també és cert que l'arribada massiva dels sistemes digitals pot reconfigurar els mercats de treball, generar més competència per als vells llocs de treball, crear bosses de treballadors inadaptats i pressionar els salaris a la baixa, estenent la desigualtat social.

3.3. Escenaris de futur: abundància o desigualtat

Tanmateix, les dues forces de la digitalització, l'increment exponencial de la productivitat que ens ofereix la Llei de Moore i la tendència al cost marginal zero, ens poden conduir a un món gairebé utòpic, de teòrica abundància (Diamondis, 2016). La tecnologia és una increïble força alliberadora de recursos. En termes agregats, la innovació tecnològica i l'economia de mercat han situat els índexs de desenvolupament humans en situacions extraordinàries (Roser, 2017). La pobresa extrema s'ha reduït exponencialment (del 90% de la població humana el 1800, a menys del 10% el 2015 i, segons el Banc Mundial, pot arribar a ser zero el 2030). L'educació bàsica s'ofereix ja al 86% de la població arreu del món. El 85% està alfabetitzada. La mortalitat infantil (nadons morts abans dels 5 anys de vida) és sols del 4%, i el 86% de la població rep vacunes.

Però a més, com ja s'ha exposat, la tecnologia permet optimitzar els sistemes productius i produir béns a cost marginal tendent a zero. Avui ja disposem d'informació gairebé infinita, omnipresent i a cost pràcticament nul, gràcies a Internet i als dispositius mòbils. Quin economista hagués cregut, tan sols el 1995, que el 2018 tots tindriem tota la informació del món al nostre abast, a casa? Un càlcul ortodox hagués determinat, el 1995, que un individu hauria de tenir a casa seva la informació equivalent a 600 milions de llibres (els que té la Llibreria del Congrés dels Estats Units); i que això era impossible per motius de cost i espai. Tanmateix, avui tenim accés a tota la informació del món des del PC de casa nostra o des del mòbil de la nostra butxaca. I és que l'exponencialitat de la tecnologia fa possible allò que el pensament lineal creu que és impossible. El futur no serà una evolució lineal del present, com un processador de text no és l'evolució lineal d'una màquina d'escriure. L'economia està sotmesa a contínues disruptcions tecnològiques, que fan possible allò que, fins fa poc, era considerat impossible. Aquesta és una de les grans esperances de la RBU: sembla clar que, en condicions actuals, és impossible (per motius de cost). Però i amb la tecnologia del 2030? I amb la del 2060?

En pràcticament tots els camps tecnològics se superen fites considerades impossibles fins fa poc. Els avenços en renovables ens ofereixen escenaris d'energia pràcticament infinita, a preus gairebé gratuïts. Només cobrint un 1,2% de la superfície del Sàhara amb plaques solars, es cobriria la demanda mundial d'electricitat (Hornigold, 2017). La revolució d'Internet ja ha permès que tinguem accés a oci, música, lectura, vídeos i interacció en xarxes socials pràcticament infinits a cost gairebé zero. Però no ens quedarem aquí: com hem vist, noves tècniques biotecnològiques permeten fer créixer aliments en laboratoris, sense necessitat d'estructures de cost en la cadena de valor. Aviat arribaran als supermercats aliments sintètics (*clean meat*), lliures també de bacteris, a preus sensiblement inferiors als dels aliments

convencionals. Els vehicles elèctrics, compartits i autoconduïts ens poden portar a un model de transport eficient, sostenible i molt més econòmic. La medicina també està evolucionant cap a paradigmes personalitzats, preventius i predictius, basats en enginyeria genètica, a costos cada vegada menors: si descodificar el primer ADN d'una persona va costar milers de milions de dòlars (en el Projecte Genoma Humà), ara es pot obtenir el codi genètic d'un humà per unes desenes de dòlars.

Imaginem un escenari on broti l'energia necessària de fonts ubiqües i sostenibles, per tot arreu, gratuïtament. On tinguem accés a tota la informació i al coneixement humà de forma immediata i en qualsevol punt. On creixin els aliments, en granges asèptiques sense animals, creant proteïnes a partir d'energia solar i terra. Un escenari on uns ens digitals virtuals, les empreses, processin béns i serveis i generin beneficis cada cop amb menys intervenció humana. Un món utòpic al qual, sorprenentment, les projeccions tecnològiques ens semblen aproximar. Però, com funcionaria l'economia en aquest món utòpic d'abundància? Els fonaments econòmics que ens han portat fins aquí s'han basat en principis de competència, principis que parteixen de la hipòtesi que els recursos són escassos. Competim per capital, per mercats, per clients, per inversions i per talent. Hem viscut des de l'inici dels temps en economies d'escassetat. Què passaria si per primera vegada visquéssim en economies d'abundància? Com haurien de redefinir les relacions i els agents econòmics? Com es gestiona una economia on els béns i serveis puguin produir-se gratis, o a costos molt sensiblement inferiors als actuals? I si les turbulències econòmiques que estem patint ens haguessin de portar, precisament, al trànsit des d'una economia de l'escassetat a una economia de l'abundància? Les implicacions filosòfiques, morals, econòmiques, polítiques i socials del trànsit a una "economia de la abundància" són incalculables.

Tanmateix, sembla que hem entrat de ple en el que Brian Arthur (2018), economista especialitzat en l'economia del canvi tecnològic, ha anomenat l'Era Distributiva. S'està produint un desacoblament entre l'economia, cada vegada més digitalitzada i virtual, i la societat. El progrés tecnològic ens ofereix abundància de productes i serveis. Però aquesta abundància està produïda per agents cada vegada més virtuals, empreses creixentment digitalitzades, dirigides i operades per algoritmes i sistemes digitals i robòtics. Empreses que poden comprar, processar, vendre, aprendre, millorar, invertir i decidir, prescindint de forma creixent de la intervenció humana. Aleshores, per a Arthur, el problema ja no seria de producció, com en l'Era Productiva; ara el problema és de distribució del valor creat. El problema ja no és de competència, eficiència i producció, sinó d'estímul del consum i desenvolupament del mercat, en societats opulentes des de l'oferta, però deprimides en la seva capacitat adquisitiva per un potencial increment de la desigualtat, ja que la nova economia digital sembla concentrar la captura del valor en segments cada cop més petits de la societat. En la nova Era Distributiva, l'individu podria tenir al seu abast qualsevol bé o servei. Però, en les condicions actuals, potser no tindria suficient capacitat adquisitiva. Un dels principals reptes que afronta la humanitat ja no està relacionat amb la producció dels béns, sinó amb la seva distribució. Per a Arthur: "Les polítiques públiques, des dels tractats comercials als projectes governamentals o les regulacions, estaran avaluades en funció de la seva capacitat distributiva". En l'Era Distributiva "les polítiques canviaran, les assumpcions de lliure mercat canviaran i les estructures socials canviaran". Segons argumenta Arthur, si els ingressos totals del conjunt de l'economia americana (8.495 trilions de dòlars) fossin distribuïts equitativament entre els 116 milions de llars dels Estats Units, cada llar tindria uns ingressos de 73.000 dòlars. Es crea riquesa per a tothom, però els salaris es precaritzen degut a la ràpida automatització i a la dificultat d'adaptació als nous entorns. Hi ha oferta de tot, però el treball és un bé escàs. El gran problema, avui, no seria generar riquesa, sinó garantir-ne els mecanismes d'accés.

El perill del nou paradigma rau en la teòrica poca capacitat distributiva dels nous models de negoci digitals, menys intensius en generació d'ocupació que els vells models productius de l'era industrial. En l'economia *startup*, els gua-

nyadors són els afortunats emprenedors que generen una idea de negoci d'èxit, escalable ràpidament pels canals digitals i els seus inversors. Però la potència generadora d'ocupació, i la seva qualitat, sembla inferior a la de la vella economia industrial. Com ja s'ha apuntat anteriorment, Silicon Valley, la referència de clúster d'alta tecnologia, és un exemple de convivència de grans empreses digitals generadores de riquesa i desigualtat creixent en la població (Mason, 2016). Per a aquest autor, "cal un complet redisseny del sistema. La generació més educada de la història humana i la millor connectada, no pot acceptar un futur de desigualtat i estagnació". La RBU és un dels mecanismes redistributius plantejats.

3.4. Arribant al "punt de Keynes": tecnologia i atur tecnològic

John Maynard Keynes, en el seu clàssic *Economic Possibilities for Our Grandchildren* (1930) va predir que en un futur aproximat d'un segle, els problemes de producció haurien estat resolts per la tecnologia i que hi hauria oferta de béns i serveis per a tothom. Tanmateix, les màquines crearien atur tecnològic (*technological unemployment*), pel fet de substituir llocs de treball a un ritme superior al qual es creen noves ocupacions. Aquesta hipòtesi és nuclear en la justificació d'una RBU com a mecanisme compensatori.

Segons Frey i Osborne (2013), en un famós estudi portat a terme per aquests investigadors de la Universitat d'Oxford sobre 702 tasques realitzades per persones en els seus llocs de treball, el 47% dels llocs de treball als Estats Units estan en risc degut a la robotització. Un altre equip de la mateixa universitat, liderat per la professora Katja Grace (2017) va fer una enquesta a un conjunt de científics líders en intel·ligència artificial, per saber en quina data aproximada les màquines serien capaces de substituir tasques humanes. Segons els experts, algorismes d'intel·ligència artificial podrien traduir llenguatges cap al 2024, escriure assajos (2026) o conduir camions (2027). Podrien escriure un *best-seller* (2049) o substituir els cirurgians (2053). Podrien fer recerca autònoma en matemàtiques cap al 2058 i desenvolupar qualsevol tasca humana cap al 2062. És a dir, els experts confien de forma unànime (més enllà de la dispersió en les dates exactes), en què les màquines podran desenvolupar tot tipus de treballs que actualment desenvolupen les persones (manuals i cognitius, repetitius o ad hoc).

McKinsey Global Institute (2017) ha desenvolupat d'altres treballs en la mateixa línia. Segons McKinsey, per entendre el futur del mercat de treball en l'era de l'automatització és imprescindible analitzar la probabilitat d'automatització d'activitats dintre de les diferents ocupacions. Amb aquesta metodologia, el 45% de totes les activitats que els treballadors realitzen avui a l'economia nord-americana podrien ser automatitzades utilitzant tecnologies ja existents. Això representa la pèrdua de 2 trilions de dòlars americans (és a dir, 2.000.000.000.000) en salaris. Tenint en compte el progrés en la capacitat cognitiva de les màquines gràcies a la intel·ligència artificial, aquest percentatge augmentaria al 58%. Els escenaris previstos per McKinsey cap al 2030 contempen que entre 75 i 375 milions de treballadors al món hauran de canviar les seves categories ocupacionals per l'arribada de l'automatització. La pràctica totalitat de treballadors necessitaran adaptar-se al nou context, amb més formació i enfocant-se a activitats que requereixen habilitats emocionals, creativitat i capacitats cognitives d'alt nivell. Entre 400 i 800 milions de persones al planeta podrien ser afectades per l'automatització. En qualsevol cas, el mercat de treball del futur es presenta amb incerteses degudes a la inestabilitat, la substitució de velles ocupacions i l'emergència de noves ocupacions associades a les noves tecnologies.

Estudis locals aprofundeixen en l'impacte del canvi tecnològic en el mercat de treball, tenint en compte l'estructura sectorial i particularitats dels territoris específics. En el cas de Catalunya, Hernández *et al.* (2018), en un estudi sobre la

Indústria 4.0, conclouen que la incorporació de tecnologia digital i l'automatització de la indústria "comportarà la desaparició de tasques repetitives que no aportin valor i d'algunes no rutinàries que podran ser programades, però suposarà la creació d'altres de noves". Un 35% dels treballs industrials tenen alta probabilitat de ser automatitzats cap al 2030, si bé això no significaria una substitució de persones per màquines, sinó una redefinició de tasques, amb un major perill de desaparició d'aquells llocs de treball de menor valor afegit, que requereixen poca formació. Tanmateix, el balanç agregat a Catalunya de l'arribada de la Indústria 4.0 seria d'augment de l'ocupació en un 0,7% (13.300 persones), amb comportaments diferents segons els sectors. Així, la indústria podria perdre 12.200 llocs de treball (-3,2%), mentre que els serveis lligats a la indústria creixerien en un 2% (29.400 llocs de treball). Per als autors, les línies de política pública destinades a pal·liar els efectes de l'automatització passarien per adaptar les necessitats formatives als nous contextos i, especialment per aquelles persones que no puguin adaptar-s'hi, posar en marxa nous mecanismes de lluita contra la desigualtat. La instrumentació de mecanismes similars a la RBU se circumscriuria en aquesta línia argumental.

3.5. Una evidència: l'increment de la desigualtat

El desembre de 2017, l'Oficina de l'Alt Comissionat per als Drets Humans de les Nacions Unides va emetre un informe sobre la pobresa extrema i els drets humans als Estats Units (Alston, 2017) segons el qual "Estats Units és un dels països més rics, potents i tecnològicament innovadors, però ni la seva riquesa, ni el seu poder, ni la seva tecnologia estan enfocades a resoldre el problema dels 40 milions de persones que viuen en la pobresa". L'autor va viatjar pels estats de Califòrnia, Alabama, Geòrgia, Puerto Rico, Virginia y Washington DC per comprovar els nivells d'exclusió i pobresa extrema que es donen en una de les societats més innovadores del món. L'informe conclou que les taxes de desigualtat poden portar a "minar la democràcia" en un país, el pilar fundacional del qual, precisament, és la democràcia. L'autor comprova que les taxes de pobresa extrema (persones vivint amb menys de 2 dòlars al dia) han pujat del 40% de les persones en condicions de pobresa (1999) al 46% (2015). Als estats de Mississipi i New Mèxic, la pobresa infantil puja al 30%.

Segons Gilson i Ríos (2016), a partir de dades des del 1980, la mitjana d'ingressos de les llars americanes s'ha incrementat un 16%, mentre que el PIB ha crescut un 154% i els ingressos de l'1% més ric han crescut un 190%. Entre el 1980 i el 2015 el 0,01% més ric ha vist incrementar els seus ingressos un 322%, mentre que el 90% més pobre només ha experimentat un 0,03% de millora. Des del 1970, mentre l'1% més ric ha multiplicat per dos els seus ingressos, el salari mínim ha caigut un 26%. Si el 1965 el màxim executiu d'una empresa nord-americana guanyava 20 vegades més que el treballador mitjà, avui la distància s'ha incrementat fins a 300 vegades (Stern, 2016).

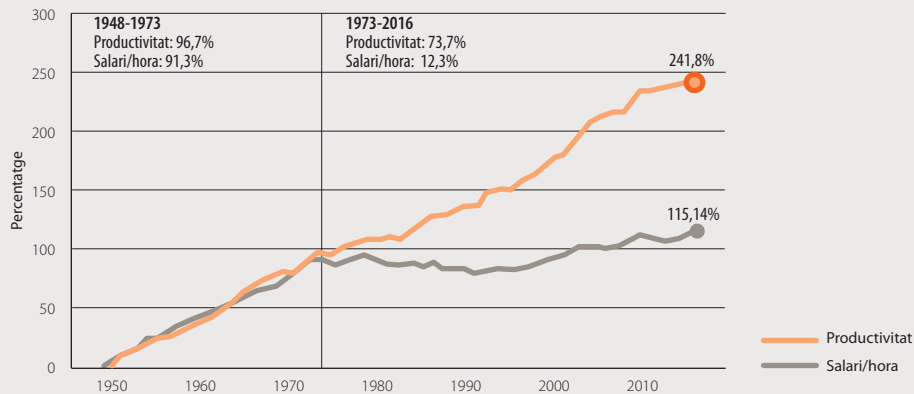
Andy Grove, un dels fundadors d'Intel, va alertar en una sèrie d'entrevistes a mitjans americans, el 2010, sobre la necessitat que l'economia americana fes plans de creació d'ocupació a llarg termini, davant el creixent domini asiàtic sobre la manufactura mundial. Grove pensava que els Estats Units podien esdevenir una societat altament polaritzada, amb una petita elit d'emprenedors i inversors opulents i un excessiu nombre de persones inadaptades als nous temps, en situacions de precarietat (Grove, 2010).

L'era daurada de l'economia industrial americana va durar des del 1945 fins al 1970, aproximadament. En aquest període, l'ocupació, la productivitat, el creixement del PIB i els salaris van créixer de forma harmònica, generant prosperitat compartida (Stern, 2016). En aquells anys, el nombre d'americans que vivien en la pobresa va caure del 23% a

l'11%. Però des d'aleshores els salaris no han crescut (descomptant els efectes de la inflació). El 2014, els ingressos mitjans anuals de les famílies eren 2.423 dòlars menys als de 1999. Si el 1962, l'1% més ric dels Estats Units obtenia el 12% dels ingressos nacionals, el 50% més pobre n'obtenia el 20%, 50 anys més tard les corbes s'han invertit: l'1% de població més rica obté el 20% de la renda nacional, mentre que el 50% més pobre només n'obté el 12% (Picketty, Saez i Zucman, 2017). Els segments de població que perdien majors ingressos eren els joves i els vells. En paraules d'Andrew McAfee i Eric Brynjolfsson, professors del MIT, s'està produint un "Gran Desacoblament" entre salaris i creixement (2012), com denoten els estudis de l'Economic Policy Institute (vegeu la figura 1). A la figura es comprova que a partir del 1973 augmenta la diferència (*gap*) entre el creixement de la productivitat i del salari/hora.

FIGURA 1

Percentatge acumulat de creixement de la productivitat i del salari/hora dels treballadors entre 1948 i 2016 als Estats Units

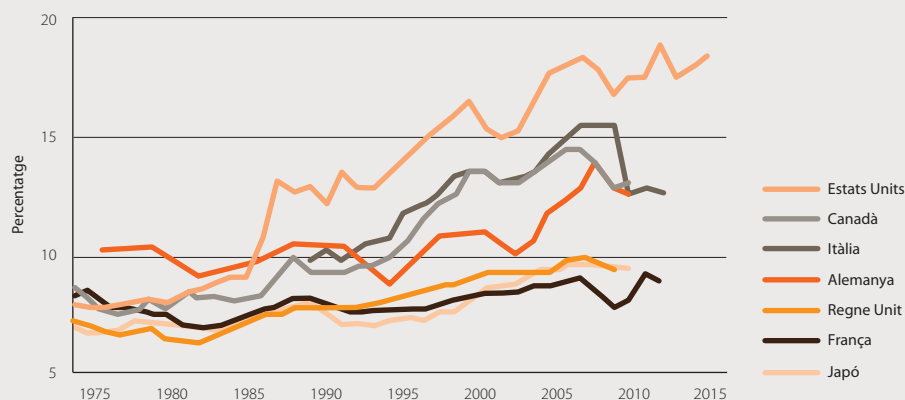
Nota: Traducció de l'anglès: Observatori de la Indústria.

Font: Economic Policy Institute (2017).

La sortida de la crisi no sembla millorar la situació: entre el 2009 i el 2013, el PIB dels Estats Units es va incrementar en un 10%, els beneficis empresarials ho van fer en un 50%, la cotització del S&P 500 en un 77%, però els ingressos familiars mitjans van caure un 4%. Els 400 americans més rics acumulen tanta riquesa com els 155 milions més pobres. El 2010, per exemple, el 93% de la nova riquesa creada als Estats Units va anar a l'1% de la població més rica (Stern, 2016). Segons Stiglitz (2012), "quan major és l'esquerra social en termes de riquesa, menys propensos són els rics a destinar recursos a les necessitats socials", en un efecte retroalimentat: les elits socials necessiten cada cop menys, malen de l'acció dels governs i tendeixen a evitar la redistribució de la riquesa mitjançant impostos i programes socials. Tanmateix, aquest no és un fenomen únicament nord-americà ja que la tendència de concentració de riquesa es dona a nivell mundial: si el 2016 només 62 persones acumulaven tant de patrimoni com la meitat de la humanitat més pobre (3.500 milions), el 2017 ja eren només 8 persones les que eren tan riques com els 3.500 milions més pobres (Elliot, 2017). A la figura 2 es pot visualitzar el creixement de la quota d'ingressos de l'1% de les persones més riques amb relació al total dels ingressos en diferents països, i és precisament als Estats Units on més augmenta la quota dels més rics.

FIGURA 2

Evolució de la quota d'ingressos de l'1% de les persones més riques amb relació als ingressos totals, en diferents països. Anys 1975-2015

Nota: Traducció de l'anglès: Observatori de la Indústria.

Font: World Wealth and Income Database.

Larry Summers, exassessor del president Obama, que ha estat també president de la Universitat de Harvard i Secretari del Tresor als Estats Units, ha advertit des del 2013 d'un perill d'"estagnació secular", recollint els termes de l'economista Alvin Hansen (1930). Thomas Picketty (2014) també ha alertat d'un debilitament de la demanda agregada en cas que els nivells de desigualtat segueixin incrementant-se, si, com sembla que ha passat en els darrers anys, el segment de població més rica segueix disminuint i concentrant més riquesa (Matthews, 2017). Mason (2017), del Roosevelt Institute, postula que l'economia americana està encara "lluny del seu potencial de plena ocupació" i que el "PIB està caient per sobre del seu creixement potencial degut a una debilitat de la demanda". Konczal i Steinbaum (2016), del mateix institut, van concloure que els creixents nivells de desigualtat i debilitat de la demanda porten a una menor mobilitat laboral, degut a l'aversion al risc a perdre el treball, menys emprenedoria i major concentració de beneficis en mans dels líders tradicionals.

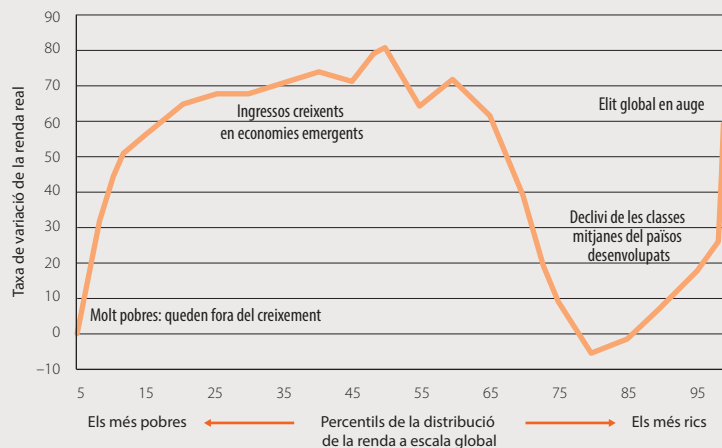
3.6. Desigualtat vertical i horitzontal: la corba de l'elefant

L'economista del Banc Mundial Branko Milanovic va estudiar la distribució dels increments de riquesa globals, en el període 1988-2008 (Milanovic, 2012) i com es repartien en funció dels ingressos dels individus. El resultat va ser una de les corbes més famoses sobre els efectes de la globalització: l'anomenada "corba de l'elefant", que sintetitza bona part dels arguments recollits en els apartats anteriors (vegeu la figura 3). Les conclusions de Milanovic coincideixen amb les de Michael Spence, Premi Nobel d'Economia, qui en el seu llibre *The Next Convergence: The future of economic growth in a multispeed world* postula que s'està produint una convergència a nivell global cap a un estàndard econòmic únic. En aquest procés de convergència, cada cop de forma més accelerada, antics països en vies de desenvolupament

pament s'incorporen al club de les economies avançades. Els grans beneficiats d'aquesta dinàmica són les classes baixes i les noves classes mitges dels països que creixen, que han vist increments del 40%-80% en els seus ingressos en el període 1988-2008 i una petita elit global d'inversors i emprenedors d'èxit. Les perjudicades són les classes mitjanes de les antigues economies líders, que han vist perdre posicions de benestar degut als efectes de la globalització (competència creixent de nous entrants) i al canvi tecnològic (automatització). La desigualtat horitzontal, existent entre els diferents països fa poques dècades, es difumina i dona pas a una desigualtat vertical, dintre dels països, que afecta especialment les classes mitjanes de les antigues economies capdavanteres.

FIGURA 3

Creixement en els ingressos segons els percentils de riquesa de la població (de les persones més pobres a les més riques). Anys 1988-2008

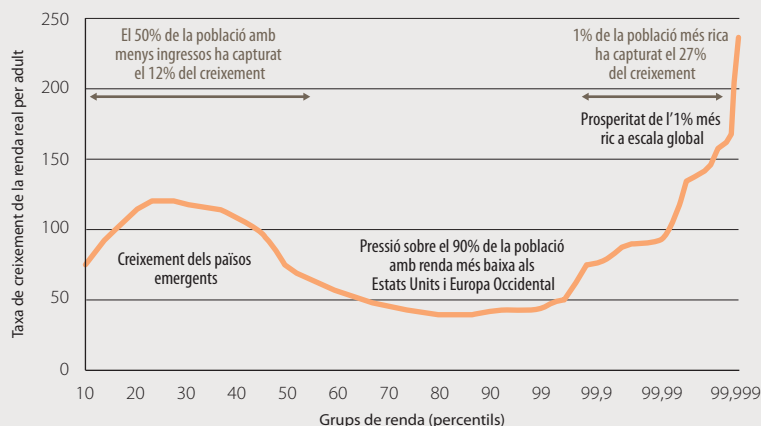
Nota: Traducció de l'anglès: Observatori de la Indústria.

Font: Milanovic (2012).

Estudis actualitzats, que han allargat la sèrie històrica fins al 2016, constaten que "l'elefant aixeca la trompa" després de la crisi financera del 2008 (Sandefur, 2018): mentre que el 50% de població amb menys ingressos ha capturat només el 12% del creixement en el període 1980-2016, l'1% de població més rica ha capturat el 27% de la nova riquesa creada (vegeu la figura 4).

FIGURA 4

Corba d'elefant de l'evolució del creixement i la desigualtat a nivell mundial. Anys 1980-2016

Notes: En l'eix horitzontal, la població mundial s'ha dividit en 100 grups d'igual quantitat en ordre creixent d'esquerra a dreta d'acord amb el nivell d'ingressos de cada grup. L'1% més ric s'ha dividit en 10 grups i el més ric d'aquest grup també s'ha dividit en 10 grups i el més ric d'aquest grup s'ha dividit de nou en 10 grups.

L'eix vertical mostra l'increment total dels ingressos de la mitjana de cada grup.

Traducció de l'anglès: Observatori de la Indústria.

Font: WID (2017).

No obstant això, és evident que nous països s'han incorporat darrerament a la lliga de les economies desenvolupades i s'estan formant grans classes mitjanes en països emergents, pobres fins fa pocs anys. La desigualtat, doncs, creix o decreix? Les evidències econòmiques semblen indicar que, mentre la desigualtat horitzontal (entre països) decreix, la desigualtat vertical (dintre dels països) s'incrementa. La resultant de l'equació final és que les antigues classes mitjanes de les economies avançades, aquelles que es van formar com a conseqüència de la Revolució Industrial i de l'eclosió de l'estat del benestar posterior a la Segona Guerra Mundial, són aquelles que més han perdut amb la globalització i el canvi tecnològic. Han aparegut països competidors i noves tecnologies que amenacen i/o precaritzen els seus llocs de treball, mentre veuen com es genera riquesa a nivell local i global, també gràcies a la globalització i a les noves tecnologies, però no capturen el valor d'aquest nou paradigma econòmic. Aquestes classes mitjanes són les que històricament han estat l'eix vertebrador dels sistemes democràtics occidentals. La sensació d'amenaça i pèrdua de posicions sobre aquestes classes mitjanes explicaria l'emergència de populismes en les economies avançades.

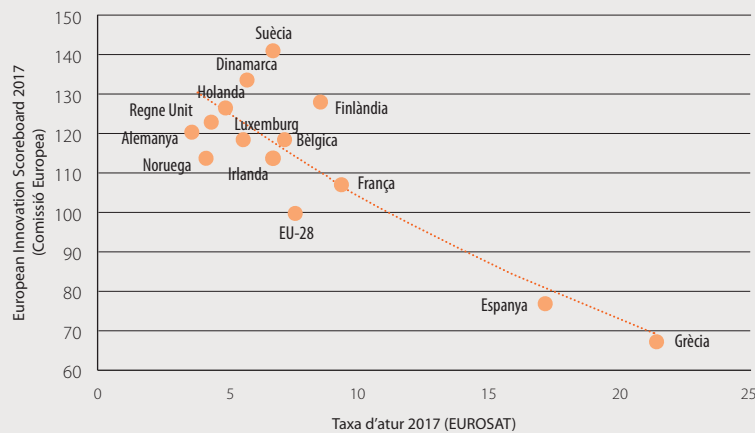
3.7. La tecnologia, crea o destrueix ocupació?

Sembla clar que, a llarg termini, la tecnologia pot substituir l'actual treball humà (creant-ne també de nous, encara que sense poder calibrar encara el balanç i la rapidesa de la substitució) i que l'impacte d'aquesta substitució tindrà conseqüències significatives en el mercat laboral. No obstant això, a curt termini, existeix una relació estreta entre la

intensitat tecnològica d'un territori (el seu grau d'innovació) i la seva capacitat de generar ocupació. Els territoris impregnats en coneixement, tecnologia i innovació són aquells que presenten un millor comportament del mercat de treball. Aquesta relació ha estat estudiada per Dorrnsoro (2018) a nivell europeu i a nivell espanyol. Els territoris amb major índex innovador (mesurat segons els estàndards del European Innovation Scoreboard) o, directament, aquells amb major inversió en R+D/PIB són aquells que tenen menor taxa d'atur. Hom pot argumentar que la correlació no implica causalitat i és cert. Els territoris són més rics (i sustenten millors quotes de desenvolupament) perquè inverteixen més en tecnologia? o inverteixen més en tecnologia perquè són més rics (i, per tant, ja gaudeixen de major nivell de prosperitat)? Existeix un profund debat en el món econòmic sobre aquesta relació de causalitat. La conclusió, probablement, passa per concebre els territoris innovadors com a sistemes (o ecosistemes, prenent l'analogia biològica) d'agents relacionats en permanent interacció, on el canvi en una de les parts altera el conjunt (sense que es donin relacions directes de linealitat o causa-efecte directes entre variables com tecnologia i treball). La conclusió és que en els sistemes més equilibrats i pròspers, allà on es genera tecnologia pròpia, tendeixen a existir millors marges de beneficis empresarials, millors fiscalitats, estats del benestar més sòlids i, també, major qualitat del mercat de treball. A les figures 5 i 6 es pot comprovar la correlació existent entre inversió en R+D i la taxa d'atur a la Unió Europea i a l'Estat espanyol.

FIGURA 5

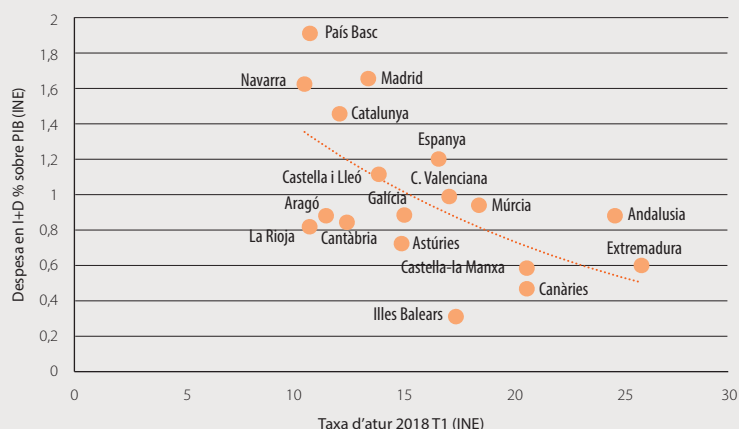
Correlació entre R+D i taxa d'atur a la Unió Europea. Any 2017

Fonts: Comissió Europea i Eurostat.

FIGURA 6

Correlació entre despesa en R+D i taxa d'atur per comunitats autònomes espanyoles. Any 2018

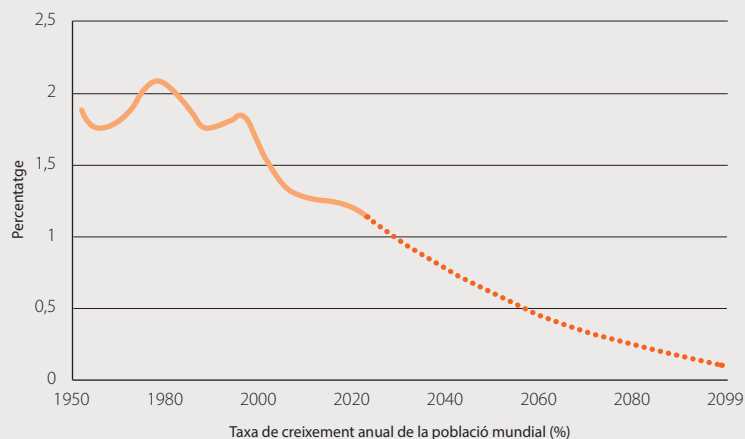

Font: INE (2018).

A mitjà termini, es posa de manifest una altra problemàtica a l'hora de redissenyar l'estat del benestar i contemplar el rol de la tecnologia en aquest redisseny: l'envelliment de les poblacions. Segons McKinsey, a nivell global, "la fertilitat està disminuint i la població mundial està envellint dramàticament" (Dobbs *et al.*, 2015). Mentre la caiguda demogràfica és evident i s'ha iniciat fa anys en països com el Japó i Rússia, el dèficit demogràfic s'està estenent a la Xina i Llatinoamèrica. Tot sembla indicar que la població mundial s'establitzarà i deixarà de créixer cap a finals de segle. Cap al 2030, el creixement de la població serà inferior a l'1% (Roser, 2018). El 2013, el 60% de la població humana vivia en zones amb taxes de fertilitat per sota de la taxa de reemplaçament generacional (2,1 fills per dona) (Dobbs *et al.*, 2015). La Unió europea calcula que, cap al 2060, la població en edat de treballar d'Alemanya haurà caigut de 54 milions (2010) a 36 (2060). La força de treball a la Xina està caient des del 2012 i a Tailàndia la taxa de fertilitat ha disminuït de 5 fills per dona (1970) a 1,4 (2013). Dues forces complementàries convergiran en els propers anys: la caiguda de la població activa i l'automatització massiva. L'oferta de treball podria caure per l'automatització, però també la demanda, per l'envelliment. Podríem avançar cap a escenaris com els del Japó? (països molt tecnificats, amb penetració dels robots també en àmbits domèstics i assistencials, amb poblacions molt envellides i taxes d'atur molt baixes). A la figura 7 es visualitza que la taxa de creixement de la població, que va tenir el seu màxim el 1960, s'està reduint ràpidament i pot arribar a ser zero el 2100.

FIGURA 7

Taxa de creixement anual de la població mundial . Anys 1950-2100

Nota: Traducció de l'anglès: Observatori de la Indústria.

Font: Divisió de Població de Nacions Unides (2017).

Com a conclusió, no hi ha un consens sobre els efectes del canvi tecnològic accelerat en el mercat de treball. Sembla clar que hi haurà una substitució de persones per màquines i la substitució afectarà tant les tasques manuals com les cognitives. Sembla també que aquesta substitució de tasques existents actualment serà més intensa a llarg termini, quan els sistemes digitals puguin desenvolupar pràcticament qualsevol tasca humana actual. Tanmateix, no està clar el balanç de l'efecte en el mercat de treball, ja que probablement s'originaran nous nínxols d'ocupació ara per ara desconeguts i, fins i tot, inimaginables. D'altra banda, la possible pèrdua de llocs de treball es veuria compensada per una disminució de la força de treball deguda a la caiguda demogràfica global. En qualsevol cas, els territoris que estaran més preparats per afrontar aquets canvis són aquells que facin de la tecnologia una arma competitiva pròpia: aquells amb capacitat de crear economies productives en base a la seva capacitat innovadora. I, finalment, sí que sembla que existeixen evidències suficients per afirmar que el nou paradigma econòmic digital té una capacitat distributiva del valor creat inferior al vell paradigma industrial i que aquest efecte perjudica especialment les classes mitjanes de les economies desenvolupades. Ens enfrontem, doncs, a un escenari incert quant a la reconfiguració del mercat de treball, amb implicacions a curt, mitjà i llarg termini, amb un model econòmic amb capacitat de generar riquesa a nivells mai vistos (gràcies al canvi tecnològic), però amb menys capacitat distributiva aparent que els models preexistents. Tot això justifica, si més no, obrir el debat sobre una hipotètica RBU.

04 |

Posicionaments:
defensors i
detractors

Com ja s'ha exposat, la idea d'una RBU ha estat públicament defensada per conservadors com Milton Friedman, en el seu llibre *Capitalism and Freedom* (1962), o icones progressistes com Martin Luther King. Els conservadors postulen que una RBU pot significar un substitutiu de costoses i sovint inefectives fórmules públiques de protecció social. Els lliberals la veuen com una oportunitat per prendre decisions lliurement i de forma no condicionada. Des de l'esquerra, la RBU es veu com una forma definitiva d'eliminar la pobresa (Ito, 2018).

Els defensors de la RBU argumenten que aquest mecanisme reduiria la desigualtat, dirigiria els fons als llocs més eficients, ja que les decisions les prendria l'individu lliurement, sense restriccions en l'ús dels fons, evitaria els incentius perversos i les "trampes de pobresa" (atès que els ajuts no estarien condicionats a no tenir treball), es podrien distribuir més fons (desmantellant els sistemes burocràtics de control) i incrementaria el dinamisme de l'economia, en construir una xarxa de seguretat davant del risc d'innovar i emprendre.

Els detractors consideren que l'instrument seria desorbitadament car, reduiria els incentius al treball, dirigiria fons a individus que no els necessiten (perquè ja tenen treball o ingressos suficients), és moralment reprovable (per donar una renda a algú que, potser, renuncia a treballar), desestructura l'organització vital, fa perdre el sentit del ser (sovint fonamentat al voltant del treball) i, en darrera instància, no resoldria problemes socials com l'alcoholisme perquè, en no condicionar els ajuts, els individus podrien optar per destinar els fons a mals usos (Dalio, 2018).

A continuació, aprofundim en aquestes consideracions enumerant i argumentant els principals factors a favor i en contra de la RBU:

4.1. Arguments a favor de la RBU

- **Reducció de la desigualtat.** Pels seus defensors, la RBU seria el mecanisme definitiu de reducció de la desigualtat i abolició de la pobresa. En un potencial futur econòmic mancat de mecanismes distributius (com ho van ser els salaris durant l'era industrial), caldrien formes d'innovació social (com la RBU) per evitar que el mateix sistema col·lapsi per debilitat de la demanda i tensions socials. La RBU significaria una manera "no intrusiva i potencialment menys tòxica de redistribució" (Dalio, 2018) i una mesura de protecció contra un nou paradigma tecnològic on el concepte de treball pot desacoblar-se dels individus (pot ser desenvolupat per sistemes digitals).
- **Llibertat en l'ús dels recursos.** En ser una renda no condicionada, l'individu triaria lliurement en què utilitzar els seus recursos, dirigint-los on potencialment poden ser més útils per al seu benestar, sense interposició de decisions administratives que poden esbiaixar l'ús d'aquests recursos des de perspectives burocràtiques o polítiques.
- **Inducció de creixement econòmic.** Una RBU dinamitzaria l'economia en reduir les barreres d'entrada a l'emprenedoria, encoratjar els individus a assumir més riscos i a buscar aquelles oportunitats que millor encaixin amb les seves aspiracions i aptituds personals (Dalio, 2018). Bregman (2017) considera que una RBU pot actuar com una forma de *venture capital for the people* (capital risc per a les persones).

Contribueix la RBU al creixement econòmic? Segons el Roosevelt Institute (2017), que analitza tres diferents escenaris, (a) una RBU de 1.000 dòlars mensuals oferts a tots els americans per sobre de 18 anys, b) una RBU parcial de 500 dòlars per cada adult o c) un ajut familiar de 250 dòlars mensuals per cada fill) arriba a la conclusió que, sense incrementar els impostos (només incrementant el deute federal), tindria un efecte expansiu de l'economia a llarg termini (amb un creixement de 2,5 trilions de dòlars (americans) el 2025 i una generació de 4,5 milions de nous llocs de treball). En els escenaris de finançament mitjançant impostos, la RBU generaria una redistribució de les rendes i del consum, amb un efecte expansiu de l'economia estimat en 515 bilions de dòlars (americans) y la generació de més d'un milió de llocs de treball en l'economia americana cap al 2025. L'estudi, desenvolupat pel Bard College Levy Economics Institute, parteix de l'assumpció que l'economia pateix un dèficit de demanda, un problema clàssic a les recessions, que normalment es corregeix amb polítiques monetàries o fiscals: l'economia també es pot expandir, per exemple, mitjançant un impuls a les infraestructures públiques o mitjançant paquets d'estímul monetari (com els posats en pràctica a l'economia nord-americana durant la crisi del 2008). Per al Roosevelt Institute, els problemes derivats de l'increment del dèficit es veurien compensats per un major dinamisme econòmic derivat de la implantació de la RBU.

Marinescu (2017), també del Roosevelt Institute, realitza un estudi de transferències incondicionals de cash, recollint dades de consum, treball, educació, salut i d'altres indicadors socials com matrimonis o taxes de fertilitat. Les evidències conclouen que no existeix un abandonament dels llocs de treball, encara que alguns dels experiments no eren estadísticament significatius. Es percep un increment del consum, especialment en la qualitat de la nutrició i una millora en les taxes d'assistència a classe i resultats escolars per als fills de les famílies a les quals es concedeix alguna forma de cash incondicional. També es nota un 8,5% de descens en les taxes d'hospitalització respecte als grups de control, especialment en malalties mentals, accidents i ferides. Les taxes de fertilitat de les poblacions estudiades es reduïen, així com la criminalitat. Els efectes de millora en les condicions socials i sanitàries, en cas d'universalitzar la renda bàsica, haurien de tenir amplis efectes econòmics. Per Marinescu, "la por que amb una RBU la gent abandonaria en massa els seus llocs de treball és falsa i inconsistent".

Penn Wharton (2017) va publicar un estudi que contradiu les conclusions dels estudis del Roosevelt Institute i determina com a inasumible el finançament amb deute de la RBU, a més de posar en dubte l'escenari de creixement econòmic que teòricament comportaria. Sota els seus models, la proposta de RBU de Roosevelt incrementaria el dèficit públic en un 63,5% el 2027 i en un 81,1% el 2032, amb caigudes del PIB estimades en el 6,1% el 2027 i el 9,3% el 2032.

- **Transparència i eficiència administrativa.** La RBU, potencialment, és un mecanisme de benestar social molt més simple, transparent i eficient que els costosos i complexos mecanismes convencionals, que suposen, a més, incórrer en elevats costos de control. Els defensors de la RBU proposen la substitució d'altres instruments, com els subsidis d'atur, els ajuts familiars, les pensions o els ajuts per discapacitat per un únic mecanisme. Els estalvis en estructures de xarxes assistencials i en el seu control revertirien en la mateixa RBU. L'estat del benestar modern, nascut de les cendres de la Gran Depressió i de la Segona Guerra Mundial, ha significat una millora indiscutible del nivell de vida dels ciutadans. Però el paradigma actual d'estat del benestar requereix "d'immenses burocràcies per administrar-ne els beneficis" i assegurar que els beneficiaris compleixen els exigents requisits que els fan mereixedors de les diferents tipologies d'ajut (Nature, 2018). Uns requisits que sovint

fan caure en “trampes de pobresa”: els beneficiaris estan incentivats a seguir complint els requisits de pobresa per ser susceptibles de continuar rebent els ajuts públics.

- **Justícia social.** Un dels principals arguments per plantejar una RBU és l'extensió de la justícia social, no només en el sentit més socialdemòcrata o distributiu del terme, sinó també en el seu sentit més lliberal. Per als filòsofs del pensament lliberal, la justícia social passa per crear un marc institucional que ofereixi llibertat real per a tothom i per això cal també assegurar l'accés a recursos econòmics per part de tots els individus (Van Parijs, 2016). Els membres d'una comunitat podran ser lliures quan existeixi un sistema de protecció de drets que garanteixi el patrimoni i les decisions econòmiques individuals, però també quan puguin exercir la seva llibertat prenent decisions sobre recursos. Dit d'una altra manera: no és lliure qui ha caigut en una trampa de pobresa. Una RBU permetria als individus sentir-se “copropietaris” del sistema econòmic de la comunitat i alhora alliberar-se de les restriccions personals (associades, per exemple, al naixement i l'herència) per fer el millor ús (lliure ús) dels recursos assignats.
- **Compensació pel treball no assalariat i potenciació de la igualtat de gènere.** Molts treballs socialment valuosos no són pagats en una economia de mercat (exemple: la cura dels nens o dels avis). Aquests són, a més, treballs que tendeixen a ser executats per dones, amb les corresponents penalitzacions per a les seves rendes o per a les seves carreres professionals. La RBU és una forma de reconèixer, econòmicament, aquestes tasques i equilibrar els rols de les dones, especialment en països en vies de desenvolupament (Dalio, 2018).
- **Llibertat i realització personal.** Una RBU alliberaria una part de la població que se sent insatisfeta amb la seva feina i permetria facilitar el seu pas cap a la realització de noves activitats econòmiques on se sentissin realitzats. Una RBU podria ser inductora de noves vetes econòmiques relacionades amb la cultura, l'oci, la filosofia o l'esport.
- **Contenció del populisme.** En un món amb capacitat tecnològica creixent per crear riquesa, però on els mecanismes distributius són imperfectes i on els grans perjudicats de la globalització semblen ser les classes mitjanes de les economies avançades, les opcions polítiques extremistes i populistes semblen créixer arreu. La RBU seria un dic de contenció del malestar social i l'exclusió que porten a l'emergència d'opcions polítiques demagògiques.

4.2. Arguments en contra de la RBU

- **Desincentivació del treball.** Un dels principals arguments contraris, immediat, és que la provisió d'una RBU incentivaria els individus a deixar els seus treballs i a portar una vida d'oci. Tanmateix, cal recordar que les bases teòriques de l'instrument propugnen que la renda concedida sigui la justa per impedir que l'individu caigui per sota dels llindars de la pobresa: la RBU s'ha de concebre com un mecanisme de seguretat, una xarxa contra la pobresa, no com un sistema de manteniment de l'individu.
- **Alteració de la meritocràcia i amoralitat de l'instrument.** Segons els seus crítics, una RBU no respectaria el principi de reciprocitat segons el qual tot aquell individu que rebi un benefici de la col·lectivitat ha de realitzar o haver realitzat una contribució equivalent al benefici rebut. La RBU donaria la possibilitat que alguns col·

lectius actuessin de forma “parasitària” i optessin per renunciar a qualsevol contribució en forma de treball. Això seria, òbviament, moralment reprovable. Tanmateix, amb el sistema actual també és reprovable una distribució desigual de la riquesa o que col·lectius que desitgen treballar i sovint tenen les capacitats per fer-ho no trobin feina i caiguin en l'exclusió social (Van Parjis, 2016). D'altra banda, les condicions de partida en una societat tenen un efecte crític en l'èxit dels individus: el néixer en famílies amb elevades rendes o accés a recursos sol garantir una major probabilitat de tenir millor accés a una bona educació i a un treball de major qualitat i ingressos. Una RBU seria, moralment, un element de correcció de les desigualtats inherents a les condicions de partida. Per últim, la meritocràcia té un clar sentit en un entorn d'escassetat de recursos: si els recursos són escassos, es justifica que en tinguin accés, de forma prioritària, aquells individus que més contribueixin al desenvolupament de la comunitat (aquells que “més s'ho mereixin”). No obstant això, en condicions d'abundància teòrica, en una “economia de l'abundància” els principis meritocràtics es veuen alterats: és tan moralment reprovable assignar recursos a individus que no han fet mèrits en entorns d'escassetat (en detriment d'aquells que sí que han fet mèrits per aconseguir-los), com restringir els recursos a aquests individus que no han fet mèrits (posant en perill la seva salut o la seva vida), si ens trobem en economies d'abundància.

- **Cost prohibitiu.** La implementació real d'una RBU tindria un cost desorbitant en qualsevol economia. Per exemple, la proposta suïssa de donar 2.700 dòlars mensuals a cada ciutadà suposaria comprometre un 25% del PIB. Dalio (2018) ha fet una estimació del cost d'una RBU a l'economia nord-americana, calculat sobre la hipòtesi d'oferir a cada ciutadà l'equivalent al llindar de la pobresa, estimat en 12.000 dòlars anuals. Això significaria un esforç per als comptes públics de 3.800.000.000.000 dòlars, equivalents al 21% del PIB i al 78% de l'esforç actual en serveis socials. Dalio estima que, en cas de substitució total dels serveis socials ja existents (incloent sanitat, però sense deixar de proveir l'educació pública), el 92% dels recursos necessaris per finançar la RBU s'alliberarien (és a dir, una RBU als Estats Units podria pràcticament ser finançada redirigint recursos públics ja actualment destinats a serveis socials, incloent la sanitat). En el cas d'eliminar només aquells programes que signifiquen ingressos directes per al beneficiari (bàsicament incapacitat, jubilació i atur), finançarien un 37% de la RBU. Si aquests programes es mantinguessin, però s'eliminassin la resta de partides associades a l'estat del benestar, s'aconseguiria finançar un 11% de la RBU. L'autor realitza simulacions en el cas de fórmules properes a una RBU, amb provisions decreixents en funció de la renda dels receptors. En el supòsit que per cada dòlar d'ingressos es reduís la RBU en 0,15 dòlars (prenent com a base una RBU de 12.000 dòlars anuals), arriba a la conclusió que l'esforç addicional de l'administració nord-americana seria de 1.900.000.000.000 dòlars, o, el que és el mateix, el 10% del PIB, o el 38% dels ingressos fiscals actuals. En aquest supòsit, si s'eliminassin tots els programes socials que signifiquen ingressos als receptors (bàsicament, incapacitat, jubilació i atur) i se substituïssin per la RBU, aquests programes finançarien el 76% de l'esforç addicional necessari. La conclusió de Dalio és que una aproximació a una RBU als Estats Units no és impossible, encara que el sobreesforç fiscal seria molt significatiu, fins i tot en les economies més productives i en els països amb estats del benestar més desenvolupats. Tanmateix, sembla molt més plausible en economies en desenvolupament ja que, tot i que la capacitat econòmica d'aquestes economies és inferior, l'esforç brut per situar àmplies capes de població per sobre dels llindars mínims de pobresa és molt inferior al que correspondria, per al mateix objectiu, en economies desenvolupades.
- **Ús dels recursos en “bens de temptació”.** Una RBU impediria determinar el destí final de les rendes, que sovint haurien de ser utilitzades per adquirir béns bàsics (com passa en modalitats com les cartilles de racionament o els volants per alimentació). Una RBU podria, per exemple, destinar-se a incrementar el consum de béns com l'alcohol o el tabac.

- **Desestructuració de l'estil de vida.** El treball és més que una activitat econòmica: estructura les activitats diàries, dona un sentit a la vida, genera contínues fites i incentiva el progrés personal i professional. Els crítics de la RBU anticipen una desestructuració i desorientació personal en una hipotètica societat bolcada en l'oci. Tanmateix, els contra-arguments passen per situar una RBU en el marc d'una societat futura, altament sofisticada i amb elevats nivells educatius, on les persones siguin formades en les capacitats per imaginar i iniciar noves activitats de forma sistemàtica (emprendre), on s'hagi dissociat el concepte de "treball" del de "persona" (per què treballar si els robots ho poden fer pels humans?) i on el mercat de treball sigui molt més flexible (treballant en diferents projectes, de forma dinàmica, a temps parcial i complementant les rendes obtingudes amb la RBU proporcionada per l'estat).
- **Inflació.** Aquest és un dels principals arguments en contra de la RBU: l'entrega d'un xec mensual a tots els individus generaria una resposta immediata del sistema econòmic: incrementar els preus dels béns i serveis. L'increment del poder adquisitiu traccionaria la demanda, que immediatament augmentaria els preus, erosionant part o la totalitat de l'increment del mateix poder adquisitiu guanyat. Algunes recerques fetes en experiments limitats conclouen que aquests efectes no es produeixen. En comunitats pobres on s'ofereix RBU en efectiu o, alternativament, en aliments, s'observa que el disposar d'una renda limitada ofereix més possibilitats de tria als individus i estimula la competència dels ofertants (sense generar inflació), mentre que l'opció de distribuir aliments directament causa deflació en els preus dels aliments mateixos (en tenir una demanda decreixent per la provisió directa dels béns per part de l'Estat) (Cunha *et al.*, 2011). La RBU ha estat sovint identificada pels seus detractors com un instrument anomenat *helicopter money* (amb un efecte equivalent al fet que un helicòpter llançés diners sobre la població). Una mesura d'aquest tipus generaria inflació, segons Milton Friedman (Jordan, 2017). No obstant això, una RBU es diferenciaria dels instruments *helicopter money*, més relacionats amb l'expansió quantitativa de les polítiques econòmiques en moments de recessió, en què la RBU no significaria imprimir nova moneda: la quantitat en circulació seria la mateixa. La RBU, de fet, seria un instrument predistributiu de la renda, transferint part de la riquesa de l'economia a les classes mitjanes i baixes, sense incrementar la quantitat de moneda en circulació. I, en qualsevol cas, fins i tot en els moments d'expansió quantitativa de la Reserva Federal americana de la darrera crisi financera, quan es van injectar quatre trilions de dòlars nous a l'economia dels Estats Units, aquesta mesura no va generar inflació (encara que es va produir enmig d'una crisi financera global) (Santerns, 2014).
- **Efecte crida.** Aquest és un altre dels arguments més contundents en contra de la RBU. Si es donés en un país determinat, com evitar l'immediat efecte crida i la competència i els incentius per aconseguir la ciutadania d'aquell país, en un món de moviments migratoris massius?
- **Neo-comunisme.** La RBU es percep com una proposta associada a règims comunistes i a un model d'organització social uniformitzador que ha demostrat històricament el seu fracàs. No obstant això, aquest és un error conceptual: la RBU no està confrontada amb la llibertat econòmica, està conceptualitzada com una xarxa de seguretat contra la pobresa, sense limitacions quant a la iniciativa emprenedora de l'individu. De fet, els defensors de la RBU la perceben com la culminació del sistema capitalista, un sistema que ha permès la generació de riquesa a nivell global, però que està amenaçat si no s'introdueixen factors correctors de la desigualtat que genera, especialment amb l'eclosió dels nous models de negoci digitals.

-
- **Treballs menys pagats.** Aquest és un altre dels arguments més sòlids en contra de l'establiment d'una RBU. Si la RBU es posa en pràctica, en el cas dels treballs pitjor pagats i de pitjor qualitat (per exemple, netejadors d'habitacions en hotels, serveis de neteja, cambrers, etc.) qui estaria disposat a fer-los? La resposta dels partidaris de la RBU és clara: aquests treballs seran automatitzats. No obstant això, tecnològicament podríem trobar-nos en un punt d'inflexió degut als ràpids avenços en intel·ligència artificial: en un futur proper, podria ser més fàcil automatitzar un treball cognitiu, de presa de decisions (mitjançant un algoritme digital) que un treball manual no repetitiu com els descrits.

4.3. Defensors d'esquerres i de dretes

La defensa de la RBU des d'opcions polítiques progressistes és evident: la perceben com l'instrument definitiu d'erradicació de la pobresa. No obstant això, la RBU té també veus partidàries creixents entre posicions conservadores i lliberals. La defensa de la RBU des de posicions conservadores ha estat exposada per articulistes com Noah J. Gordon a articles com *The Conservative Case for a Universal Basic Income* (Gordon, 2014). Una de les veus més significades de l'ala conservadora ha estat Charles Murray, articulista i escriptor pertanyent al *think-tank* conservador de l'American Enterprise Institute, qui ha defensat obertament una RBU com a fórmula de substitució d'un estat del benestar, en la seva opinió, ineficient i excessivament costós (Murray, 2016). Per Murray, "Amèrica és rica més enllà del que podien imaginar les generacions que ens precedeixen. Cada any, el Govern distribueix més de 2 trilions per procurar jubilacions, sanitat i reduir la pobresa. Tanmateix, encara tenim milions de persones sense jubilacions confortables, sanitat adequada i vivint en la pobresa. Només un govern pot gastar-se tants diners tant ineficientment. La solució: donar els diners a la gent". Murray proposa donar a cada ciutadà dels Estats Units, per sobre dels 21 anys, l'equivalent a 10.000 dòlars per any. Seguint les idees de Murray, l'American Enterprise Institute va publicar un estudi (2017) defensant la possibilitat d'establir una RBU de 13.788 dòlars per adults (per sobre de 18 anys) i de 6.894 dòlars fins als 18 anys, sense increment pressupostari (*budget-neutral*), simplement reemplaçant instruments existents (Medicaid, Veteran's Benefits, jubilacions i 23 programes més amb diferents tipus d'ingressos per a col·lectius amb necessitats socials).

Com a conclusió, dels diferents estudis i documents analitzats, s'evidencia que la RBU és un mecanisme d'innovació social d'una gran claredat conceptual, però amb efectes colaterals molt difícils de mesurar, que té alguns indubtables avantatges sobre els mecanismes redistributius preexistents (bàsicament, la simplicitat administrativa) i que pot esdevenir l'instrument definitiu de construcció d'estats del benestar consolidats mitjançant l'abolició directa de la pobresa. Tanmateix, presenta, en la nostra opinió, seriosos dubtes i restriccions d'ordre pragmàtic i conceptual. El primer problema pràctic, difícil de rebatre en les condicions actuals, és el seu elevadíssim cost. El segon, el potencial efecte crida en un món d'elevada mobilitat migratòria, amb la necessitat d'arribar a consensos supranacionals per a la seva implantació real. I, a nivell conceptual, un dels dubtes de més difícil contrast és fins a quin punt la RBU desincentivaria el treball i desestructuraria la vida personal, en un món on el concepte de treball està indissolublement lligat al de l'individu. Com seria un món on el concepte de treball estigués dissociat de la persona i reservat (potser) a les màquines? Efectivament, caldran (i es donaran) indubtables modificacions i innovacions en la configuració del mercat de treball. Val a dir, però, que la idea de proporcionar una RBU té defensors en tot l'espectre polític (també entre posicions conservadores i lliberals), especialment quan s'intenten fer projeccions del comportament de l'economia i dels mercats de treball a mitjà i llarg termini sota l'efecte d'un canvi tecnològic intens i d'una potencial automatització massiva de les tasques realitzades actualment per humans. La vocació de neutralitat política de la RBU es concreta, per part dels seus defensors, en el lema *Universal Basic Income is not right or left, it's forward* (la Renda Bàsica Universal no és a la dreta o a l'esquerra, sinó endavant).

05 |

Alternatives per
a la configuració
de la renda: de
la Renda
Condicionada
a la Renda Bàsica
Universal

La situació de pobresa d'una part important de la població i l'extensió de la desigualtat són alguns dels principals problemes que té avui dia el nostre sistema econòmic. Per tal de fer front als reptes exposats en els capítols anteriors, en l'actualitat hi ha un consens ampli en la necessitat d'implementar més mesures per combatre'ls. També és evident que el sistema de cobertura actual contra la pobresa és insuficient. Com a mostra podem recordar que, recentment, el Comitè Europeu de Drets Socials ha criticat Espanya pel seu fracàs en assegurar un estàndard de vida decent per als seus ciutadans (Consell d'Europa, 2018).

Per això, va guanyant força la conveniència d'apostar per una política basada en algun tipus de renda, amb fórmules que s'aproximin a la RBU. El 23 de gener de 2018, el Parlament Europeu va aprovar una resolució que defensa la implantació d'una renda bàsica. Manté que una renda bàsica podria garantir millor la igualtat d'oportunitats que el sistema actual d'ajudes i programes socials i, per això, insta els estats a millorar els seus programes de protecció social en forma de renda per compensar la desigualtat. I al llarg dels darrers anys a Catalunya també han hagut moltes veus que van en la mateixa línia. Una de les darreres és la proposta de juliol del 2018 del Consell Econòmic i Social de Barcelona (CESB), juntament amb els principals sindicats i patronals, que avalen una renda bàsica de ciutat.

A la Unió Europea, el suport de la població a la renda bàsica és majoritari (68%), essent Espanya un dels països on el suport és més elevat (71%) (Mc Farland, 2017, i Hoare, 2018). I a Catalunya, el suport és encara més alt (78%, segons el GESOP, 2015). Als Estats Units, com hem vist en els capítols anteriors, el suport es més baix, tot i que no menyspreable, ja que un 48% dels ciutadans enquestats recolzen l'establiment d'una renda (Northeastern University/Gallup, 2017). El debat, però, és el tipus de renda que convé i si és viable financerament.

Com s'ha explicat en els capítols anteriors, entre els principals arguments a favor de la RBU es troben el que redueix la pobresa, redueix l'ansietat sobre la cobertura de necessitats bàsiques, afavoreix la igualtat d'oportunitats, afavoreix l'interès per la feina a la llar i el voluntariat, augmenta el sentiment de solidaritat i redueix la burocràcia. I els principals arguments que s'utilitzen en contra de la RBU és que redueix l'interès en treballar, pot produir un efecte crida d'immigrants, no es pot finançar i augmenta la dependència de l'Estat (Mc Farland, 2017).

La prudència en les decisions sobre rendes coincideix amb l'opinió majoritària que hi ha sobre el tema a la Unió Europea, on el 31% de la població demana que la RBU s'apliqui ja, mentre que el 48% demana que s'apliqui un cop es comprovi l'èxit dels experiments realitzats i, en canvi, el 21% de la població enquestada no vol que s'apliqui (Mc Farland, 2017).

En aquest capítol s'analitzen, en primer lloc, les característiques principals de la renda i, a continuació, s'estudien amb una perspectiva internacional dues propostes alternatives: la Renda Condicionada (RC) i la RBU.

5.1. Aproximacions pràctiques a la Renda Bàsica Universal

És possible establir una RBU a Catalunya? Quina seria la seva millor aproximació viable a la mateixa? De cara a quantificar a nivell operatiu, més enllà dels conceptes subjacents, el nivell de renda per garantir per tal de combatre la pobresa hi ha diverses opcions ja que, com hem vist, hi ha diferents aproximacions a la RBU. No és un concepte totalment objectiu i en el qual hi hagi unanimitat en la seva quantificació. Hi ha diferents alternatives: oferir una renda "bàsica" (que impedeixi caure sota els llindars de la pobresa) i oferir-la "condicionada" (decidir a quins col·lectius s'aplica). Tot

seguit, s'indiquen diverses possibilitats sobre els imports mínims que caldria garantir per evitar les situacions de pobresa (oferir una renda considerada "bàsica"). Els imports que es faciliten són mensuals nets i per a llars d'un sol adult:

- **Cobertura de les necessitats fisiològiques.** Si l'objectiu de la renda és combatre la pobresa (renda "bàsica"), la quantitat rebuda hauria de poder permetre atendre les necessitats fisiològiques o necessitats bàsiques de subsistència. Aquestes necessitats inclouen, essencialment, els conceptes següents: alimentació, vestit, neteja, higiene, protecció de la salut, habitatge i subministraments (aigua, llum i gas). D'altres necessitats com l'educació, s'entén que s'hi pot accedir gratuïtament. D'acord amb dos estudis inclosos a Ajuntament de Barcelona (2016) aquestes necessitats se situen entre 807,63€ i 928,43€ per llar amb una persona sola a la ciutat de Barcelona. En les quantitats anteriors s'inclou la despesa d'habitatge (557,53 euros i 621,32 euros, respectivament) que a Barcelona ciutat és més elevada que a la resta de Catalunya. Per tant, si no es tenen en compte les necessitats d'habitatge, les necessitats fisiològiques s'estimen en 250,10 euros i 307,11 euros, respectivament.
- **Salari mínim interprofessional.** Aquest salari, que és fixat cada any pel Govern, ha de ser suficient per satisfer les necessitats normals d'un cap de família en l'ordre material, social i cultural i per proveir l'educació bàsica als fills. L'import vigent és de 735,90 euros mensuals i va ser fixat pel Govern espanyol el desembre de 2017.
- **Llindar de risc de pobresa.** Tot i que aquesta és una competència de cada estat, el Parlament Europeu en diferents resolucions de 2008, 2010 i 2013 ha instat els estats membres a establir rendes per combatre la pobresa amb imports que haurien de ser del 60% del llindar de risc de pobresa. A diferència dels imports anteriors, que mesuren la pobresa de forma objectiva; aquesta és una mesura relativa, ja que determina la pobresa amb relació a la resta de la població. D'acord amb els criteris d'Eurostat, el llindar de risc de pobresa és el 60% de la mediana dels ingressos nets del conjunt d'individus d'una societat. La mediana és el valor que, ordenant tots els individus de menor a major ingrés, en deixa una meitat per sota d'aquest valor i l'altra meitat per sobre. El 2017, segons Idescat, el llindar de risc de pobresa és de 841,37 euros.
- **Indicador de Renda de Sufficiència de Catalunya (IRSC).** Aquest indicador, situat actualment en 664 euros, significa que si la renda d'una persona no arriba a aquesta quantitat, la persona està per sota del llindar de pobresa. El IRSC va ser establert per la Llei 13/2006, de 27 de juliol, de prestacions socials de caràcter econòmic i ha de ser fixat periòdicament per la Llei de pressupostos de la Generalitat.

D'acord amb les xifres anteriors, l'import mínim que hauria de cobrir la renda bàsica a Catalunya se situaria entre els 664 euros i els 928,43 euros, en termes nets mensuals. Aquest import s'hauria de rebre mensualment. En cas que l'ajuda per a l'habitatge vagi a part, aquests imports es reduirien sensiblement. En la majoria d'experiències de renda, s'ha intentat que el perceptor acabi ingressant per tots els conceptes un import que sigui menor al que percebria si treballés a temps complet cobrant el salari mínim.

Un cop es decideix l'import per considerar-la "bàsica", caldria decidir si la renda l'ha de rebre tothom (RBU) o bé només els ciutadans que compleixen determinades condicions (RC).

També cal decidir com es rep la renda. Per complir amb els requisits d'una RBU "pura", els pagaments haurien de ser en efectiu. Tanmateix, existeixen d'altres aproximacions (en forma de xec alimentari o similars) o bé com un impost de renda negatiu. En aquest darrer cas, tots els ciutadans al fer la declaració inclouen un import negatiu (la renda) que

resta als ingressos declarats. Si el saldo es positiu es paga impost. En canvi, si el saldo es negatiu, es rep un pagament d'Hisenda. El problema que té aquest sistema és que les persones en situació de pobresa només reben la renda amb posterioritat al moment de fer la declaració fiscal.

A més, cal decidir si la renda és compatible o no amb d'altres prestacions. Recordem que una RBU "pura" substituiria bona part de les prestacions econòmiques preexistents. De fet, un dels possibles avantatges de la RBU és l'eliminació de la majoria dels altres subsidis. A l'Índia, per exemple, actualment hi ha més de 950 tipus de subsidis per a combatre la pobresa i tenen un cost que representa el 5% del PIB. A Catalunya, d'acord amb l'Ajuntament de Barcelona (2017), hi ha un total de 138 prestacions que inclouen:

- Prestacions de l'Estat: jubilació, incapacitat laboral, invalidesa, maternitat, viduïtat, orfanat, atur...
- Prestacions de la Generalitat: Renda Garantida de Ciutadania, atenció de persones amb dependència, escoles bressol, ajuts menjador, beques universitàries, discapacitat, famílies monoparentals, famílies nombroses, ajudes per a l'habitatge...

Per últim, cal definir la unitat perceptora, que pot ser l'individu o la llar. Recordem, novament que la RBU "pura" és individual. En aquest sentit, cal tenir en compte que el cost de la vida és decreixent segons el nombre de persones de la llar.

Hi ha diverses modalitats de rendes en funció de les seves característiques (De Wispelaere i Stirton 2004). Els trets de les dues modalitats principals es resumeixen a la taula 2.

En els apartats següents s'analitzen amb més detall els tipus de rendes.

TAULA 2			
Trets característics de les rendes condicionades (RC) i universals (RU)			
		RENDA CONDICIONADA	RENDA BÀSICA UNIVERSAL
Universalitat	Es dirigeix a tota la població de manera incondicional o només a aquells que no arriben a determinats ingressos mínims?	Persones que no arriben a determinats ingressos.	Dirigida a tota la població.
Condicions que cal complir	<ul style="list-style-type: none"> • Situació laboral. • Situació econòmica. • Edat del perceptor. • Anys de residència. • Contribucions prèvies (impostos, cotitzacions...). 	<ul style="list-style-type: none"> • Atur. • Nivell de renda baix. • Persones adultes (i menors d'edat, en alguns casos). • Mínim 1-3 anys de residència. • No. 	<ul style="list-style-type: none"> • Independent de la situació laboral. • Independent de la situació econòmica. • Persones adultes (i menors d'edat, en alguns casos). • Mínim 1-3 anys de residència. • No.
Nivell de renda que cal garantir	Només les necessitats bàsiques de subsistència o imports més elevats?	Acostuma a optar-se per les necessitats bàsiques de subsistència.	Acostuma a optar-se per les necessitats bàsiques de subsistència.
Complementarietat amb d'altres prestacions	Pot ser complementària o bé pot implicar l'eliminació de totes o parts de les altres prestacions.	Acostuma a ser incompatible amb d'altres prestacions (en general) en la part que no supera la renda.	Depèn de cada cas.
Unitat perceptora	Pot ser la persona física o bé la llar.	Acostuma a dependre dels components de la unitat familiar.	Acostuma a optar-se per la persona física.
Durada de la percepció	Pot ser per un període de temps o sense termini temporal.	Acostumen a tenir limitació en el temps.	Depèn de cada cas.
Modalitat de renda	Pagament en efectiu, cupons alimentaris, deducció fiscal...?	Pagament en efectiu.	Pagament en efectiu.
Periodicitat de pagament	Mensual o anual?	Mensual.	Mensual o anual.
Organismes promotors	Administració pública o organitzacions privades (religioses, socials...)?	Depèn de cada cas.	Administració pública.

Font: Elaboració pròpia.

5.2. Experiències internacionals de Renda Condicionada

Quins són els efectes reals d'una renda? Què passaria si a una determinada població humana se'ls subministrés una renda en *cash*, de forma universal (a tothom, sense condicions prèvies) i bàsica (per evitar caure sota els nivells de pobresa)? Significaria aquesta renda un incentiu immediat per deixar de treballar? Generaria inflació en béns de primera necessitat? O, pel contrari, estimularia l'emprenedoria i la innovació, en veure els integrants d'aquesta comunitat reduïts els seus nivells de risc personal? Pels economistes i investigadors en polítiques públiques, la idea de la RBU constitueix una gran oportunitat per desenvolupar experiments que permetin extreure conclusions sobre els efectes a curt, mitjà i llarg termini d'una renda subministrada a un col·lectiu, en diferents situacions. En una societat i una economia dirigida per dades, calen resultats concloents per entendre els efectes d'aquesta mesura. Tanmateix, caldrien també experiments a gran escala, sobre grans comunitats humanes, sostinguts en el temps, per avaluar l'impacte a llarg termini. Però el seu elevat cost i els canvis de cicles polítics, amb reorientació de les prioritats, fan que la major part de projectes pilot portats a terme actualment tinguin efectes limitats o esbiaixats.

Mai s'ha portat a terme un experiment real i complet de RBU. Als anys seixanta i setanta, es van portar a terme en diferents comunitats dels Estats Units experiments relatius a la implantació d'una fiscalitat negativa sobre els ingressos (*income negative tax*). Aquest esquema significava ingressar una quantitat als individus que tinguessin una renda inferior a un nivell determinat, mentre que es gravaven de forma progressiva els ingressos superiors a aquesta renda. Experiments limitats es van portar a terme a poblacions de New Jersey, Pennsylvania, Indiana, North Carolina i Iowa. Les evidències portaven a una reducció de l'esforç del treball (hores de treball), amb una reducció del 13% de les hores de treball (Forget, 2011), encara que això podia tenir efectes beneficiosos: les mares optaven per baixes de maternitat més llargues i els adolescents allargaven el seu període d'estudis enlloc d'incorporar-se ràpidament al mercat de treball. Durant la presidència de Jimmy Carter es van debatre extensament les conclusions per tal de decidir avançar en la implantació de formes de RBU. No obstant això, la detecció de més d'un 50% d'increment de les taxes de divorci en les famílies beneficiàries respecte als grups de control va portar a la reconsideració per part dels senadors partidaris en aquell moment i a una suspensió de les iniciatives considerant que "podien ser tòxiques per a les famílies americanes" (Nature, 2018). Als anys noranta es van revisar les dades i es va concloure que aquest anormal increment en les taxes de divorci no es devien a la provisió d'una RBU, sinó a un error estadístic (Forget, 2011).

En qualsevol cas, gran part dels experiments realitzats o en curs no han estat sobre RBU "pures", sinó sobre aproximacions, com les de RC (oferir una prestació a col·lectius que compleixen unes determinades condicions, usualment de pobresa o exclusió social). El resultat, doncs, són limitats no només per l'escala, sinó perquè no permeten mesurar potencials efectes de la RBU en col·lectius sense problemàtiques socials prèvies.

Es tracta d'una renda que només la reben les persones que compleixen determinades condicions, que normalment es refereixen a estar en situació d'atur o a no superar un determinat nivell d'ingressos. Aquest és el tipus de renda en el qual hi ha més casos reals d'aplicació. No és una RBU "pura", ja que supedita la seva concessió a unes condicions particulars. Pot tenir el problema d'incentivar l'individu a mantenir-se en aquestes condicions per mantenir la prestació ("trampa de pobresa").

A nivell internacional hi ha moltes experiències de RC. A la Unió Europea, per exemple, existeixen en la majoria dels estats (vegeu la taula 3). Es tracta de RC perquè les reben persones que estan en situació d'atur o que tenen baixos ingressos.

TAULA 3			
Les rendes condicionades als estats de la Unió Europea			
	2007	2010	2016
Àustria	542	542	837
Bèlgica	645	725	867*
Bulgària	19	19	24
Croàcia	–	–	106
Xipre	356	452	480*
República Txeca	114	1.325	126*
Dinamarca	1.201	131	950
Estònia	58	64	130*
Finlàndia	389	361	485*
França	441	460	524*
Alemanya	345	359	404*
Grècia	–	–	200
Hongria	–	–	149
Irlanda	805	849	806
Itàlia	–	–	80
Letònia	39	56	49
Lituània	53	91	102*
Luxemburg	1.185	1.146	1.348
Malta	359	397	443
Polònia	109	102	7-140
Portugal	117	189	126
Romania	28	30	32
Eslovàquia	157	182	(61)**
Eslovènia	206	226	288
Espanya	–	–	426
Suïssa	385	361	412*
Països Baixos	588	617	977*
Regne Unit	370	303	373*

Unitats: Euros mensuals per persona.

Notes:

* En aquests països les rendes condicionades es complementen amb altres ajuts no inclosos en les quanties d'aquesta taula.

** Per ser integrades en dotacions addicionals.

Traducció de l'anglès: Observatori de la Indústria.

Font: European Parliament (2017).

05. ALTERNATIVES PER A LA CONFIGURACIÓ DE LA RENDA

De les diferents experiències internacionals de RC, n'hi ha algunes que ja compten amb estudis que han valorat els resultats obtinguts, com els que es resumeixen a la taula 4.

TAULA 4				
Experiències internacionals d'aplicació d'una Renda Condicionada i principals conclusions				
PAÍS	IMPORT RENDA MENSUAL	PERÍODE D'APLICACIÓ	ALTRES DADES	RESULTATS DE L'EXPERIÈNCIA
Dauphin (Manitoba, Canadà) Font: Forget (2011).	1.255 dòlars per adult (representa el 60% del llindar de pobresa). Quan es tenen altres ingressos es resta el 50% dels altres ingressos.	De 1974 a 1978.	L'experiment va ser finançat pel govern regional i l'estat canadenc. Es va fer amb diverses mostres de persones amb ingressos baixos. La renda es va aplicar en forma d'impost de renda negatiu.	No es va fer un informe integral valorant l'experiència, però estudis parcials indiquen que: <ul style="list-style-type: none"> • Va desaparèixer la pobresa. • Va millorar la salut de la població afectada i es va reduir el cost d'assistència sanitària (un 8,5% menys d'hospitalitzacions). • Els canvis en el mercat de treball varen ser mínims. • Només dos col·lectius varen reduir les hores de treball: els joves (que tenien menys necessitat de treballar per ajudar la família) i les mares (que preferien estar més temps amb els recents nascuts).
Diferents ciutats dels estats de New Jersey, Pennsylvania, Iowa, Carolina del Nord, Indiana i Washington Font: Marinescu, (2017).	Rang entre 17.445 dòlars i 48.446 dòlars/l'any en pagaments mensuals. En molts casos, estava al voltant del 75% del llindar de pobresa.	1968 a 1982 (en cada ciutat el període màxim va ser de cinc anys).	Ho varen rebre un total de 10.067 llars, comptant totes les ciutats. Els perceptors eren famílies pobres.	Els estudis realitzats indiquen que: <ul style="list-style-type: none"> • No estan clars els efectes en el consum, tot i que en algun cas s'observa una millora en la nutrició. • Pocs canvis en el mercat de treball, tot i que en algun cas l'ocupació va caure un 4% i també es varen reduir les hores treballades. • Va millorar l'assistència a l'escola i el rendiment escolar. • En algun dels experiments millora l'esperança de vida en un any. • No hi ha impactes rellevants en divorcis i fertilitat.
Portugal Font: Gouveia i Rodrigues (1999); Rodrigues (2001).	Adult: 181 euros Parella: 307 euros Adult amb 1 fill: 271 euros Parella amb un fill: 398 euros Parella amb 2 fills: 488 euros	A partir de 1997.	Està destinada a persones amb ingressos baixos. Es beneficia el 5% de les llars i el 5,7% de la població. El cost representa el 0,18% del PIB de Portugal i el 0,39% de la despesa pública.	<ul style="list-style-type: none"> • Els participants varen augmentar els ingressos en un 18,5%. • La reducció de les persones pobres es va reduir molt poc, però sí que es va reduir més l'intensitat de la pobresa. • El 18% dels diners no va servir per reduir la pobresa.
Moselle (Alsàcia, França) Font: Chemin i Wasmer (2012).	Adult: 455 euros Adult amb 1 fill: 682 euros Parella amb 1 fill: 818 euros	A partir de 1998.	Està destinada a persones amb ingressos baixos. La renda per adult és el 40% del salari mínim.	<ul style="list-style-type: none"> • Caiguda del 3% en l'ocupació, especialment en les persones amb menys formació entre 25 i 55 anys; i en els pares/mars solters. • Els aturats incrementen en cinc mesos el temps necessari per trobar feina.

CAS D'ESTUDI 1: DAUPHIN, CANADÀ

Entre 1974 i 1978, en un experiment anomenat Mincome, finançat pel govern federal i local, els ciutadans de Dauphin van rebre pagaments mensuals, sense restriccions sobre com haurien de gastar aquests recursos. Els investigadors van analitzar els canvis de comportament en els individus que rebien els xecs (proporció de gent treballant part-time i full-time i efectes en nutrició, educació i sanitat). En una comunitat rural, les famílies sense ingressos percebrien el 60% de la renda del segment considerat estadísticament com low income a Canadà. Per cada dòlar extra percebut d'altres ingressos, la renda cauria en 50 cèntims. Era, per tant, una forma de fiscalitat negativa, no una autèntica RBU. L'experiment va ser suspès bruscament, per un canvi polític i els resultats arxivats durant anys, fins que l'economista Evelyn Forget, de la Universitat de Manitoba, va recuperar els informes i va fer una anàlisi en profunditat anys després. Els resultats van ser que els adolescents pertanyents a famílies participants en el projecte Mincome completaven un any més d'escolarització, en comparació amb adolescents de perfils socioeconòmics similars, en poblacions petites com Dauphin. Tanmateix, això es pot interpretar com l'efecte d'un desincentiu a l'entrada primerenca al mercat de treball, o com una millora del capital humà de la població. Les taxes d'hospitalització es van reduir en un 8,5%, amb caigudes significatives en els ingressos hospitalaris per accidents o malalties mentals. No hi va haver augments en les taxes de fertilitat, ni en la dissolució de les famílies. Forget va constatar que els ajuts no havien contribuït a reduir les taxes d'ocupació: els participants no es veien desincentivats a treballar. La conclusió més significativa va ser que una "relativament modesta RBU contribueix a la millora de la salut de la població, suggerint significatius estalvis en el sistema sanitari" (Nature, 2018; Forget, 2011).

També hi ha diverses experiències que han començat, però que encara no compten amb estudis que en valorin els resultats obtinguts (vegeu la taula 5).

TAULA 5

Altres experiències internacionals d'aplicació d'una Renda Condicionada que encara no compten amb estudis que analitzin els impactes produïts

PAÍS	IMPORT DE LA RENDA MENSUAL	PERÍODE D'APLICACIÓ	ALTRES DADES
Livorno (Itàlia) Font: basicincome.org.	537 dòlars.	2016 (durant 6 mesos) i ha continuat fins avui.	Va començar amb 100 famílies i s'ha anat ampliant a més famílies. Els receptors han de treballar per a la comunitat i buscar feina de manera activa. Si rebutgen tres feines es queden sense la renda.
Finlàndia Font: KELA, 2018.	560 euros per adult de 25 a 58 anys (queden exclosos els estudiants i els pensionistes).	2017 (per un període de dos anys acabant el 31-12-2018).	La reben els aturats (s'ha triat aleatòriament a 2.000 persones) que hi han de participar obligatòriament. Calculen invertir 20 milions d'euros. Si es generalitza podria costar el 5% del PIB. Es dedueixen altres prestacions (la d'atur, per exemple) que puguin rebre els perceptors. Es vol avaluar els efectes en el mercat de treball, en la vida dels perceptors i en les despeses administratives de la Seguretat Social.

05. ALTERNATIVES PER A LA CONFIGURACIÓ DE LA RENDA

TAULA 5			
Altres experiències internacionals d'aplicació d'una Renda Condicionada que encara no compten amb estudis que analitzin els impactes produïts			
PAÍS	IMPORT DE LA RENDA MENSUAL	PERÍODE D'APLICACIÓ	ALTRES DADES
Utrecht (Holanda) Font: basicincome.org.	900 euros per adult o 1.300 euros per llar. Si es fa voluntariat es poden rebre 161 dòlars addicionals.	2017 (dos anys de durada).	Ho reben 300 persones que ja rebien prestacions d'atur o de benestar. Es vol comprovar entre d'altres temes si els perceptors intenten trobar feina. Per això, si troben feina segueixen cobrant igualment la renda.
Fort Portal (Uganda) Font: basicincome.org.	8,6 dòlars.	2017, durarà dos anys.	Prova pilot de la ONG Eight. Ho reben 50 famílies.
Ontario (Canadà) Font: Segal, (2016) i Coelho (2017).	912 euros (1.415 dòlars Canadà). Menys el 50% dels seus ingressos.	2017 (per un període de tres anys).	No és universal, ja que només s'aplica a persones amb rendes baixes. Han d'acreditar com a mínim un any de residència. 4.000 persones entre 18 i 65 anys. La participació és voluntària. Altres prestacions es resten de la renda. Si la persona té ingressos, el Govern paga la part de renda que permet arribar als ingressos mínims. Els majors de 65 anys ja no entren perquè ja tenen altres prestacions més elevades. Les parelles reben 2.002 dòlars de Canadà. Les persones amb minusvalies poden rebre 500 dòlars de Canadà addicionals. S'ha pressupostat en 19 milions de dòlars.

CAS D'ESTUDI 2: FINLÀNDIA

El 2014 i després de varis anys de crisi i amb un atur del 10%, el primer ministre finlandès, Juha Sipilä va declarar que: “La situació és tan greu que hem d’experimentar noves solucions”. Al març de 2016 es va iniciar un projecte pilot amb suport de l’agència de benestar social local, Kela, i de l’ONG Tänk. Mentre les iniciatives de RBU solen estar associades amb governs progressistes, en aquest cas va ser liderada per un govern de centre-dreta i enfocat en les polítiques d’austeritat. L’objectiu era testejar si una forma de RBU limitada i concedida a aturats (realment, una RC) els incentivava a buscar feina. L’experiment suposava oferir 560 euros cada mes a un grup aleatori de 2.000 adults, entre 25 i 58 anys, que ja estaven rebent ajuts socials per atur. No se’ls hi demanava res a canvi i no perdrien la RBU en cas de trobar feina. Una finalitat podria ser reemplaçar tots els subsidis pagats per l’Estat a través d’una RBU. El cost total previst de l’experiment és d’uns 20 milions d’euros.

Tot i que el Govern finlandès encara no ha fet públics els primers resultats de l’aplicació d’aquesta renda, es preveu que els canvis en la població afectada seran molt limitats, sobretot pel curt període que representen els dos anys d’aplicació. Per tant, serà difícil veure l’impacte en els hàbits de la població (persones que deixaran de treballar, estudiants que allarguen el període de formació al gaudir de la renda, etc.). Els primers resultats de l’experiment es faran públics entre el 2019 i el 2020. Encara que es va popularitzar com una prova real de RBU, la quantitat quedava lluny de cobrir les despeses bàsiques d’un adult i la població estava esbiaixada a persones amb problemàtiques socials. No hi havia, tampoc, un grup de control adequat (Nature, 2018). Els partidaris d’una RBU real al·legaven que la iniciativa finlandesa estava mal dissenyada, doncs no era bàsica ni universal, i que permetia constatar alguns dels problemes de la RBU, sense poder avaluar els seus efectes positius. “Un veritable experiment de RBU hauria d’estudiar el comportament de diferents col·lectius, no només dels aturats”; segons Markus Kanerva, especialista en ciències socials i del comportament de l’Oficina del Primer Ministre a Helsinki (Henley, 2018).

L’abril del 2018, el parlament finlandès va suspendre l’experiment i recentment, el Govern finlandès ha comunicat que no té previst continuar amb sistemes similars de renda. En aquesta línia, l’1 de maig del 2018, el ministre finlandès de Finances Petteri Orpo va declarar al Financial Times que la renda “fa que la gent es torni passiva” i que “hem de reformar la nostra societat per tal d’activar les persones i assolir un percentatge més d’alt d’ocupació i salvar l’estat del benestar”.

CAS D'ESTUDI 3: ONTARIO, CANADÀ

A finals del 2017 es va iniciar una prova pilot a la província d’Ontario, Canadà. Un total de 16.989 dòlars canadencs seran lliurats a un conjunt de 4.000 ciutadans al llarg de tres anys, per avaluar els canvis en el seu comportament i els efectes induïts d’aquesta renda. El disseny d’aquesta prova té uns objectius de recerca i un nivell de rigor superiors al de l’experiment Mincome, també al Canadà. Tanmateix, les conclusions a llarg termini no podran ser avaluades abans d’un període d’entre 5 i 10 anys (Nature, 2018).

A més dels casos esmentats, a tot el món hi ha desenes d’experiències més que s’han posat en marxa recentment, o que s’implementaran aviat. Caldrà seguir de prop els resultats d’aquestes experiències per poder avaluar-los.

5.3. La Renda Condicionada a l'Estat espanyol

Espanya és un dels països de la Unió Europea amb més pobresa i desigualtat. Segons el Banc Mundial, el 2018 l'índex de Gini, que mesura el grau de desigualtat en la distribució dels ingressos i que té el 0 com a valor òptim que indicaria zero desigualtat i que té l'1 com a màxima desigualtat, és de 0,341 a Espanya el 2017 (0,308 a la Unió Europea) segons Eurostat.

A l'Estat espanyol, totes les comunitats autònomes tenen rendes condicionades. La més elevada és la del País Basc (625,58 euros mensuals per persona i pot arribar a 888,62 euros en el cas de tres o més persones a la llar, més 250 euros d'ajut per a l'habitatge) i la més baixa és la de Múrcia (300 euros mensuals).

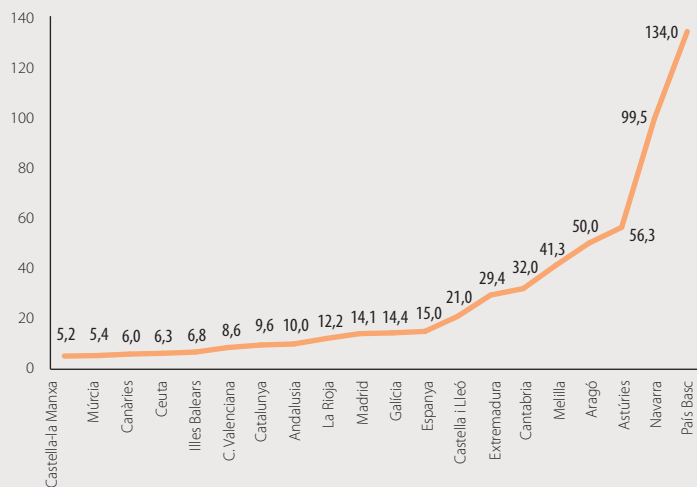
Es tracta de rendes condicionades ja que els perceptors han de complir determinades condicions:

- Tenir una determinada edat (normalment, 23 anys).
- Estar empadronats i amb residència efectiva a la comunitat autònoma durant un període de temps (normalment, entre dos i tres anys, segons la comunitat autònoma).
- Nivell d'ingressos inferior a l'import de la RC. Poden estar treballant o ser perceptors d'altres prestacions.
- Haver sol·licitat prèviament totes les prestacions econòmiques que puguin correspondre (atur, jubilació, etc.).

Un dels problemes que tenen les RC a Espanya és que, amb l'excepció del País Basc i Navarra, a la resta de comunitats autònomes el percentatge de persones en situació de pobresa que reben la renda és molt baix (vegeu la figura 8) i l'import mitjà que reben les persones en situació de pobresa és també molt baix (vegeu la figura 9). A la figura 8 es comprova que en el cas del País Basc el percentatge de perceptors és fins i tot superior a les persones en situació de pobresa. Això pot ser una de les causes que expliquen que en els darrers anys la desigualtat ha augmentat a Espanya. Una mostra n'és que, d'acord amb Eurostat, l'índex de Gini ha passat de 0,324 a 0,341 del 2008 al 2017.

FIGURA 8

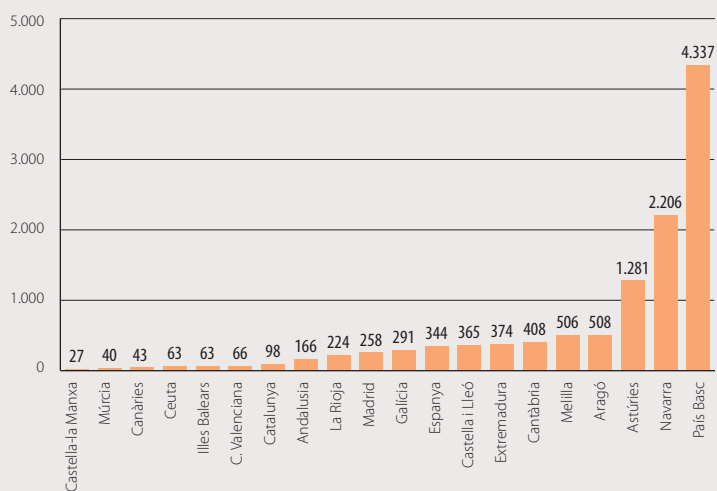
Percentatge de persones en situació de pobresa que perceben RC per comunitats autònomes. Any 2015

Font: Sanzo (2018).

FIGURA 9

Despesa en RC per persona en situació de pobresa per comunitats autònomes. En euros. Any 2015

Font: Sanzo (2018).

L'establiment d'una RC a nivell estatal

El cost de les RC pagades per les diferents comunitats autònomes espanyoles va pujar en total a 1.400 milions d'euros, amb un total de 320.000 beneficiaris (Airef, 2017).

Al final del 2017, una majoria de les Corts espanyoles va donar suport a l'establiment d'una RC a nivell de tot l'Estat. Aquesta proposta es basava en el projecte avalat per UGT i CCOO, que consistiria en un ajut de 426 euros mensuals a persones d'entre 18 i 65 anys que estiguin aturades i no cobrin cap prestació. La proposta calculava que els beneficiats poden ascendir als 2,4 milions de persones i tindria un cost de 12.000 milions d'euros (1,2% del PIB).

Posteriorment, també el 2017, l'Airef ha fet una quantificació del que pot suposar aquesta mateixa RC i l'estima, sobre la base de diferents hipòtesis, entre 6.000 (0,6% del PIB) i 15.300 milions d'euros (1,5% del PIB) (Airef, 2017).

Tot apunta a que, en els propers anys, l'aposta per la RC seguirà endavant ampliant el nombre de beneficiaris i millorant les prestacions.

5.4. El cas del País Basc

Atès que aquest cas és l'experiència que compta amb més recursos i que arriba a més beneficiaris, seguidament s'aporten més dades:

- La perceben al voltant de 60.000 llars (un de cada quatre aturats).
- La llar ha d'ingressar per sota d'un llindar de pobresa.
- La RC complementa l'ingrés familiar fins arribar al llindar.
- Abans de rebre la RC s'han d'esgotar altres transferències socials (últim recurs).
- Cal documentar uns anys de residència a Euskadi i no tenir més que un habitatge en propietat.
- No és incompatible amb tenir una feina.

Diversos estudis, com el de De la Rica i Gorjón (2017) i el de l'Airef (2017) han avaluat l'impacte del programa de RC del País Basc. Entre les principals conclusions en destaquen:

Avantatges

- Es redueix la pobresa. Segons l'Enquesta de Pobresa i Desigualtats Socials d'Euskadi, sense RC hi ha un 6,5% de pobres sobre el total de població. Amb RC, la pobresa baixa fins al 2,7%.
- Es redueix la desigualtat. L'índex de Gini sense transferències socials i sense RB el 2016 és de 31,2. Amb la RC, aquest índex passa a 25,9, que és més baix que el que hi hauria si només hi haguessin transferències socials (27,5).
- No sembla que el programa de renda retardi l'entrada al mercat de treball.
- Els perceptors que segueixen plans de formació associats a aquestes rendes tenen més probabilitat d'aconseguir feina.

Limitacions

- Hi ha un 36% dels recursos que es destinen a llars que no eren pobres.
- El 93% dels perceptors no aconseguen treballs que els permetin deixar de ser pobres i, per tant, deixar de percebre la RC. No s'ha pogut documentar si és a causa que prefereixen aquests llocs de treball (compatibles amb la RC) o perquè no poden trobar llocs de treball que els permetin emancipar-se de la RC.
- En els anys amb més impacte de la crisi va augmentar la població en risc que no accedeix al sistema de prestacions: de 47.542 persones el 2008 a 50.313 el 2012 i 56.307 el 2014. Aquest col·lectiu representa el 27,1% del total de persones en llars en risc (Uribarri, 2015).

Recomanacions

- Simplificar i homogeneïtzar els processos administratius i els requisits d'accès.
- Millorar les quanties de les RC.
- Reforçar les ajudes a llars amb nens i d'altres dependents.

Un altre problema de la RC és que el nivell de frau provoca pèrdues importants. En el cas del País Basc, el Govern basc va revisar 149.365 expedients de RC i 212.578 expedients de Prestació Complementària d'Habitatge tramitats entre el 2013 i el 2015, i va descobrir 1.842 casos de frau i 2.555 casos d'ús inadequat de les prestacions per un import total de 10,5 milions d'euros. Tenint en compte que en aquells anys el Govern basc va destinar 1.395 milions d'euros a la RC, els fraus i usos inadequats de les prestacions van representar el 0,7% (Zabala, 2016).

5.5. Experiències internacionals de Renda Bàsica Universal

Per tal de tenir criteris per poder entendre la RBU, és rellevant analitzar les experiències internacionals. Cal tenir en compte que, a data d'avui, la majoria d'experiències s'han aplicat només durant períodes molt limitats de temps i/o a grups molt reduïts de població.

Alaska és el primer país que va concedir la RBU en tot el seu territori. Les primeres proves les va iniciar el 1976, quan va crear l'Alaska Permanent Fund, un fons sobirà finançat a través dels ingressos del petroli (com a mínim s'hi dedica el 25% dels ingressos).

A part d'Alaska, hi ha més experiències internacionals de les quals ja es compta amb estudis que han analitzat els resultats obtinguts.

D'acord amb els estudis realitzats (vegeu la taula 6) hi ha indicis que la implantació d'una RBU presenta els avantatges i limitacions següents:

Avantatges

- Redueix la pobresa i la gana.
- Redueix les desigualtats, inclosa la desigualtat entre homes i dones.
- Millora la salut física i mental.
- Millora la participació en activitats educatives i el rendiment escolar.
- Es redueix la delinqüència.
- Es redueix el deute relacionat amb l'habitatge.

Limitacions

- En algun cas s'ha comprovat que es produeix efecte crida si a les regions properes no hi ha RBU.

Sobre l'impacte en el mercat de treball, els resultats no són clars en relació amb l'ocupació, ja que hi ha estudis que indiquen que no hi ha hagut impacte, i d'altres que mostren augments (o reduccions) en l'ocupació. Pel que fa a les hores treballades, hi ha indicis que es redueixen, especialment en les dones.

Però, a més, la RBU presenta uns avantatges i limitacions addicionals:

Avantatges

- La seva formulació és simple i transparent.
- Contribueix més àmpliament a una distribució més igualitària de la riquesa. D'acord amb l'OCDE (2017), al voltant d'un 30% de la població hauria de pagar més impostos per finançar la RBU, mentre que entre un 5% i un 60% de la població veuria augmentar els seus ingressos.
- No estigmatitza als perceptors perquè tothom la rep.
- Pot afavorir el sortir de la "trampa de la pobresa", que és la que poden tenir els perceptors de subsidis que podrien perdre'ls si aconseguen ingressos. La RBU la rep tothom, independentment dels ingressos que tinguin.

Limitacions

- El cost és molt més elevat.
- Pot promoure un increment d'impostos complex de gestionar i difícil d'assumir. Cal tenir en compte que el suport de la població a l'establiment d'una renda es redueix quan s'informa que pot comportar una pujada d'impostos (European Parliament, 2016).
- Pot comportar un increment massa alt del deute públic.
- Pot promoure l'economia submergida.

- Una part de la població és contrària a la RBU a causa dels efectes que pot produir. Per exemple, en un estudi d'opinió de la Unió Europea, un 43% dels enquestats considera que, amb una RBU, la gent deixarà de treballar; el 34% opina que augmentarà la immigració; el 32%, que el cost de la RBU no és assumible, i el 32% que només haurien de rebre la renda els que la necessiten (European Parliament, 2016).

Normalment, es considera la renda com una despesa i, per tal d'evitar el dèficit públic, es compensa amb increments d'impostos. Una manera diferent de veure-ho seria considerar la renda com una inversió que produirà millores en l'economia. En aquest cas, es pot defensar que el finançament de la renda es faci amb un increment del deute públic. Es pot fer el supòsit que el deute serà tornat amb els impactes positius que tindrà la renda en la recaptació futura d'impostos.

Cal tenir en compte que no és el mateix l'impacte d'una política de renda en un país desenvolupat (com Canadà, per exemple) que en un país en vies de desenvolupament, com l'Índia (Nacions Unides, 2018).

TAULA 6

Experiències internacionals d'aplicació de la RBU

LOCALITAT	IMPORT RBU	PERÍODE D'APLICACIÓ	ALTRES DADES	RESULTATS OBTINGUTS
Seattle i Denver (EUA) Font: ASPE (1983).	Les famílies de 4 membres poden rebre 3.800 dòlars, 4.800 dòlars i 5.600 dòlars en funció de la mostra de la qual en formaven part. També es van aplicar diferents tipus de percentatges en l'impost de la renda.	Des del 1970 al 1974.	5.000 famílies es van dividir en diferents mostres que van rebre: <ul style="list-style-type: none"> • RBU en forma d'impost de renda negatiu. • Plans d'inserció laboral. RBU en forma d'impost de renda negatiu i plans d'inserció. • No van rebre ni RBU ni plans d'inserció laboral. 	S'ha comprovat que la percepció de la renda: <ul style="list-style-type: none"> • Va reduir les hores treballades: els homes van reduir un 13% les hores treballades i les dones, un 27%. • L'ocupació es va reduir un 4%. • Van augmentar els divorcis en les famílies (excepte en el cas dels hispans, que no va variar).
Alaska (EUA) Font: Goldsmith (2002, 2010); Jones i Marinescu (2018).	Fluctua d'acord amb els ingressos del petroli. El 2017 va ser un dividend de 1.100 dòlars anuals per persona. El rang de pagament ha oscil·lat entre 846 dòlars (2005) i 2.072 dòlars (2015).	Des del 1976 fins avui.	El Fons Permanent d'Alaska (que el maig del 2018 comptava amb 65.866 milions de dòlars) paga un dividend anual a cada resident (és universal i incondicional). El dividend es paga amb els rendiments del fons un cop deduïda la inflació i les despeses de gestió del fons. És l'únic cas que no és un experiment i que s'aplica a tothom des de fa molts anys. Actualment, la reben 660.000 persones. Hi ha el requisit d'un mínim d'un any de residència a Alaska.	S'ha comprovat que la percepció de la renda: <ul style="list-style-type: none"> • Ha contribuït considerablement a reduir les desigualtats i a disminuir la part de població en situació de pobresa. • Ha contribuït a fer d'Alaska l'estat amb menys desigualtat dels Estats Units. En els darrers anys, a Alaska s'ha reduït la desigualtat, mentre que als Estats Units ha augmentat. • L'impacte és més gran en les zones rurals amb poca activitat econòmica. • Sobre l'impacte en el mercat de treball, els estudis fets no són conclouents, ja que en uns casos indiquen que no té impacte en l'ocupació ni en les hores treballades. En canvi, en uns altres estudis es conclou que es redueixen les hores treballades. • Ha produït un lleuger increment del nombre de persones que treballa a temps parcial. • Es produeix un lleuger increment en el consum. Limitació: la RBU està lluny del mínim necessari per evitar la pobresa.

05. ALTERNATIVES PER A LA CONFIGURACIÓ DE LA RENDA

TAULA 6				
Experiències internacionals d'aplicació de la RBU				
LOCALITAT	IMPORT RBU	PERÍODE D'APLICACIÓ	ALTRES DADES	RESULTATS OBTINGUTS
Comunitat Cherokee, Carolina del Nord (EUA) Font: Costello (2016).	Entre 4.000 dòlars i 6.000 dòlars l'any per persona de mitjana. Es fan dos pagaments a l'any.	Des del 1997 fins avui (ha funcionat durant més de dues dècades).	És com un dividend que depèn dels ingressos del casino.	S'ha comprovat que la percepció de la renda: <ul style="list-style-type: none"> • No té impacte en la participació de les persones en el mercat de treball. No es redueix l'ocupació. • Millora la permanència dels nens a l'escola i el rendiment escolar. • Millora els nivells de salut física i mental. • Es redueix l'obesitat, el consum de tabac i l'ansietat. • Es redueix la delinqüència. • Es redueix el consum de droga entre els joves. • No es van observar canvis en els divorcis. Limitació: la RBU està lluny del mínim necessari per evitar la pobresa.
Otjivero-Omitara (àrea de Namíbia) Font: Haarman <i>et al.</i> (2009), Stern (2016a).	100 dòlars de Namíbia/mes (equivalents a 15dòlars EUA) per a totes les persones de menys de 60 anys (la pensió mitjana de jubilació era de 550 dòlars de Namíbia).	2008 i 2009 (24 mesos)	Experiment finançat per diverses organitzacions religioses i socials. També va comptar amb finançament aportat per particulars. Els perceptors de la renda van ser 930.	Els estudis realitzats confirmen que: <ul style="list-style-type: none"> • Va augmentar l'emprenedoria. L'atur va caure del 60% al 45%. • Els ingressos van augmentar un 39% per sobre de la RBU. • La població que passava gana va passar del 76% al 37%. • La desnutrició infantil va passar del 42% al 10%. • El fracàs escolar va passar del 40% al 5%. • Es va reduir la dependència dels homes, per part de les dones. Això va provocar una reducció del sexe amb fins transaccionals. • La delinqüència va disminuir en un 40%. • No va augmentar l'alcoholisme (prèviament es va acordar no vendre alcohols el dia que es rebia la renda). • Al no aplicar-se en tot el país, sinó en una àrea molt concreta, es va produir un efecte crida (va augmentar la immigració provinent de les regions properes a la zona). L'impacte net va ser un augment de la població de l'11% a causa de la immigració.
Estat de Madhya Pradesh India Font: Standing (2013) i Davala <i>et al.</i> (2015).	200 rupies per adult/mes i 100 rupies per nen/mes. Després van pujar a 300 i 150, respectivament.	2011-2012 (18 mesos)	Experiment finançat per l'UNICEF. 5.000 persones de 8 pobles van rebre la RBU.	Els estudis realitzats confirmen que: <ul style="list-style-type: none"> • Va ajudar a disminuir la pobresa. • Van augmentar els ingressos més enllà de les rendes rebudes. • Van millorar els indicadors de salut. • Van millorar els indicadors de rendiment escolar. Molts nens van poder anar a l'escola enlloc de treballar per aconseguir ingressos per a la família. • Es va reduir el deute relacionat amb l'habitatge. • Es va reduir les desigualtats entre homes i dones.

CAS D'ESTUDI 4: THE EASTERN BANK OF CHEROKEE

Un dels experiments sobre RBU més analitzats ha estat el realitzat sobre la comunitat Cherokee de Carolina del Nord, a la qual se li va començar a subministrar una RBU als anys noranta (Lapowski, 2017). La renda, d'uns 595 dòlars mensuals, concedida a unes 15.000 persones, era finançada per mitjà de l'obertura d'un casino local, que va proporcionar uns beneficis anuals de 300 milions de dòlars. Amb aquests fons es van iniciar, a més, projectes de noves infraestructures i serveis socio-sanitaris a la comunitat. Després de tres dècades, aquest cas d'estudi ha estat un dels més famosos en l'economia de la RBU. Investigadors de la Universitat de Duke van analitzar l'evolució de 1.420 nens de famílies pobres a les quals se'ls va començar a oferir una RBU el 1993. Els nens es van dividir en tres cohorts (9, 11 i 13 anys) i es va seguir la seva evolució (especialment, en el pla psiquiàtric i de personalitat) cada any, fins que van complir els 16 i, posteriorment, cada tres anys fins als 30. Els investigadors també van acumular dades sobre les condicions socials de les seves llars (ingressos, ocupacions, salut i violència domèstica). Quan l'estudi va començar, el 67% dels nens vivien per sota dels llindars de la pobresa. L'objectiu de l'estudi era contrastar si aquests nens tenien nivells de desenvolupament i, especialment, de salut mental diferents de les comunitats antigues, que no havien tingut accés a la RBU. En dos estudis, publicats el 2003 i el 2010, els investigadors de Duke comparen els perfils de nadius americans que han crescut en famílies dotades de RBU amb aquells que no ho han fet. Especialment, mesuren les diferències en desordres emocionals com depressions, ansietat, dèficits d'atenció o hiperactivitat. Els resultats van ser conclouents: un cop iniciada la RBU, aquelles famílies que van superar el llindar de la pobresa van veure decreïxer en un 40% els seus problemes emocionals i psíquics. A mesura que anaven creixent els nens, es contrastava un altre efecte: com més petit era el nen la família del qual va ser subministrada amb una RBU, menys problemes associats a drogues o alcohol en la seva joventut o maduresa va patir. Els estudis van ser complementats amb d'altres investigacions portades a terme per la Universitat de Califòrnia. Segons aquests estudis, no hi havia efecte desincentivador del treball entre aquelles famílies dotades d'una RBU: les taxes d'ocupació es van mantenir en la comunitat Cherokee després de l'inici de la RBU. D'altra banda, d'altres resultats eren reveladors: un cop subministrada la RBU, els nens romanien a l'escola més temps i els índexs delictius entre ells van caure un 22%. Existien, per tant, uns estalvis (o externalitats positives) a l'experiment: menys taxa de criminalitat, majors nivells d'educació i majors nivells de salut (amb menor despesa sanitària associada).

De les dades anteriors es desprèn que l'experiència real en temes de RBU és molt limitada, ja sigui per la curta durada de l'aplicació o pel nombre reduït de persones beneficiàries. Les excepcions són els casos d'Alaska i la Comunitat Cherokee de Carolina del Nord, on l'aplicació de la RBU ja porta més de 30 anys i s'aplica a tota la població. Però aquests dos casos són poc extrapolables a d'altres països, ja que la RBU es finança amb els rendiments del petroli o dels casinos i no amb impostos dels contribuents.

També hi ha moltes experiències en marxa, encara que de moment no es disposa d'estudis que n'analitzin els resultats obtinguts (vegeu la taula 7).

05. ALTERNATIVES PER A LA CONFIGURACIÓ DE LA RENDA

TAULA 7			
Altres experiències internacionals d'aplicació d'una RBU			
LOCALITAT	IMPORT DE LA RBU MENSUAL	PERÍODE D'APLICACIÓ DE LA RBU	ALTRES DADES
Macao Font: basicincome.org.	1.128 dòlars anuals (per a residents). 672 dòlars anuals (per a no residents.)	2008 (fins avui)	És una renda incondicional que reben tots els ciutadans, independentment de l'edat.
Kènia Font: basicincome.org.	22,5 dòlars mensuals.	2016	És un estudi pilot fet per la ONG GiveDirectly. Tres opcions: <ul style="list-style-type: none">• 22,5 dòlars durant 12 anys. La reben els habitants de 40 poblats.• Durant 2 anys la reben els habitants de 80 poblats.• Els habitants d'uns altres 80 poblats rebran un pagament únic de l'equivalent de dos anys.

CAS D'ESTUDI 5: GIVEDIRECTLY, GOOGLE A KÈNIA

A l'Oest de Kènia, a la vora del llac Victòria, un col·lectiu de 21.000 adults rep cada mes, des del 2016, un pagament incondicional de 2.250 shillings (uns 22'5 dòlars, que equivalen a la meitat aproximada de la renda mitjana d'una llar a Bomet County, una de les zones més pobres de Kènia). La previsió és que aquest cas s'estengui per 12 anys, fent-ne l'experiment sobre la RBU més llarg, rigorós i de major impacte potencial dels que s'han portat a terme fins ara (Nature, 2018). La renda és oferta per l'ONG GiveDirectly, promotora de la idea de la RBU. Aquesta ONG ja havia portat a terme experiments molt més limitats a l'Àfrica Subsahariana. A Zimbabue, un any de transferències va millorar l'assistència a escola i les ràtios de vacunació.

La prova pilot de Kènia consta de quatre subexperiments: a un col·lectiu se subministren 2.250 shillings per mes al llarg de 12 anys. A un segon col·lectiu, se subministra la mateixa quantitat, però durant un període de dos anys. A un tercer grup, se l'ofereixen dos anys de RBU, però en dos únics pagaments. Finalment, es monitoritza també un grup de control al qual no es dona cap ajut.

A part dels casos d'aplicació real de la RBU, també s'han formulat moltes propostes sobre com hauria de ser aquesta renda. A la taula 8 es resumeixen altres propostes encara no materialitzades a data d'avui:

TAULA 8			
Exemples de propostes d'aplicació de Renda Bàsica Universal que encara no s'han aplicat			
PAÍS	IMPORT DE LA RENDA	PERÍODE D'APLICACIÓ	ALTRES DADES
Suïssa	2.500 euros/mes per adult	No s'ha aplicat	Va ser rebutjat en referèndum el 2013 i el 2016.
Oakland, Califòrnia Font: basicincome.org.	Entre 1.000 i 2.000 euros	2018	Prova pilot promoguda per Y Combinator, que és una iniciativa privada. La rebran 100 famílies.
Stockton (Califòrnia) Font: basicincome.org.	429 euros (500 dòlars)	2019 (18 mesos)	Està pendent de decidir quines persones rebran la renda. El pressupost per a aquest projecte és d'1 milió de dòlars.
Regne Unit (Jeremy Corbyn, partit laborista) Font: basicincome.org.	Està en estudi	No s'ha aplicat	Per a persones amb baixos o nuls ingressos. Substituiria d'altres prestacions.
França (Benoit Hamon, Partit socialista) Font: basicincome.org.	750 euros	No s'ha aplicat	Per a joves entre 18 i 25 anys. Augmentar prestacions d'atur.
Estats Units Font: Ackerman i Alstott (1999).	80.000 dòlars pagats d'un sol cop a cada ciutadà en el moment de fer 21 anys.	No s'ha aplicat	Propostes similars van ser fetes molt abans per autors com Thomas Paine en 1796 (citat a Foner, 1974).

CAS D'ESTUDI 6: SUÏSSA

A Suïssa, la proposta de RBU va ser rebutjada en referèndum el 5 de juny del 2016, ja que el 77% dels votants van votar-hi en contra. Es proposava que tots els suïssos més grans de 14 anys rebessin de l'Estat una mensualitat de 2.500 francs suïssos (2.080 euros) i els menors, una de 625 francs suïssos (520 euros). El cost anual es va estimar en 200.000 milions de francs suïssos, que representen el 31% del PIB de Suïssa. Per finançar-lo, es preveia eliminar programes d'ajut a la pobresa (que representen el 25% del cost total de la RBU) i la resta hauria de provenir d'un increment dels impostos (la pressió fiscal passaria del 33% al 56%). Els principals arguments esgrimits pels contraris a la RBU era que no seria finançable i que promouria l'atur. Els defensors van al·legar que a Suïssa el 7% de la població viu per sota del llindar de pobresa (a Catalunya és més del 20%).

Recentment, Chicago ha anunciat un projecte de RBU, proporcionant a 1.000 famílies un xec de 500dòlars mensuals, sense condicionants, experiment que esdevindrà el primer en una gran ciutat americana. La iniciativa parteix de la preocupació per la creixent automatització dels vehicles i la possible eclosió dels vehicles autoconduïts, que amenacen una de les professions més esteses als Estats Units (Jilani, 2018).

Resultats dels projectes pilot en curs: el que conclou la literatura acadèmica

Els resultats reals de les proves pilot existents (bàsicament, realitzats amb formats propers a *income negative tax*) han portat a les conclusions següents (Widerquist, 2005; Dalio, 2018):

En el món desenvolupat:

- Efectes positius en el benestar general. Els col·lectius que rebien una forma de RBU mostraven millor salut mental i física i millors resultats escolars.
- Una modesta reducció en l'ocupació. Els receptors primaris, en cas de tenir persones a càrrec, reduïen la seva càrrega de treball en un 5%-10% i, en cas d'estar aturats, allargaven el període d'atur. Els receptors secundaris (familiars dels primaris) mostraven reduccions més acusades del seu esforç de treball (15%-30%) i destinaven més temps a l'educació i a tenir cura dels fills.

En el món en desenvolupament:

- No s'ha observat una caiguda en l'esforç del treball. En els casos en què es reduïen les hores treballades, les quals es destinaven a la cura dels familiars (nens i ancians).
- S'observa un increment en els estalvis i en les inversions, les quals es destinaven preferentment a actius productius (bestiar, utilatge). S'ha constatat un increment en els ingressos mitjans un cop la renda ha deixat de percebre's.
- No s'ha observat un increment de consum en "béns de temptació" (per exemple, alcohol o tabac). Ans al contrari, se n'ha reduït el consum.
- S'ha observat una millora en les condicions sanitàries, en les condicions específiques de les dones i una reducció notable del treball infantil.

Les conclusions agregades dels experiments realitzats i en curs porten a pensar que la provisió de diferents modalitats d'ajut proper a la RBU porten a una millora de la qualitat de vida dels receptors, una modesta desincentivació del treball i una tendència per part dels receptors a invertir de forma productiva aquestes rendes (Dalio, 2018). Tanmateix, la representativitat dels estudis és limitada, ja que les transferències s'han fet per períodes limitats de temps i, de forma preferent, a col·lectius en risc social (les rendes no han estat realment "universals").

Sigui com sigui, el cost i l'escala necessaris per avaluar les implicacions reals d'una RBU en una economia són tan elevats que fan qualsevol experiment qüestionable per les seves limitacions en població, en imports o en terminis. En paraules de Luke Martinelli (University of Bath), "una RBU assequible és inefectiva; i una RBU efectiva és inassequible". I encara queda un altre problema per resoldre que els experiments limitats no poden contestar: estaria una població disposada a finançar mitjançant els seus impostos un programa de l'abast d'una RBU? Voldrien els votants d'un determinat país aprovar el brutal esforç fiscal que suposaria?

5.6. Alternatives per al finançament de la Renda Bàsica Universal

El cost de la RBU pot ser important i, segons diferents estudis, se situa entre el 2% i el 20% del PIB. La majoria dels estudis l'estimen al voltant del 15%-20% del PIB (Van Parijs).

A la taula 9 es relacionen diversos estudis internacionals sobre el cost de la RBU i diferents vies per al seu finançament.

TAULA 9				
Estudis internacionals sobre RBU i vies de finançament				
PAÍS	IMPORT DE LA RBU	COST TOTAL ANUAL	FINANÇAMENT	ALTRES DADES
Namíbia Font: Haarman <i>et al.</i> (2009).	100 dòlars de Namíbia/mes per a totes les persones de menys de 60 anys.	Entre 1.200 i 1.600 milions de dòlars de Namíbia. Entre el 2,2% i el 3% del PIB.	Un augment del 2% en el tipus d'IVA i del tipus marginal de l'impost sobre la renda. La capacitat fiscal de Namíbia es calcula que pot augmentar fins a un 5% del PIB (és bastant superior al cost de la RBU).	Aquestes projeccions es basen en generalitzar a tot el país l'experiència que es va dur a terme a Otjivero-Omitara (àrea de Namíbia) el 2008 i el 2009.
Mèxic Font: Gaceta Diputados (2017).	Es paguen 1.765 pesos mexicans mensualment en concepte de pensió alimentària a tota la població.	133.616 milions d'euros (3.098.774 milions de pesos mexicans). 9,35% del PIB.	Reducció de l'evasió fiscal. Reducció de les despeses sumptuàries del sector públic. Increment d'impostos (impost sobre transaccions econòmiques, impost de solidaritat sobre bitllets d'avió, etc.).	
Canadà Font: Office of the Parliamentary Budget Officer (2018).	Ho rebrien 7,73 milions de persones amb baixos ingressos. Cada persona rebria 6.070 euros (9.421 dòlars del Canadà per any).	48.996 milions d'euros (76.017 milions dòlars del Canadà).	Es podrien eliminar prestacions socials per valor de 32.000 milions de dòlars del Canadà. Per tant, el que necessitaria finançament puja a 44.017 milions de dòlars del Canadà.	
EUA Font: Block i Manza (1997).	Els adults entre 18 i 60 anys reben 6.000 dòlars l'any. Els menors de 18 anys reben 2.500 dòlars, 2.000 pel segon nen i 1.500 pels altres fills.	60.000 milions de dòlars (208.000 milions de dòlars menys 128.000 milions de dòlars d'estalvis en programes actuals d'ajudes).	Impost de renda negatiu.	
EUA Font: Nikiforos, M.; Steinbaum, M. and Zezza, G. (2017).	Tres opcions: 250 dòlars mensuals per cada nen. 500 dòlars mensuals per adult. 1.000 dòlars per cada adult.	208.000 milions de dòlars (1% PIB) (69,5 milions de nens amb menys de 16 anys). 1.495.000 milions de dòlars (249 milions d'adults). 2.990.000 milions de dòlars (249 milions d'adults).	Augment del deute públic o augment d'impostos.	Si es finança amb augment de deute: Augmenta el PIB al final de 8 anys (0,79% en la 1a opció; 12,56% en la 3a opció). Si es finança augmentant els impostos, en principi, no té impacte en el PIB. Però, tenint en compte que les classes baixes tenen més propensió al consum, això seria beneficiós per al PIB (augmentaria un 2,62%) i per a l'ocupació (augmentaria en 1,1 milions). En canvi, segons Penn Wharton (2017) la RBU faria caure el PIB entre un 6% i un 10% en un termini d'entre 10 i 15 anys.

05. ALTERNATIVES PER A LA CONFIGURACIÓ DE LA RENDA

TAULA 9				
Estudis internacionals sobre RBU i vies de finançament				
PAÍS	IMPORT DE LA RBU	COST TOTAL ANUAL	FINANÇAMENT	ALTRES DADES
EUA Font: Bridgewater.	12.000 dòlars per a cada adult.	3.800.000 milions de dòlars.	Reduir altres prestacions socials. Reduir la prestació o fins i tot eliminar-la, quan es té un determinat nivell d'ingressos.	21% del PIB i 78% de tots els ingressos fiscals.
Finlàndia Font: Consell d'Europa (2018).	Si es generalitza a tota la població la RC de 560 euros per adult de 25 a 58 anys (vegeu el cas d'estudi 2 a l'apartat 5.2.).	11.000 milions d'euros (20% del pressupost nacional).	Si no es compensa amb d'altres despeses socials, no és finançament viable.	
Regne Unit Font: Martinelli (2017).	Hi ha diversos estudis: Escenari baix: 168,76 lliures esterlines a tots els adults i nens. Escenari alt: 461,16 lliures esterlines per adult; 791,16 lliures esterlines per pensionista; 436,8 lliures esterlines per nen.	Escenari baix: 140.000 milions de lliures esterlines. Escenari alt: 427.000 milions de lliures esterlines.	Escenari baix: representa el 26,2% de tota la recaptació d'impostos (any 2015). Escenari alt: representa el 80% de tota la recaptació d'impostos (any 2015).	Escenari baix: pot ser assumit amb l'increment d'alguns impostos i substitució d'algunes prestacions. Escenari alt: l'increment d'impostos no és assumible.
Escòcia Font: Peterkin, (2017). Proposta del Scottish National Party, partit de govern.	284 lliures esterlines per adult i nens.	12.300 milions de lliures esterlines.	Tot i que desapareixerien moltes de les altres prestacions, caldria pujar els impostos. En concret, el de la renda pujaria fins a un tipus lineal del 50% per a tothom.	
Austràlia Font: Scutella, 2004.	Dos escenaris: Primer escenari: • Adults: 416,30 dòlars/mes • <18 anys: 158,8 dòlars/mes Segon escenari: • Adults: 191,50 dòlars/mes • <18 anys: 73,05 dòlars/mes		Primer escenari: increment del tipus marginal de l'impost de la renda del 55%. Segon escenari: tipus marginal de l'impost de la renda del 30%.	Primer escenari: l'increment d'impostos és insostenible. Segon escenari: no es redueixen les desigualtats. Conclusió: si no es pugen molt els impostos no es reduirien les desigualtats.

En síntesi, hi ha propostes que veuen inassolible el cost de la RBU, però en la majoria dels casos es proposen diverses vies per a fer-ho viable:

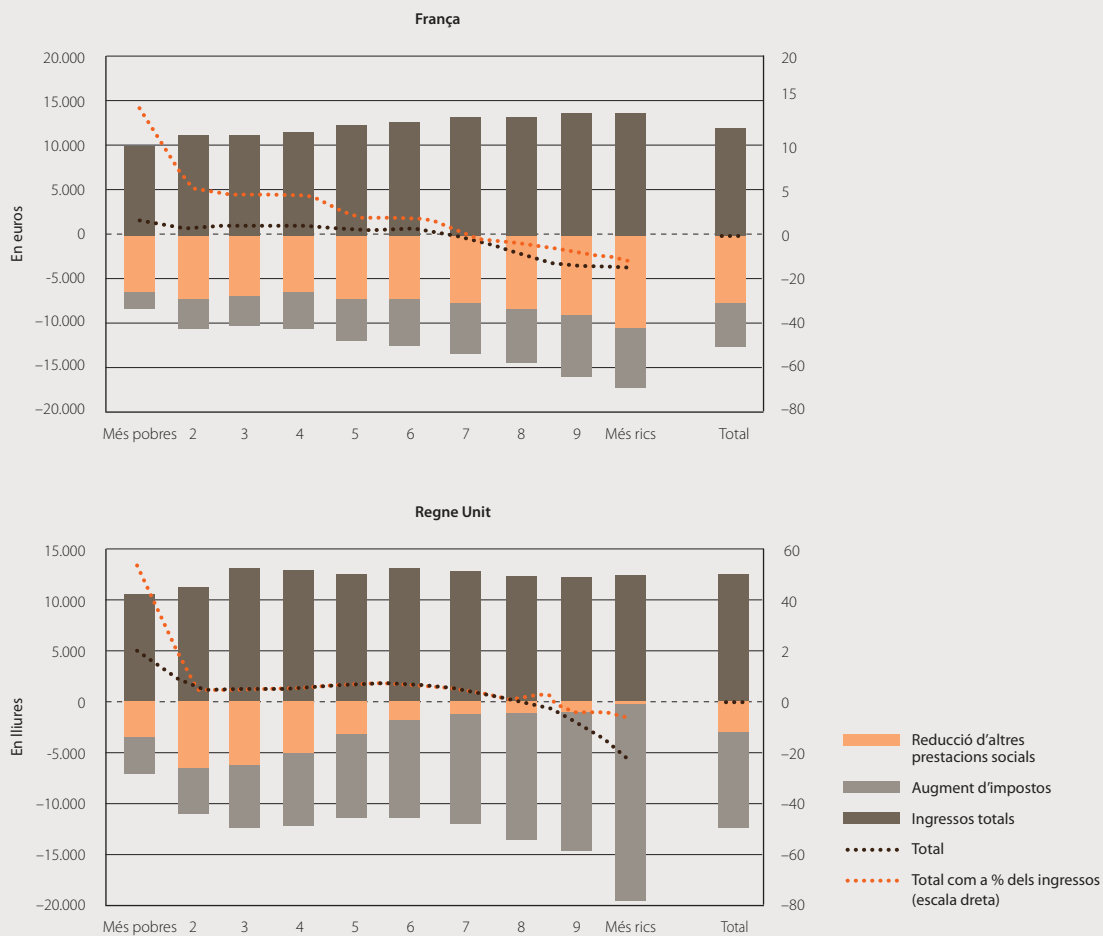
- Aprofitar recursos generats pel país: és el cas del petroli a Alaska o dels casinos a la comunitat Cherokee. Aquesta és una via possible en molt pocs països.
- Eliminar altres prestacions socials i deduccions fiscals: Murray (2006 i 2016) proposa als Estats Units una RBU de 10.000 dòlars l'any per a tota persona de més de 21 anys i defensa que es financi íntegrament amb l'eliminació de totes les prestacions socials existents als Estats Units. Fins i tot sosté que el 2020 l'Estat estalviaria 54.900 milions de dòlars.

-
- Incrementar els impostos: ja sigui fent que els rics paguin més impostos o creant-ne de nous (taxa Tobin, que seria un impost sobre el flux de capitals, impostos per excés de pol·lució, transaccions financeres, grans fortunes, etc.). Cal recordar, però, que hi ha estudis que demostren que l'increment necessari dels impostos pot fer inviable la RBU. És el cas, per exemple, d'Austràlia, d'acord amb Scutella (2004).
 - L'impost de renda negatiu. Aquest sistema proposat inicialment pel premi Nobel Milton Friedman consisteix en què en la declaració de renda de tothom es posa un import en negatiu (que és la RBU). Les persones amb ingressos inferiors a la RBU tenen una declaració negativa i haurien de rebre l'import resultant per part de l'Estat. En el cas de Finlàndia, l'experiment que s'està realitzant de RBU és vol ampliar a 2019 i 2020 amb l'aplicació a una mostra de població d'un impost de renda negatiu (Kela, 2016).
 - Reduir el frau fiscal.
 - Alguns autors proposen utilitzar els diners que hi ha en paradisos fiscals. Segons GESTHA (2017) els espanyols mantenen 140.000 milions d'euros en paradisos fiscals.
 - Increment de recaptació que es produeix en augmentar l'activitat empresarial. Santens (2017), per exemple, aporta evidència que la RBU fomenta l'emprenedoria en reduir l'aversion al risc.
 - A la Unió Europea hi ha la proposta (Consell d'Europa, 2018), de moment en un estadi molt inicial, de crear una RBU que tindria el nom de Eurodividend i que consistiria en 300 euros mensuals per a tots els ciutadans. Aquest import, que potser caldria adaptar al nivell de vida de cada Estat, podria ser finançat adaptant algunes de les ajudes actuals i també amb impostos europeus (IVA europeu, impost de societats europeu, impost europeu al carbó, taxa europea a les transaccions bancàries, taxa europea als béns de luxe).

D'acord amb un estudi de l'OCDE (2017b) que avalua l'impacte de la RBU en diversos països europeus, la implantació d'una RBU implicaria que al voltant del 50% de la població més pobre veuria augmentats els seus ingressos (sobretot el 10% més pobre); i que, en canvi, el 30% de la població més rica veuria reduïts els seus ingressos per l'augment de la fiscalitat. Per a la resta de la població, l'impacte de la RBU seria neutre (vegeu la figura 10 amb els exemples de França i del Regne Unit).

FIGURA 10

Impacte en els ingressos totals de la RBU, de l'augment d'impostos i de la reducció d'altres prestacions socials segons el nivell de pobresa/riquesa de la població a França i al Regne Unit

Nota: Traducció de l'anglès: Observatori de la Indústria.

Font: OCDE (2017b).

En les alternatives que s'han considerat per al finançament de la RBU, no s'han considerat els canvis en el comportament de les persones com a conseqüència de l'aplicació de la RBU. Per exemple, l'augment de renda de les persones amb menys ingressos és possible que faci augmentar el consum i això podria incrementar la recaptació d'impostos.

5.7. Propostes de Renda Bàsica Universal a l'Estat espanyol¹

A Espanya s'han fet diverses propostes de RBU. Un dels problemes que es presenten és la quantificació de l'import que hauria de tenir la RBU, ja que les diferències entre comunitats autònomes són rellevants. Si es té en compte el 60% de la renda mitjana, canvia molt segons la comunitat autònoma. Segons Granell i Fuenmayor (2016), per exemple, els dos casos extrems serien Extremadura (5.730 euros) y Navarra (11.522 euros). Les comunitats autònomes més riques acostumen a tenir un llindar més alt que les més pobres, però objectivament el nivell d'ingressos que impedeix cobrir les necessitats bàsiques pot no ser tan diferent en els dos llocs. De tota manera, les principals diferències de llindars es deuen als diferencials de costos de vida entre territoris, sobretot pels costos d'accés a l'habitatge.

D'entre les diferents propostes que s'han fet fins avui, destaca la d'Arcarons *et al.* (2017c), la qual té les següents característiques i es fa amb dades del 2010 per a l'Espanya no foral. Segons els autors, tot i que disposen de dades més recents, aquestes dades no faran variar excessivament els resultats, atesa la gran inelasticitat de l'IRPF als canvis conjunturals, a diferència, per exemple, de l'impost de societats, però també a l'estabilitat demogràfica dels darrers anys i a la recuperació econòmica, que fa que les rendes imposables siguin actualment similars a les del 2010:

- La RBU és igual o superior al llindar de risc de pobresa. Garanteix pobresa zero en termes estadístics per a tota la ciutadania.
- La quantitat de RBU per als més grans de 18 anys és de 7.471 euros anuals (622,5 euros mensuals); per als menors d'edat és el 20% de l'anterior (124,5 euros mensuals), que era el llindar de risc de pobresa del Regne d'Espanya per a l'any 2010, sense tenir en compte Navarra ni el País Basc (si hi fossin incloses, n'elevarien l'import perquè tenen una renda més alta que la mitjana, però de forma poc significativa perquè la població d'aquestes zones és molt petita respecte al conjunt del Regne d'Espanya).
- No està gravada per l'IRPF.
- Substitueix tota prestació pública monetària de quantitat inferior i fins a aquesta quantitat. Haurà de ser complementada, quan sigui inferior a la prestació pública monetària.
- El model haurà de finançar el que ja es finança actualment (sanitat, educació, etc., i totes les altres partides de despesa pública), a més de la RBU que es proposa.

Atès que la RBU substitueix tota prestació pública monetària de quantitat inferior, hi hauria tota una sèrie de prestacions que desapareixerien en el seu tram per sota de la RBU, incloent-hi un estalvi del 50% en despeses administratives de gestió (vegeu la taula 10). Aquesta quantificació de les despeses administratives en un 50% és una simplificació, ja que podrien ser més elevades perquè se n'haurien d'incloure moltes que corresponen a diferents administracions.

¹ Els autors agraeixen a Jordi Arcarons, Daniel Raventós i Lluís Torrens els comentaris i suggeriments realitzats en aquest apartat.

TAULA 10	
Prestacions que desapareixerien a l'Espanya no foral per ser menors que la RBU. Milions d'euros	
TIPUS DE PRESTACIÓ O SUBSIDI	IMPORT
Subsidis i ajudes a la família	3.661,7
Subsidis i ajudes a l'habitatge	2.164,8
Subsidis d'exclusió social	1.957,8
Pensions	54.023,6
Prestacions d'atur	21.405,8
Beques	1.917,1
Classes passives de l'Estat	3.815,7
Reservistes sense destinació	258,9
Sacerdots	126,5
Reclusos	533,6
50% despeses administratives	2.356,8
Total	92.222,3

Font: Arcarons *et al.* (2016).

El cost de la RBU comptant una població total el 2010 de 43.746.430 persones, de les quals les menors de 18 anys eren 7.819.887 (RBU = 1.494,2 euros l'any) i les adultes eren 35.926.543 (RBU = 7.471 euros l'any) pujaria a 280.091,7 milions d'euros. D'aquest import, s'han de restar els 92.222,3 milions d'euros de prestacions que serien substituïdes per la RBU. Per tant, quedarien per finançar 187.869,4 milions d'euros.

També proposen eliminar els mínims personals familiars i altres deduccions de l'IRPF. D'aquesta manera, el que quedaria per finançar serien 34.232 milions d'euros, que és el cost net que implica la RBU.

D'acord amb la simulació realitzada pels autors, aquest cost es pot finançar amb un tipus únic d'IRPF del 49% que faria que el 80% del total de la població sortís guanyant amb la RBU i la població més rica en sortiria perdent (vegeu la taula 11). Amb aquesta proposta s'incrementaria el tipus mitjà (excepte RBU) del 18,4% del 2010 fins al 49% nominal. Però el tipus efectiu incorporant la RBU experimentaria grans canvis, doncs per a rendes baixes, el tipus seria negatiu (amb l'actual IRPF com a mínim és zero) i per a rendes elevades superaria el 40%, fent-lo molt més progressiu. La taula 11 compara el tipus efectiu per percentils de renda de l'IRPF de l'any 2010 amb la proposta de RBU i tipus únic del 49% de l'IRPF. Cal tenir en compte que els autors han fet aquesta anàlisi amb dades oficials de l'Institut de Estudios Fiscales i, per tant, sense tenir en compte l'evasió fiscal existent.

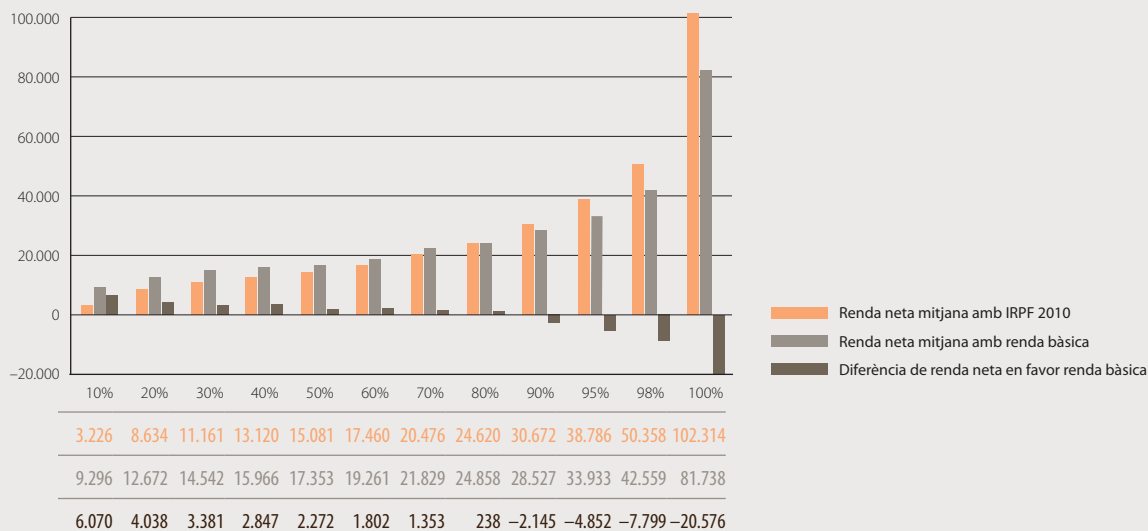
TAULA 11		
Tipus efectiu d'IRPF a l'Espanya no foral sense renda i amb renda		
PERCENTILS	TIPUS EFECTIU AMB IRPF 2010	TIPUS EFECTIU AMB RBU I TARIFA ÚNICA IRPF DEL 49%
10	0,1	-209,2
20	0,3	-59,4
30	0,7	-36,8
40	3,3	-19,9
50	6,0	-9,4
60	7,9	-1,7
70	9,8	6,2
80	12,5	15,6
90	15,3	24,3
95	18,4	30,0
98	22,1	35,0
100	28,0	42,6

Font: Arcarons *et al.* (2016).

Els autors proposen que els 34.232 milions d'euros que queden per finançar els paguin els que més guanyen. A la figura 11 es pot comprovar la transferència de riquesa dels que guanyen als que perden. Aquests 34.232 milions d'euros, representen el 3,4% del PIB i defensen que és menor al 7%-8% de diferència entre la pressió fiscal a Espanya i la mitjana de la Unió Europea.

FIGURA 11

Guanyadors i perdedors a l'Espanya no foral amb la RBU per decils d'ingressos

Font: Arcarons *et al.* (2017b).

A més els autors inclouen una altra simulació en la qual es reparteix una renda entre cada individu d'una llar però calculada en 7.471 euros per al primer adult de la llar, el 50% a la resta d'adults i el 30% als menors, seguint el criteri de l'OCDE per calcular els llindars de risc de pobresa. En aquest cas, el tipus de l'IRPF resultant és del 39,5% i el cost per als perdedors cau fins als 20.707 milions d'euros, el 2% del PIB.

Alternativament, els autors (Arcarons *et al.*, 2017b) proposen mesures i/o impostos addicionals (impost a les transaccions financeres, impostos ambientals, impost sobre la riquesa que substituiria l'impost del patrimoni), eliminació del tipus reduït d'IVA; eliminació dels topalls de cotització a la Seguretat Social, harmonització de l'impost de successions i donacions, millora en la lluita contra el frau i l'elusió fiscal. Concretament, Arcarons *et al.* (2017b) utilitzant les dades de l'Enquesta Financera de les Famílies del Banc d'Espanya de diversos anys (2008, 2011 i 2014) determinen l'efecte d'un impost sobre la riquesa. Els seus càlculs estableixen que amb un tipus únic de l'1% que gravi el subconjunt o intersecció de les famílies del Regne d'Espanya amb renda i riquesa neta (descomptat el valor de l'habitatge habitual) situades al darrer decil, seria suficient per eliminar tots els perdedors que sorgeixen en el seu model de finançament fins al vuitè decil.

Els autors calculen que una conseqüència d'aquesta redistribució de la renda es que l'índex de Gini disminuiria més d'11 punts i se situaria en un nivell molt similar al dels països escandinaus.

A part de la proposta exposada, a la taula 12 s'inclouen altres propostes fetes en els darrers anys.

TAULA 12				
Propostes sobre la RBU a Espanya				
AUTORS	IMPORT RBU	COST TOTAL ANUAL	FINANÇAMENT	ALTRES DADES
Domenech, R., BBVA (2017)	622,5 euros al mes per adult 124,5 euros al mes per als menors d'edat	187.870 milions d'euros (17,55% PIB). En total hi hauria 43,7 milions de beneficiaris.	280.092 milions d'euros menys 92.222 milions d'euros d'estalvi en prestacions. Consideren que l'increment necessari d'impostos no és assumible. A diferència de Raventós <i>et al.</i> (2017), no tenen en compte l'eliminació dels mínims personals i familiars de l'IRPF que fa disminuir molt l'increment d'impostos necessari.	Aquesta proposta parteix de la de Raventós <i>et al.</i> (2017). Entre les conclusions, també indiquen que caldria veure l'impacte en el creixement ja que estimen que un increment de la pressió fiscal faria caure el consum i el PIB. Caldria veure l'impacte també en el frau fiscal i el possible efecte "crida".
Badenes <i>et al.</i> (2018)	Escenari 1: 295 euros al mes Escenari 2: 80 euros al mes	No hi ha cost addicional, ja que tot es finança amb els fons dedicats a les prestacions actuals.	Escenari 1: les prestacions actuals se substitueixen per una RBU. Escenari 2: les prestacions actuals se substitueixen (amb l'excepció de la pensió per jubilació que es manté) per una RBU.	La RBU genera el mateix efecte redistributiu que el sistema de prestacions existent avui dia. De tota manera, en l'escenari 1 es redueix més la pobresa. En aquests escenaris, els que hi perden són els que reben prestacions més altes actualment per la seva condició de jubilats, aturats, discapacitats, etc. Els autors consideren que els escenaris proposats són inviables per l'oposició que generarien dels col·lectius perjudicats.
Granell i Fuenmayor (2016)	Impost de renda negatiu de 7.500 euros per persona		Se suprimeixen prestacions i deduccions de l'IRPF. Hi ha un estalvi de costos administratius. La resta seria finançat amb un increment del tipus d'IRPF.	

De l'anterior es desprèn que la implantació d'una RBU a Espanya implica un increment rellevant de la tributació que afectaria a la part més rica de la població. Per la seva banda, la major part de la població hi sortiria guanyant i, sobretot, s'erradicaria el problema de la pobresa. Però, igual que succeeix en l'àmbit internacional, no hi ha evidències suficients sobre el que pot succeir en el mercat de treball i en l'activitat econòmica.

En el cas de Catalunya, segons una enquesta de GESOP, en cas de percepció d'una RBU, només deixaria de treballar el 2,9% de la gent. I només un 2,2% dels aturats deixarien de buscar feina (Red Renta Básica, 2015).

Darrerament, el Govern espanyol ha encarregat a l'Autoritat Independent de Responsabilitat Fiscal (AIREF) que avaluï el cost d'implantar una RBU a Espanya. S'espera que els resultats estaran disponibles a principis del 2019.

Aquestes limitacions condicionen la posició actual dels partits polítics espanyols, tots els quals actualment aposten per la RC. Podemos defensava una RBU l'any 2016, però en el programa de les properes eleccions municipals i autonòmiques del 2019 s'inclou només la proposta d'aproximar les rendes mínimes d'inserció (RC) de les comunitats autònomes al Salari Mínim Interprofessional (SMI) de manera gradual i en virtut de les possibilitats.

06 |

Aplicació a
Catalunya.
Impacte
pressupostari de
les diferents
alternatives

6.1. La Renda Condicionada a Catalunya: Renda Garantida de Ciutadania

La lluita contra la pobresa està prevista en l'Estatut d'Autonomia de Catalunya que, en l'article 24, es refereix a una prestació per fer front a aquesta situació.

A Catalunya, el 1990 es va posar en marxa el PIRMI (Programa Interdepartamental de la Renda Mínima d'Inserció) i va ser un programa relativament estable fins que va esclatar la crisi financera global del 2008. El programa va tenir diverses modificacions, el 2001 s'hi varen introduir prestacions complementàries, el 2006 es varen incloure els itineraris d'inserció i el 2007, el complement per inserció laboral (2007).

El cost total, que havia estat de 2,1 milions d'euros el 1993, ja era de 73,9 milions el 2008.

Amb l'esclat de la crisi, a partir del 2009 el nombre de beneficiaris es va duplicar en només dos anys i, posteriorment, la Generalitat en va fer una reforma important i va passar a anomenar-se RMI (Renda Mínima d'Inserció). La RMI va funcionar fins al 2017, any en el qual va tenir un cost de 208 milions d'euros (27.800 expedients i 67.966 beneficiaris).

Dels diversos estudis fets sobre la RMI a Catalunya se'n desprenen diverses conclusions:

- El perfil majoritari del perceptor és una dona entre 36 i 59 anys (Pau, 2018).
- En relació amb l'accés al mercat laboral, la participació en els programes de reinserció relacionats amb la RMI tenen poc èxit (Casado i Blasco, 2009).

De l'avaluació feta per Ivalua, se'n deprenen diverses recomanacions per millorar l'eficàcia i l'eficiència del programa (Casado, 2011) en el sentit que convé:

- Mesurar l'ocupabilitat potencial dels beneficiaris.
- Proveir mesures d'inserció efectives (participació en plans d'ocupació, orientació laboral, formació bàsica, etc.).
- Augmentar l'atractiu de treballar per incrementar la participació laboral dels beneficiaris, sense augmentar per això els costos del programa: establir un període mínim de permanència en el programa per percebre el complement per inserció laboral; variar la quantia i durada del complement; i, finalment, condicionar (o no) la percepció del complement a la participació obligatòria en serveis complementaris (assessorament laboral, formació, etc.).
- Reconsiderar el límit màxim de permanència en el programa (cinc anys) que pot resultar innecessari en persones que no poden tornar al mercat de treball.
- Repensar l'estructura organitzativa i els incentius financers. Es podria augmentar l'efectivitat si existís una translació de responsabilitats cap a les corporacions locals, acompanyada de l'assignació financera que fos oportuna, amb l'objectiu que els que decideixen sobre l'accés al programa fossin conscients de les conseqüèn-

cies econòmiques d'aquestes decisions. D'altra banda, la retribució dels proveïdors d'itineraris d'inserció, podria dependre, en part, dels resultats obtinguts pel que fa al grau d'inserció dels beneficiaris.

A finals del 2017, arran de la Iniciativa Legislativa Popular, el Parlament va aprovar la Llei de la Renda Garantida de Ciutadania (RGC) que va substituir a la RMI.

La RGC té les característiques següents:

- Els perceptors de la RGC són les persones que no arriben al 100% de l'Indicador de Renda de Suficiència de Catalunya (IRSC) que, com ja s'ha indicat, està situat actualment en 664 euros mensuals nets.
- El 2017 i el 2018, en pot ser beneficiària qualsevol persona que, durant els sis mesos anteriors a la sol·licitud, tingui ingressos inferiors al 85% de l'indicador de renda de suficiència de Catalunya (564 euros al mes en 12 pagues).
- D'acord amb la Llei, el dret a percebre la RGC no està condicionat a disponibilitats pressupostàries ni condicionat a l'obligació de realitzar activitats d'inserció sociolaboral.
- La RGC consta de dues prestacions econòmiques:
 - Una prestació garantida, no condicionada, subjecta als requisits que estableix la Llei.
 - Una prestació complementària d'activació i inserció (150 euros al mes), condicionada al compromís d'un pla d'inclusió social o d'inserció laboral, el qual té la finalitat de superar les condicions que han dut a necessitar la prestació.
- La RGC la poden rebre aquelles persones de més de 23 anys, residents a Catalunya amb més de dos anys d'antiguitat.
- La RGC és compatible amb d'altres prestacions (prestacions de dependència, beques escolars de menjador i transport, ajuts d'urgència per evitar desnonaments i beques públiques per estudiar) però és incompatible amb el subsidi d'atur i les pensions contributives i no contributives de la Seguretat Social.

La RGC ha previst la situació de l'efecte crida. Així, en principi es reconeixerà com un dret subjectiu a partir dels 23 anys, després d'un període de permanència de dos anys a Catalunya, que ha de ser de tres si s'estableix un efecte crida –un increment de com a mínim el 10% de noves sol·licituds de la RGC de censats recentment a Catalunya.

A la taula 13 es compara la RGC amb la Renda Mínima d'Inserció, que estava vigent a Catalunya fins al 2017.

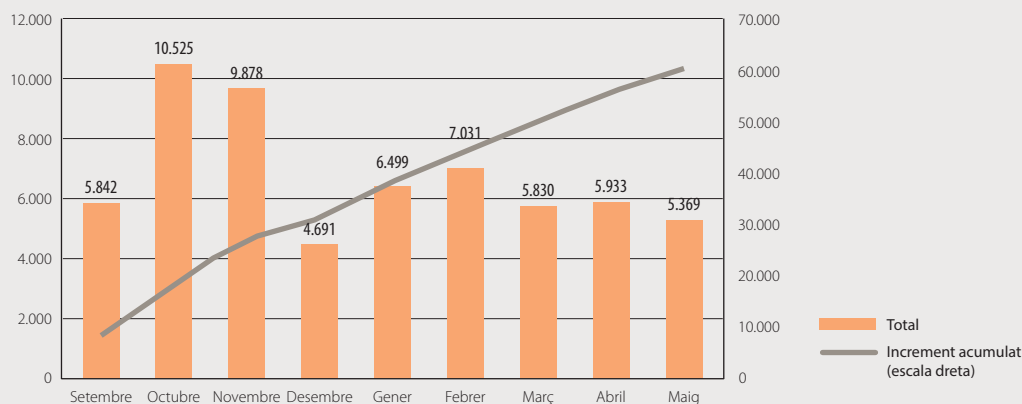
TAULA 13			
Comparació entre la Renda Mínima d'Inserció i la Renda Garantida de Ciutadania			
	IMPORT MENSUAL DE LA RENDA PER PERSONA	IMPORT MÀXIM	CONDICIONS
Renda Mínima d'Inserció (fins a setembre de 2017)	426 euros	646,80 euros	<ul style="list-style-type: none"> • Entre 25 i 65 anys. • Empadronament a Catalunya. • 2 anys de residència a Catalunya. • 12 mesos de carència d'ingressos per sol·licitar l'ajut. • 60 mesos de durada màxima. • Pla d'intervenció per a cada perceptor.
Renda Garantida de Ciutadania (a partir del setembre del 2017)	564 euros (2017) 664 euros (2020) 150 euros complementaris condicionats a un pla d'inserció social o d'ocupació. 2n membre 50% + 100 euros per fill fins a 3 fills.	1.200 euros (per a una llar de 2 adults amb 3 fills)	<ul style="list-style-type: none"> • Major de 23 anys. • Empadronament a Catalunya. • Dos anys de residència a Catalunya • Haver esgotat totes les prestacions possibles. Últim recurs després de 6 mesos sense ingressos. • Si rebutja una feina perd tot el dret. • Si no segueix el pla d'inserció perd 150 euros de prestació complementària. • Compatible en les famílies monoparentals amb contractes a temps parcial que generin rendes de treball inferiors a l'IRSC. • Compatible amb prestacions derivades de la Llei de Dependència. • Compatible amb beques de transport i menjador escolar.

D'acord amb dades del Departament de Treball, Afers Socials i Famílies, el maig del 2018 es beneficien de la RGC un total de 112.392 persones (67.350 beneficiaris de 26.228 famílies; i 45.042 pensionistes i beneficiaris de prestacions estatals amb les rendes més baixes). D'acord amb l'IDESCAT, a primers de 2018, de la població de Catalunya (7.534.813), n'hi ha un 20% (1.506.962 persones) en risc de pobresa després de les ajudes socials. En la quantitat anterior s'inclou un 5% (376.740 persones) en privació material severa. Per tant, sembla clar que la RGC haurà d'ampliar considerablement el nombre de destinataris en els propers anys i, per tant, el cost.

Tenint en compte que la mitjana de la demanda mensual de l'RGC entre gener i agost del 2017 va ser d'unes 671 sol·licituds, s'està produint un increment molt important de sol·licituds de RGC. A la figura 12, es pot comprovar el fort increment en el nombre mitjà de sol·licituds mensuals de la RGC en molts pocs mesos.

FIGURA 12

Evolució mensual de les noves sol·licituds registrades de RGC i prestacions complementàries de setembre del 2017 a maig del 2018

Font: Departament de Treball, Afers Socials i Famílies.

La memòria que acompanyava el projecte de Llei de RGC a Catalunya no va incloure una estimació de l'impacte econòmic. Tot i així, s'han fet varies quantificacions (vegeu la taula 14) i les diferències entre elles es produeixen per les hipòtesis sobre el nombre de beneficiaris de la RGC. Tenint en compte les dades facilitades anteriorment, en el sentit que el nombre de persones en privació material severa (376.740) és molt més elevat que el nombre de beneficiaris de la RGC (112.392), és previsible que el cost de la RGC augmenti considerablement en els propers anys i passi dels 500 milions al doble o triple d'aquesta quantitat.

TAULA 14

Estimacions del cost anual de la RGC a Catalunya

FONT	COST TOTAL ANUAL	PES SOBRE ELS INGRESSOS PER OPERACIONS CORRENTS DEL PRESSUPOST DE LA GENERALITAT DEL 2017 (26.970 MILIONS D'EUROS)	PES SOBRE EL PIB DE CATALUNYA DEL 2017 (223.139 MILIONS D'EUROS)
Promotors de la ILP de la Llei de RGC Font: http://www.rendagarantidaciudadana.net .	2.027 milions d'euros	7,4%	0,9%
	Posteriorment, es varen actualitzar les dades i donen un cost total anual de 1.436 milions d'euros	5,3%	0,6%
CCOO Font: Serrano (2017).	Entre 830 milions d'euros (2018) i 970 milions d'euros (2020)	3%-3,6%	0,37%-0,43%
Nota de premsa del 15-5-2017 del Departament de Benestar Social i Família.	Entre 500 i 600 milions d'euros	1,8%-2,2%	0,22%-0,26%

Com que la RGC porta molt poc temps en funcionament, encara és molt aviat per poder fer-ne una valoració. De tota manera, des de diferents col·lectius hi ha hagut queixes al Síndic de Greuges en relació amb el temps necessari per a la resolució dels expedients de sol·licitud i al col·lapse en diverses oficines de tramitació, tot i que s'han incorporat més de 400 persones per agilitzar els processos administratius.

6.2. La Renda Bàsica Universal a Catalunya²

Arcarons *et al.* (2013) fan una proposta de RBU que quantifiquen tenint en compte la població catalana del 2010 (7.512.381 persones). Aquesta proposta és equivalent a l'exposada per a Espanya (vegeu l'apartat 5.3). Les característiques d'aquesta RBU són:

- La RBU és igual o superior al llindar de risc de pobresa. Garanteix pobresa zero en termes estadístics per a tota la ciutadania.
- La quantitat de renda bàsica per als majors de 18 anys seria de 7.968 euros anuals (664 euros mensuals). Aquesta quantitat era l'indicador en l'any 2010 de la renda de suficiència de Catalunya. El 2018 segueix vigent el mateix import.
- Per als menors de 18 anys, la quantitat de RBU s'estableix en una cinquena part, és a dir, 1.594 euros anuals.
- Aquestes quantitats són més elevades que en la proposta per a Espanya (7.471 euros l'any per adult i 1.494 euros l'any per menor) al tenir Catalunya una renda mitjana més alta i, per tant, un import més elevat per fixar el llindar de pobresa (60% de la renda mitjana).
- No està gravada per l'IRPF.
- Substitueix tota prestació pública monetària de quantitat inferior. Quan la RBU sigui inferior a la prestació pública monetària, haurà de ser complementada.
- El model haurà de finançar el que ja es finança actualment (sanitat, educació, etc. i totes les altres partides de despesa pública), a més de la RBU que es proposa.

Aquesta simulació té la limitació que l'IRPF és recaptat per la Hisenda espanyola, tot i que posteriorment una part de la recaptació és transferida a la Generalitat de Catalunya.

El cost total de la RBU i el seu finançament s'acompanyen a la taula 15, en la qual es compara amb les xifres per a l'Espanya no foral. El cost net de la RBU és el cost total brut menys les prestacions eliminades, menys l'eliminació de mínims personals i familiars i menys el que pagaran de més en IRPF els que surten beneficiats (o sense impacte) amb la RBU. Aquest cost net (que en el cas de Catalunya són 7.700 milions d'euros) és el que pagarà de més en IRPF la part

² Els autors agraeixen a Jordi Arcarons, Daniel Raventós i Lluís Torrens els comentaris i suggeriments realitzats en aquest apartat.

més rica de la població. Aquest cost net representa al voltant d'un 3,5% del PIB català. Amb un càlcul alternatiu dels mateixos autors, seguint el criteri OCDE esmentat abans d'atribuir el 100 % de la RB al primer adult de la llar, el 50% a la resta d'adults i el 30% als no adults, el cost per als rics seria d'uns 4.500 milions d'euros (un 2,2 % del PIB català) i finançat amb un tipus únic de l'IRPF al voltant del 40%.

TAULA 15			
Càlcul del cost i finançament de la RBU a Espanya i Catalunya. Any 2010. Milions d'euros			
	ESPANYA	CATALUNYA	EXPLICACIÓ DE LES DADES DEL CÀLCUL PER A CATALUNYA
Cost total brut RB	280.092	52.899	7.968 euros l'any per adult 1.594 euros l'any per menor d'edat
Eliminació de prestacions	-92.222	-14.580	Estalvi en prestacions (família, habitatge, exclusió social, pensions orfes, LISMI, beques, pensions, atur) que es substituirien per la RBU. Inclou l'estalvi de 296,7 milions d'euros en despeses d'administració (50% despeses lligades a la despesa social).
Eliminació dels mínims personals i familiars en l'IRPF Més la part que pagaran de més d'IRPF la part de població que tindrà un impacte nul o positiu amb la RBU	-153.638	-30.619	
Cost net de la RBU És el que ha de pagar de més en l'IRPF la part més rica de la població	34.232	7.700	

Font: Elaborat a partir d'Arcarons *et al.* (2005, 2013, 2014, 2016, 2017a, 2017b, 2017c), Raventos *et al.* (2017) i Torrens (2014).

En aquesta proposta no s'incrementa el deute, ja que la RBU es finança amb un increment de la fiscalitat, que passaria a un tipus únic nominal del 49,57%. També s'eliminen els mínims personals, la compensació entre rendiments, les reduccions de la base (per plans de pensions, rendiments del treball...) i totes les deduccions de la quota (habitatge, incentius, etc.).

Com es pot comprovar a la taula 16, les persones amb rendes més baixes (que són la major part de la població, entre el 60% i el 70%) tindrien una tributació menor. En canvi, la resta dels contribuents o quedarien igual o veurien augmentada la seva tributació en l'IRPF.

TAULA 16		
Tipus efectius d'IRPF en funció dels ingressos. Percentatge		
DECILA	TIPUS IMPOSITIU EFECTIU	
	ANTERIOR A LA REFORMA	POSTERIOR A LA REFORMA
10%	0,21	-163,95
20%	0,55	-47,14
30%	2,02	-23,54
40%	5,36	-9,45
50%	7,60	0,11
60%	9,27	8,66
70%	11,38	15,58
80%	13,74	21,55
90%	15,88	27,96
95%	19,34	33,34
98%	23,09	37,94
100%	27,70	44,28

Font: Arcarons *et al.* (2013).

Es fa la hipòtesi que aquesta redistribució de la renda no variarà ni el nombre de declarants ni les seves bases imposables.

A part de l'increment de tributació per al segment de població més rica, els autors en un altre treball anterior (Arcarons *et al.*, 2013) també proposen finançar al voltant d'uns 7.000 milions d'euros del cost de la RBU amb diverses mesures addicionals (com que sumen 11.933 milions d'euros, només caldria recaptar una part):

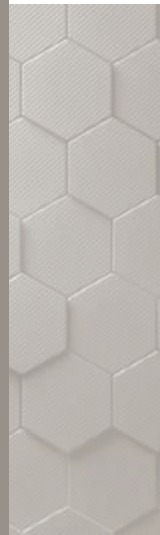
- Reducció de l'economia submergida en 10 punts per situar-la en la mitjana de la Unió Europea: 7.214 milions d'euros.
- Nou tipus d'impost sobre societats: 2.607 milions d'euros.
- Impost de transaccions financeres: 935 milions d'euros.
- Impost sobre la riquesa: 636 milions d'euros.
- Restriccions al sistema de mòduls i Sicav, augment del tipus a l'estalvi i guanys patrimonials al general: 279 milions d'euros.
- Prohibició de les operacions en curt contra el deute públic: 262 milions d'euros.

També es plantegen altres fonts addicionals de finançament:

- Impostos indirectes: té problemes des del punt de vista de distribució de la riquesa.
- Eliminació de prestacions (a part de les ja esmentades a la figura 19): despeses en polítiques d'ocupació, formació ocupacional, serveis socials, subsidis a la contractació, bonificacions de quotes de la Seguretat Social, subvencions agrícoles, subvencions a escoles i hospitals privats, despesa en lluita contra la delinqüència, presons i tribunals de justícia, etc.).
- Elevació dels ingressos fiscals a causa de la legalització d'una part de l'economia submergida.
- Impost Negatiu sobre la Renda: si s'introdueix un mecanisme d'Impost Negatiu sobre la Renda, la majoria dels declarants quedarien igual que amb la situació actual, alhora que continuaria afectant negativament els incentius a l'ocupació i, igual que les actuals prestacions socials, afavoriria les "trampes" de la pobresa i l'atur.
- Es parla també d'utilitzar el diner que està en paradisos fiscals per finançar la RBU. Casassas i Raventós (2018) i Alstadsæter *et al.* (2017) informen que hi ha uns 140.000 milions d'euros de ciutadans espanyols en paradisos fiscals que es podrien destinar a aquesta finalitat. Caldria veure la part d'aquests diners que pertanyen a ciutadans catalans.
- Una altra opció és gravar les empreses que tenen un ventall salarial molt elevat entre el que paguen als directius i als treballadors. Per exemple, a Oregon (Estats Units) les empreses que tenen un ventall de més de 100 a 1 tributen un 10% (enlloc del 2,2%) dels seus beneficis com a impost de llicència de negoci. I les empreses amb un ventall de més de 250 a 1, tributen un 25% (enlloc del 2,2%) (Institute for Policy Studies, 2017). Tenint en compte que els ventalls salarials a Catalunya són molt menors, aquest punt caldria veure si hi és aplicable.
- El Banc Mundial (2018) ha proposat darrerament d'altres mesures per finançar la RBU: impostos a l'economia digital, reduir l'elusió fiscal per part de les multinacionals, eliminació dels subsidis al fuel, etc.

Una mostra de la disminució de la desigualtat que permet aquesta RBU és que l'índex de Gini es reduiria fins a 0,24 un cop aplicada la RBU (Arcarons *et al.*, 2013). Aquest índex és de 0,341 el 2017, segons Eurostat.

07 |

Conclusions i
recomanacions

Cal fer més amb relació al problema de la pobresa i la desigualtat

L'elevat nivell de pobresa i desigualtat és un dels principals problemes que té avui dia el nostre sistema econòmic. Sens dubte, el conjunt de polítiques actuals contra la pobresa és insuficient. Entre les mesures que es proposen per millorar la situació, hi ha un sistema de renda. A la Unió Europea i sobretot a Catalunya, la majoria de la població hi dona suport. Però també hi ha una consciència generalitzada de les dificultats pràctiques que implica un canvi tan radical en les polítiques socials. Per això, també és majoritària l'opinió que convé prudència en les decisions sobre rendes.

Característiques de la renda

Una pregunta clau és si l'establiment d'una renda és assumible. La resposta depèn molt de l'import i d'altres característiques que tingui la prestació:

- **Import:** l'import ha de ser suficient per permetre viure dignament. No hi ha un consens sobre la quantitat que hauria de tenir la renda però, en principi, donat que ha de combatre la pobresa, l'import mínim a Catalunya se situaria entre els 664 euros (Indicador de Renda de Suficiència de Catalunya) i els 928,43 euros (import estimat per cobrir les necessitats fisiològiques) en termes nets mensuals.
- **Periodicitat de pagament:** l'opció del pagament mensual té avantatges sobre l'annual (o en altres períodes) perquè evita que quedin desprotegides les persones pobres.
- **Tipus de renda:** cal decidir si la renda l'ha de rebre tothom i sense condicions (RBU) o bé només els ciutadans que compleixen determinades condicions (RC).
- **Unitat perceptora:** pot ser l'individu o la llar. Si es té en compte el tipus d'unitat familiar, es pot rebaixar el cost total de la renda ja que, en augmentar el nombre de persones que viuen juntes, certs costos unitaris es redueixen (l'habitatge, per exemple).
- **Altres requisits a complir:** anys de residència, etc.
- **Durada de la prestació:** pot ser indefinida o limitada a un nombre d'anys.

Avantatges i limitacions de les rendes en general

Les experiències realitzades fins avui permeten pensar que l'establiment d'una renda presenta importants avantatges i limitacions:

Avantatges

- Redueix la pobresa i les desigualtats, també entre homes i dones.
- Ajuda a combatre els efectes de la robotització.

-
- En cas de recessió econòmica pot ajudar a esmorteir la caiguda de l'activitat.
 - En alguns casos, pot estimular el consum i la demanda agregada i, per tant el creixement econòmic.
 - Pot promoure l'emprenedoria, ja que al tenir uns ingressos mínims assegurats hi haurà persones que s'arrisquen més a crear la seva pròpia empresa.
 - En alguns casos, els perceptors que segueixen plans de formació associats a aquestes rendes tenen més probabilitat d'aconseguir feina.
 - Afavoreix l'interès per la feina a la llar i el voluntariat.
 - Millora la salut física i mental. En alguns dels experiments s'ha comprovat que es redueixen les hospitalitzacions.
 - Millora la participació en activitats educatives i el rendiment escolar.
 - Els nens que han viscut amb una renda són menys propensos a l'alcoholisme i drogues quan són adults.
 - Es redueix la delinqüència.
 - Es redueix el deute relacionat amb l'habitatge.
 - Millora el sentiment de solidaritat.

Limitacions

- En alguns casos, i a conseqüència de les restriccions pressupostàries, les quanties han estat molt baixes.
- En algun cas s'ha comprovat que augmenta la immigració, ja que es produeix l'efecte crida si a les regions properes no hi ha un renda similar.
- Un efecte important és el que té a veure amb el mercat de treball (ocupació, hores treballades, etc.), però sobre aquest punt les evidències que s'han trobat fins avui no són conclouents. Hi ha estudis que indiquen que augmenta l'ocupació i l'interès en les feines a dedicació parcial; i d'altres que mostren que es redueix l'interès en treballar, l'ocupació i també es redueixen les hores treballades, especialment en les dones i els joves.
- En alguns casos ha augmentat el nombre de mesos necessaris per trobar feina.
- En alguns casos s'han destinat recursos a persones que no eren pobres.
- Els processos administratius i els requisits d'accés poden tenir problemes de complexitat burocràtica i manca d'homogeneïtat, fins i tot en un mateix país.
- En alguns casos s'han detectat bosses de frau.

A més dels avantatges i limitacions exposats, n'hi ha d'addicionals en funció del tipus de renda (condicionada o universal).

Avantatges i limitacions de la Renda Condicionada

La RC només la reben les persones que compleixen determinades condicions (estar en situació d'atur, no superar un determinat nivell d'ingressos, etc.). Aquest és el tipus de renda en el qual hi ha més casos reals d'aplicació.

Una renda en forma de RC presenta diversos aspectes diferencials:

Avantatges

- Pot ser més assumible des del punt de vista dels pressupostos públics.

Limitacions

- No arriba a tota la població que està en situació de pobresa. Això succeeix per motius diversos i, entre ells, la manca d'informació.
- Perill d'estigmatització de les persones que necessiten aquests ajuts.
- Hi ha casos en els quals es pot perdre interès per buscar feina, ja que si s'obté una feina es podria perdre la prestació.
- Costos elevats de gestió administrativa i control del programa de renda.

Catalunya té RC des de l'any 1990. Actualment, s'anomena Renda Garantida de Ciutadania (RGC) i a mitjan 2018 la rebien 112.392 persones, que representen poc menys de la tercera part de les que pateixen privacions materials severes. Per això, es preveu que el cost de la RGC pot passar dels 500 milions d'euros de l'actualitat al doble o més del triple d'aquesta quantitat en pocs anys. Per tant, el cost de la RGC a Catalunya es pot situar al voltant del 0,3% o fins i tot del 0,9% del PIB.

Encara és molt aviat per avaluar la RGC, ja que es va implantar a finals de 2017, però les avaluacions fetes sobre la RMI (Renda Mínima d'Inserció, que era la RC que hi havia fins al 2017) han identificat les necessitats de:

- Mesurar l'ocupabilitat potencial dels beneficiaris.
- Proveir mesures d'inserció efectives (participació en plans d'ocupació, orientació laboral, formació bàsica, etc.).
- Augmentar l'atractiu de treballar per incrementar la participació laboral dels beneficiaris.
- Reconsiderar el límit màxim de permanència en el programa.
- Repensar l'estructura organitzativa i els incentius financers de les corporacions locals i dels proveïdors d'itineraris d'inserció.

Avantatges i limitacions de la Renda Bàsica Universal

La RBU la rep tothom que té una determinada edat, és individual, sense condicions i sense límits temporals. És un tipus de renda que presenta alguns aspectes diferencials amb relació a la RC:

Avantatges

- És simple i transparent.
- Contribueix a una distribució més igualitària de la riquesa.
- No estigmatitza els perceptors, ja que tothom la rep.

-
- Com tothom rep la RBU, independentment dels ingressos, pot afavorir el sortir de la “trampa de la pobresa” que és la que poden tenir els perceptors de subsidis que podrien perdre’ls si aconseguixen ingressos.

Limitacions

- El cost és molt més elevat que el de la RC. Alguns estudis arriben a quantificar el cost en un 20% del PIB.
- Les necessitats de finançament de la RBU poden ser complexos de gestionar.
- En funció de com es financi, pot fer que s’hagin de pujar molt els impostos o el deute públic.
- Pot promoure l’economia submergida.
- Una part de la població és contrària a la RBU perquè considera que la gent deixarà de treballar, augmentarà la immigració, el cost no és assumible i opina que només haurien de rebre la renda els que la necessiten.

D’acord amb la proposta d’Arcarons *et al.* (2017), el cost de la RBU a Catalunya seria de 7.700 milions d’euros l’any (al voltant del 3,5% del PIB català), que haurien de ser pagats per la part més rica de la població, ja que el tipus mitjà de l’IRPF hauria de passar al 49,57%. Una altra opció seria finançar aquest cost amb un increment d’altres impostos o bé reduint el frau i l’elusió fiscals.

Recomanacions

De l’estudi realitzat se’n desprenen diverses recomanacions:

- Cal seguir apostant per les rendes per combatre la pobresa, sense deixar d’explorar amb més detall quina és la millor destinació dels diners públics.
- Cal assegurar que les persones que treballen a temps complet tenen un salari digne. Per això, cal incrementar el salari mínim interprofessional, que com a mínim hauria de ser de 1.000 euros al mes per tal de donar compliment a la Carta Social Europea, tal com va aprovar el Parlament de Catalunya el 2016.
- Cal consensuar amb tots els agents socials l’import mínim que hauria de tenir la renda perquè tots els ciutadans tinguessin uns ingressos per sobre del llindar de pobresa.
- Les decisions per millorar la política de rendes han de prendre’s després de fer experiments representatius i que donin resultats exitosos.
- Cal revisar tot el sistema de prestacions existent per tal d’evitar ineficiències i solapaments.
- Cal millorar la comunicació de les polítiques socials a fi que no en quedin al marge persones que ho necessiten.
- Cal millorar els processos administratius relacionats amb la concessió i pagament de les prestacions socials.

- Es considera més adequada la percepció de la renda en efectiu i cada mes. La renda en forma d'impost de renda negatiu té l'inconvenient que les persones en situació de pobresa només reben la renda amb posterioritat al moment de fer la declaració fiscal.
- Ja que la RGC en el seu format actual no arriba a una part important de la població en situació de pobresa, cal ampliar la renda a més perceptors.
- La renda hauria de tenir unes característiques que evitin el desincentiu a trobar una feina retribuïda.
- Les polítiques de renda han d'anar acompanyades de programes d'inclusió social i laboral.
- Cal combatre de manera efectiva l'evasió i l'elusió fiscals, tant de multinacionals i altres empreses, com de la part de població més rica.
- Cal combatre de manera efectiva el frau en les ajudes públiques.
- Cal millorar substancialment l'eficiència en la despesa pública, per tal que contribueixi més al benestar de la població.
- Calen experiències més àmplies: ateses les escasses experiències reals en RBU, no hi ha estudis concloents sobre molts dels seus impactes. Els estudis més aprofundits s'han fet en contextos (països en desenvolupament o països molt més rics) molt diferents al de Catalunya. A més, la major part de les experiències s'han fet per períodes relativament curts (al voltant de dos anys). Per això, calen experiències més àmplies que permetin estudiar amb un aprofundiment més elevat sobre l'impacte de l'aplicació de la renda en temes com:
 - Ocupació i participació en el mercat de treball.
 - Costos administratius de gestió dels diferents tipus de prestacions.
 - Impactes que tindria una pujada d'impostos per finançar la renda.
 - Impactes que tindria la substitució de prestacions diverses per la renda.

L'equilibri entre la lluita contra la pobresa i l'increment d'impostos

Tenint en compte els importants costos que poden tenir algunes rendes, cal buscar un equilibri entre la lluita contra la pobresa i l'increment d'impostos. En el cas concret de Catalunya, a més, hi ha diversos problemes que dificulten l'ampliació de la política de renda: la Generalitat té dèficit en els seus comptes, hi ha temes pendents de corregir després de les retallades dels darrers anys (l·listes d'espera sanitàries, pagaments pendents de la llei de la dependència, la contractació de personal als serveis públics, la reducció de la despesa en escoles i universitats, la devolució de les pagues extres de funcionaris perdudes en els anys de crisi, etc.).

Canvi tecnològic i distribució de la riquesa

Tanmateix, cal no oblidar un dels focus més intensos de propagació actual de la idea de la RBU: els sectors i territoris tecnològics. Inversors a l'avantguarda de la tecnologia mundial s'estan convertint en defensors de la idea de la RBU davant l'evidència creixent d'una paradoxa econòmica: en un món que pot avançar cap a l'abundància gràcies als recursos que allibera la tecnologia, sembla estendre's la desigualtat. El model econòmic resultant de la digitalització del món és poc distributiu o, almenys, sembla perdre la capacitat de generar ocupació al nivell que la generava l'economia industrial manufacturera del segle XX. Això afecta, especialment, els col·lectius amb menys formació i menys capacitat d'adaptació a nous entorns tecnològics, col·lectius que poden quedar exclosos de la nova dinàmica econòmica. Malgrat l'aparició de noves vetes d'ocupació amb les noves tecnologies, tampoc està clar que aquests nínxols puguin substituir la gent desplaçada dels seus llocs de treball per l'automatització de processos manuals i cognitius. Les antigues classes mitjanes són les grans perdedores de la globalització i el canvi tecnològic. No obstant això, l'economia crea riquesa, que és capturada cada cop per un segment més petit de la població. Un sistema econòmic extremadament tecnificat, però amb poca capacitat de generar ocupació en quantitat i qualitat necessàries, podria col·lapsar per la debilitat de la demanda i l'emergència dels populismes. Per això emergeixen propostes gairebé revolucionàries de grans innovacions socials com la RBU.

El cost de la RBU i el seu finançament

Més enllà de la manca d'estudis conclouents sobre els efectes d'una RBU, el que sembla clar és que el seu cost, avui per avui, pot ser difícilment assumible en funció de com es dissenyi per l'esforç fiscal que significaria. Però hem de situar-nos en un escenari a mitjà i llarg termini. En un món on les tecnologies progressen exponencialment, la realitat de demà no té perquè ser com la d'avui. Si el futur està dominat per grans corporacions tecnològiques, indústries digitalitzades i processos automatitzats, amb cada cop menys intervenció humana però capacitat creixent de generar beneficis, es justificaria que aquest nou model d'empresa estigués sotmès a una fiscalitat superior (en la línia de l'argumentació un punt ingènua actualment que "els robots paguin impostos"). No haurien de ser els robots, sinó les cadenes de valor automatitzades que generen beneficis sense generar ocupació. La tecnologia, potencial causa d'un *jobless future*, hauria de ser la font de finançament de la sol·lució: una futura RBU.

En el camí, per aconseguir estats del benestar capaços d'evolucionar cap a formes de RBU mentre tecnifiquen i digitalitzen les seves indústries, les polítiques públiques s'haurien d'enfocar, no només a analitzar la viabilitat d'una RBU futura (i, si fos el cas, instrumentar mecanismes d'aproximació), sinó, en primera instància, garantir la productivitat econòmica que pugui finançar aquesta RBU. És a dir, avançar decididament cap a economies innovadores, tecnològicament sofisticades i basades en el coneixement. Només en aquestes economies i en societats educades i culturalment avançades, una RBU podria ser sostenible i tenir sentit.

Per acabar, convé recordar que si Catalunya no tingués un dèficit fiscal massa elevat (16.570 milions d'euros el 2014, darrer any calculat), que representa el 8,4% del PIB (Generalitat de Catalunya, 2018) hi hauria recursos suficients per finançar una RBU. Aquest dèficit fiscal és causat per la diferència entre la recaptació d'impostos de l'Estat a Catalunya i la despesa que l'Estat fa a Catalunya.

Bibliografia
i webgrafia

Referències bibliogràfiques

Ackerman, B. i Alstott, A. (1999): *The Stakeholder Society*, Yale University Press, New Haven.

AIREF (2017): Plan de trabajo Estudio Renta Mínima, Madrid: www.airef.es

Ajuntament de Barcelona (2016): *Implantació d'un sistema de garantia de rendes a Barcelona, Marc teòric i recomanacions*, Àrea de Drets Socials, Barcelona.

Alaska Permanent Fund Corporation: <https://apfc.org>

Alstadsæter, A., Johannesen, N. i Zucman, G. (2017): *Who owns the wealth in tax heavens? Macro evidence and tax implications for global inequality* NBER Working Paper No. 23805.

Alston, P. (2017): *Statement on Visit to the USA, by Professor Philip Alston, United Nations Special Rapporteur on extreme poverty and human rights. United Nations Human Rights, Office of the Commissioner*: (<http://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=22533&LangID=E>)

American Enterprise Institute (2017): *A Budget-Neutral Universal Basic Income*:
<http://www.aei.org/publication/a-budget-neutral-universal-basic-income/>

Arcarons, J., Raventós, D. i Torrens, L. (2013): *Un modelo de financiación de la Renta Básica técnicamente factible y políticamente no inerte*, Revista Sin Permiso, 1 de diciembre: <http://www.sinpermiso.info/textos/un-modelo-de-financiacion-de-la-renta-basica-tnicamente-factible-y-polticamente-no-inerte>

Arcarons, J., Raventós, D. i Torrens, L. (2014): *Feasability of financin a basic income*, Basic Income Studies, De Gruyter.

Arcarons, J., Raventós, D. i Torrens, L. (2016): *La renda bàsica incondicional: una proposta racional per al segle XXI*, Nota d'Economia, núm. 103: http://economia.gencat.cat/web/.content/70_economia_catalana/arxius/publicacions_periodiques/nota_d_economia/ne_103/NE_103_c12.pdf

Arcarons, J., Raventós, D. i Torrens, L. (2017b): *No son 188000 millones los torpes errores del informe del BBVA sobre la renta bàsica*, Sin Permiso: <http://www.sinpermiso.info/textos/no-son-188000-millones-los-torpes-errores-del-informe-del-bbva-sobre-la-renta-basica>

Arcarons, J., Raventós, D. i Torrens, L. (2017c): *Renta bàsica incondicional. Una propuesta de financiación racional y justa*, Edicions del Serval, Barcelona.

Arcarons, J., Torrens, L. i Raventós, D. (2017a): *La renta bàsica incondicional: Una propuesta razonable y justa*, Serbal:
<https://www.attac.es/2018/02/06/realmente-quien-gana-y-quien-pierde-con-una-renta-basica-incondicional/>

-
- Arcarons, J.; Boso, A.; Noguera, J.A. i Raventós, D. (2005): La Renda Bàsica de Ciutadania. Una proposta viable per a Catalunya, Editorial Mediterrània: <https://gsadi.uab.cat/images/pdfs/noguera/L-%20La%20Renda%20B%C3%A0sica%20de%20Ciutadania.%20Una%20proposta%20viable%20per%20a%20Catalunya.pdf>
- Arthur, B (2017): *Where is Technology Taking the Economy?*. McKinsey Quarterly: <https://www.mckinsey.com/business-functions/mckinsey-analytics/our-insights/where-is-technology-taking-the-economy>
- ASPE (1983): Overview of the final report of the Seattle-Denver income maintenance experiment, Office of the Assistant Secretary for Planning and Evaluation: <https://aspe.hhs.gov/report/overview-final-report-seattle-denver-income-maintenance-experiment>
- Badenes, N., Gambau, B. i Navas, M. (2018): Efectos redistributivos de la sustitución de prestaciones monetarias por Renta Básica Universal en España, Papeles de trabajo del Instituto de Estudios Fiscales. Serie economía, núm. 2.
- Banc Mundial (2018): World Development Report 2019. The changing nature of work: <http://pubdocs.worldbank.org/en/195181530913257957/2019-WDR-PPT.pdf>
- Basic Income Grant Pilot Project Assessment Report, April 2009.
- Basicincome.org (2018): <http://basicincome.org/basic-income/>
- Baumol, W. (1974): "An Overview of the Results on Consumption, Health, and Social Behavior." *Journal of Human Resources* 9(2):253-64
- Bershidsky, L (2018): Obama and Bezos Could Make Universal Basic Income Work. Bloomberg: <https://www.bloomberg.com/view/articles/2018-07-18/universal-basic-income-gets-nod-from-obama-bezos-should-fund-it>
- Block i Manza (1997): Could we end poverty in a Post-Industrial Society? The case for a progressive negative income tax, *Politics, & Society*, vol. 25, núm. 4.
- Bregman, R. (2017): *Utopia for realists: And how we can get there*. Bloomsbury Publishing.
- Brynjolfsson, E., & McAfee, A. (2012): *Race against the machine: How the digital revolution is accelerating innovation, driving productivity, and irreversibly transforming employment and the economy*. Brynjolfsson and McAfee.
- Casado, D. (2011): El programa interdepartamental de la renta mínima de inserción: evaluación de su diseño y propuestas de mejora. Informe final, Ivalua.
- Casado, D. y Blasco, J. (2009): Programa de la Renta Mínima de Inserción. Informe final de evaluación, Barcelona: Ivalua.
- Casassas, D. i Raventós, D. (2018): La viabilidad de la renta bàsica en el Reino de España: <http://www.sinpermiso.info/textos/la-viabilidad-de-la-renta-basica-en-el-reino-de-espana>
- CCOO (2017): Renda Garantida de Ciutadania, un dret que podem pagar, Butlletí d'Actualitat Econòmica i social, maig: <http://www.ccoo.cat/ceres/documents/informes/butlleti-actualitat-economia-social-maig-2017.pdf>

- Chemin, M. i Wasmer, E. (2012):. Ex-ante and ex-post evaluation of the 1989 French welfare reform using a natural experiment : the 1908 social laws in Alsace-Moselle, 2012 Meeting Papers 478, Society for Economic Dynamics: https://economicdynamics.org/meetpapers/2012/paper_478.pdf
- Coelho, A. (2017): ONTARIO, CANADA: Applications for basic income pilot project reach residents at Thunder Bay and Hamilton: <https://basicincome.org/news/2017/06/ontario-canada-applications-basic-income-pilot-project-reach-residents-thunder-bay-hamilton/>
- Consell d'Europa (2018): The case for a basic citizenship income, Committee on Social Affairs, Health and Sustainable Development. Parlament Europeu.
- Constine, J. (2017): Zuckerberg tells Harvard we need a new social contract of equal opportunity. Techcrunch: <https://techcrunch.com/2017/05/25/mark-zuckerberg-harvard/>
- Costello, E. J., Erkanli, A., Copeland, W., & Angold, A. (2010): Association of family income supplements in adolescence with development of psychiatric and substance use disorders in adulthood among an American Indian population. *Jama*, 303(19), 1954-1960.
- Costello, J. (2016): Many countries are weighing cash payments to citizens. Could it work in the U.S.?, Salon, Jun 21: https://www.salon.com/2016/06/21/many_countries_are_weighing_cash_payments_to_citizens_could_it_work_in_the_u_s/
- Cunha, J. M., De Giorgi, G., & Jayachandran, S. (2011): *The price effects of cash versus in-kind transfers* (No. 17456). Cambridge, MA: National Bureau of Economic Research.
- Dalio, R. (2018). Primer on Universal Basic Income: <https://www.linkedin.com/pulse/primer-universal-basic-income-ray-dalio/?published=t>
- Davala, S., Jhabvala, R., Standing, G. i Kapoor, S. (2015): *Basic Income. A Transformative Policy for India*, Bloomsbury Academic.
- De la Rica, S. y Gorjón, L. (2017): *Assessing the Impact of a Minimum Income Scheme: A case study*, IZA Institute of labor Economics, Discussion Paper Series, No. 10867.
- De Wispelaere, J. i Stirton, L.J. (2004): *The many faces of Universal Basic Income*, Political Quarterly. Setembre.
- Diamandis, P. H. (2016): *The Road to Abundance –Innovation, Disruption, and Opportunity: 2016 IRI Medal Address: A wave of innovation, driven by technology, is democratizing the tools of breakthrough innovation and driving revolutionary improvements in the human condition.* *Research-Technology Management*, 59(6), 20-24.
- Dobbs, R., Manyika, J., & Woetzel, J. (2015): *The four global forces breaking all the trends.* *McKinsey & Company.*
- Domenech, R. (2017): *Algunas Reflexiones sobre la Renta Básica Universal* , BBVA: https://www.bbvaesearch.com/wp-content/uploads/2017/04/Renta_Basica_FIDE_20abr2017.pdf

-
- Dorronsoró (2018): Investigación Universitaria y Prosperidad Económica Territorial. Agenda Pública: <https://www.elperiodico.com/es/ciencia/20180508/investigacion-universitaria-y-prosperidad-economica-territorial-6806142>
- Economic Policy Institute (2017): *The Productivity-Pay Gap*: <https://www.epi.org/productivity-pay-gap/>
- Elliot, L (2017): *World's eight richest people have same wealth as poorest 50%*. The Guardian: <https://www.theguardian.com/global-development/2017/jan/16/worlds-eight-richest-people-have-same-wealth-as-poorest-50>
- European Parliament (2016): Basic income: Arguments, evidence, prospects. Briefing.
- European Parliament (2017): Minimum income policies in EU Member States, Directorate General for Internal Policies.
- Floum, J. (2017): Steve Novick's CEO tax wins close vote, putting Portland on world map, The Oregonian, Febrer 17: https://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:zRzgetQE4k4J:https://www.oregonlive.com/politics/index.ssf/2016/12/steve_novicks_ceo_tax_wins_clo.html+&cd=2&hl=en&ct=clnk&gl=es
- Foner, P.F. (1974): *Agrarian Justice, a The Life and Major Writings of Thomas Paine*, Citadel Press, Secaucus, N.J.
- Forget, E. (2011): *The Town with No Poverty: The Health Effects of a Canadian Guaranteed Annual Income Field Experiment*, Community Health Sciences, University of Manitoba, Winnipeg: <https://utpjournals.press/doi/10.3138/cpp.37.3.283>
- Forget, E. L. (2011): *The town with no poverty: The health effects of a Canadian guaranteed annual income field experiment. Canadian Public Policy*, 37(3), 283-305.
- Frey, C. B., & Osborne, M. A. (2013): *The future of employment: how susceptible are jobs to computerisation?. Technological Forecasting and Social Change*, 114, 254-280.
- Gaceta Diputados (2017): *Que reforma y adiciona los artículos 4o. y 73 de la Constitución Política de los Estados Unidos Mexicanos, suscrita por las diputadas Araceli Damián González y Norma Xóchitl Hernández Colín, del Grupo Parlamentario de Morena*: <http://gaceta.diputados.gob.mx/Gaceta/63/2017/sep/20170912-IV.html#Iniciativa1>
- Gallup (2018): *Public Split on Basic Income for Workers Replaced by Robots*: http://news.gallup.com/poll/228194/public-split-basic-income-workers-replaced-robots.aspx?g_source=link_NEWSV9&g_medium=LEAD&g_campaign=item &g_content=Public%2520Split%2520on%2520Basic%2520Income%2520for%2520Workers%2520Replaced%2520by%2520Robots
- Generalitat de Catalunya (2018): *Metodologia i càlcul de la balança fiscal de Catalunya amb el sector públic central els anys 2012, 2013 i 2014*, Departament de Vicepresidència i d'Economia i Hisenda, Monografies M, Número 23.
- GESTHA (2017): *Los españoles ocultan unos 140.000 millones de euros en paraísos fiscales*, 6 de noviembre: <http://www.gestha.es/index.php?seccion=actualidad&num=488>
- Gilson, D and Ríos, E (2016): *11 Charts That Show Income Inequality Isn't Getting Better Anytime Soon*. Mother Jones: <https://www.motherjones.com/politics/2016/12/america-income-inequality-wealth-net-worth-charts/>

- Goldsmith, S. (2002): The Alaska Permanent Fund Dividend: An Experiment in Wealth Distribution, 9th International Congress Geneva, September 12th -14th: <http://www.ilo.org/public/english/protection/ses/download/docs/gold.pdf>
- Gordon, J.N (2014): The Conservative Case for a Guaranteed Basic Income. The Atlantic: <https://www.theatlantic.com/politics/archive/2014/08/why-arent-reformicons-pushing-a-guaranteed-basic-income/375600/>
- Gouveia, M.; Rodrigues, C. (1999): The impact of a "Minimum Guaranteed Income Program" in Portugal. *No 1999/03, Working Papers Department of Economics* from ISEG - Lisbon School of Economics and Management, Department of Economics, Universidade de Lisboa
- Grace, K., Salvatier, J., Dafoe, A., Zhang, B., & Evans, O. (2017): When will AI exceed human performance? Evidence from AI experts. *arXiv preprint arXiv:1705.08807*.
- Granell, R. i Fuenmayor, A. (2016): El Impuesto Negativo sobre la Renta: Una propuesta de transición, *Estudios de Economía Aplicada*, vol. 34, núm. 1: <http://www.redalyc.org/articulo.oa?id=30143731012>
- Green, C. (1967): *Negative Taxes and the Poverty Problem*. Washington: Brookings Institution
- Groove, A (2010): How America Can Create Jobs. Bloomberg: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2010-07-01/andy-grove-how-america-can-create-jobs>
- Haarmann, C., Haarmann, D., Jauch, H., Shindondola-Mote, H., Natrass, N., van Niekerk, I. and Samson, M. (2009): Making the difference! The BIG in Namibia
- Hagel, J., Brown, J. S., Samoylova, T., & Lui, M. (2013): From exponential technologies to exponential innovation. *Deloitte Center for the Edge, San Jose, California*. http://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/es/Documents/sector-publico/Deloitte_ES_Sector-Publico_From-exponentialtechnologies-to-exponential-innovation.pdf
- Henley, Jon (2018): Money for Nothing: Is Finland's Basic Income trial too good to be true?. *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/inequality/2018/jan/12/money-for-nothing-is-finlands-universal-basic-income-trial-too-good-to-be-true>
- Hernández, JM; Fontrodona, J; Morron, A; Castany, L; Clavijo, M; i Tascón, B (2018): L'Impacte Laboral de la Indústria 4.0 a Catalunya. Generalitat de Catalunya. Departament d'Empresa i Coneixement.
- Hoare, P. (2018): EUROPE: European Social Survey (ESS) reveal findings about attitudes toward Universal Basic Income across Europe: <https://basicincome.org/news/2018/01/europe-european-social-survey-ess-reveal-findings-attitudes-toward-universal-basic-income-across-europe/>
- Hornigold, T (2017): The Tantalizing Dream of Blanketing the Sahara in Solar Panels. Singularity Hub: https://singularityhub.com/2017/12/03/the-tantalizing-dream-of-a-solar-sahara/?utm_content=bufferb554a&utm_medium=social&utm_source=twitter-su&utm_campaign=buffer
- Ismail, S., Malone, M. S., & Van Geest, Y. (2014): Exponential organizations. *Why New Organizations Are Ten Times Better, Faster, and Cheaper Than Yours (and What to Do About It)*.

-
- Ito, J (2018): *The Paradox of Universal Basic Income*. Wired: <https://www.wired.com/story/the-paradox-of-universal-basic-income/>
- Jilani, Z (2018): Chicago may become largest city in US to try Universal Basic Income. The Intercept: <https://theintercept.com/2018/07/16/chicago-universal-basic-income-ubi/>
- Jones, D. i Marinescu, J.E. (2018): The Labor Market Impacts of Universal and Permanent Cash Transfers: Evidence from the Alaska Permanent Fund, Paper SSRN.: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3118343&utm_content=buffer0e9c8&utm_medium=social&utm_source=twitter.com&utm_campaign=buffer
- Jourdan, S (2017): Helicopter Money and Basic Income: Friends or Foes? Basicincome.org: <https://basicincome.org/news/2017/03/helicopter-money-basic-income-friends-or-foes/>
- Kela (2016): Research team recommends expansion of basic income experiment in 2018: https://www.kela.fi/web/en/press-releases/-/asset_publisher/LgL2IQBbkg98/content/research-team-recommends-expansion-of-basic-income-experiment-in-2018?_101_INSTANCE_LgL2IQBbkg98_redirect=%2Fweb%2Fen%2Fpress-releases
- Kela (2018): Contrary to reports, the Basic Income Experiment in Finland will continue until the end of 2018: <https://www.kela.fi/web/en/-/contrary-to-reports-the-basic-income-experiment-in-finland-will-continue-until-the-end-of-2018>
- Keynes, J. M. (1930): Economic possibilities for our grandchildren. *Essays in persuasion*, 358-73.
- Knoczal, M; i Steinbaum, M (2016): Entrepreneurship, Labor Mobility and Business Dynamism: A Demand-Side approach. Roosevelt Institute: <http://rooseveltinstitute.org/declining-entrepreneurship-labor-mobility-and-business-dynamism/>
- Kumar, S. (2015): Fundamental Limits to Moore's Law. *arXiv preprint arXiv:1511.05956*.
- Lapowski i (2017): *FREE MONEY: THE SURPRISING EFFECTS OF A BASIC INCOME SUPPLIED BY GOVERNMENT*. Wired: <https://www.wired.com/story/free-money-the-surprising-effects-of-a-basic-income-supplied-by-government/>
- Lapowsky, I. (2017): Free money: the surprising effects of a basic income supplied by Government: <https://www.wired.com/story/free-money-the-surprising-effects-of-a-basic-income-supplied-by-government/>
- Lowrey, A. (2018): *Give People Money*. How a Universal Basic Income Would End. Poverty, Revolutionize Work, and Remake the World.
- Mack, C. A. (2011): Fifty years of Moore's law. *IEEE Transactions on semiconductor manufacturing*, 24(2), 202-207.
- Marinescu i (2017): No Strings Attached: The Behavioral Effects of US Unconditional Cash Transfer Programs. Roosevelt Institute: rooseveltinstitute.org/no-strings-attached/
- Martinelli, L (2017): Assessing the Case for a UBI in the UK. Institute for Policy Research: http://www.bath.ac.uk/publications/assessing-the-case-for-a-universal-basic-income-in-the-uk/attachments/basic_income_policy_brief.pdf

- Martinelli, L. (2017): Exploring the distributional and work incentive effects of plausible illustrative basic income schemes. IPR Working Paper, Mars. Bath, Institute for Policy Research: http://www.bath.ac.uk/publications/assessing-the-case-for-a-universal-basic-income-in-the-uk/attachments/basic_income_policy_brief.pdf
- Mason, J.W (2017): What Recovery? The case for continental expansionary policy at the FED. Roosevelt Institute: <http://rooseveltinstitute.org/what-recovery/>
- Mason, P. (2016). *Postcapitalism: A guide to our future*. Macmillan.
- Matthews, D (2017): Study: A Universal Basic Income would grow the economy: <https://www.vox.com/policy-and-politics/2017/8/30/16220134/universal-basic-income-roosevelt-institute-economic-growth>
- Matthews, D (2017): Study: A Universal Basic Income would grow the economy, VOX.com: <https://www.vox.com/policy-and-politics/2017/8/30/16220134/universal-basic-income-roosevelt-institute-economic-growth>
- Mc Farland, K. (2017): 64% of Europeans would vote for basic income, poll finds, basicincome.org: <https://basicincome.org/news/2017/05/survey-of-11000-europeans-finds-68-would-vote-for-basic-income/>
- McKinsey Global Institute (2017): *JOBS LOST, JOBS GAINED: WORKFORCE TRANSITIONS IN A TIME OF AUTOMATION*: <https://www.mckinsey.com/~media/McKinsey/Global%20Themes/Future%20of%20Organizations/What%20the%20future%20of%20work%20will%20mean%20for%20jobs%20skills%20and%20wages/MGI-Jobs-Lost-Jobs-Gained-Executive-summary-December-6-2017.ashx>
- Milanovic, B. (2012): Global income inequality by the numbers: in history and now. An overview. The World bank Policy Research Working Paper 6259. *The World Bank*.
- Murray, Ch. (2006): The Social Contract Revisited Guaranteed Income as a Replacement for the Welfare State, The Foundation for Law, Justice and Society: <http://www.fljs.org/files/publications/Murray.pdf>
- Murray, Ch. (2016): *In our hands: A plan to replace the welfare state*. Rowman & Littlefield.
- Murray, Ch. (2016): A Guaranteed Income for Every American, Wall Street Journal, 3 de Juny: <https://www.wsj.com/articles/a-guaranteed-income-for-every-american-1464969586>
- Nacions Unides (2018): World Economic Situation and Prospects 2018, Nova York.
- Nature (2018): Money for Nothing: The truth about Universal Basic Income. <https://www.nature.com/articles/d41586-018-05259-x>
- Nikiforos, M.; Steinbaum, M. and Zezza, G. (2017): *Modeling the Macroeconomic Effects of a Universal Basic Income*, Economic Inclusion Work and Labor, Roosevelt Institute: <http://rooseveltinstitute.org/modeling-macroeconomic-effects-ubi/>
- OECD (2014): Policy Changes for the Next 50 Years. <http://www.oecd.org/eco/lookingto2060.htm>

-
- OCDE (2017a): Basic income as a policy option: Can it add up? www.oecd.org/employment/future-of-work.htm
- OCDE (2017b): Basic Income as a Policy Option: Technical Background Note. Illustrating Costs and Distributional Implications for Selected Countries: <https://www.oecd.org/social/soc/Basic-Income-Policy-Option-2017-Brackground-Technical-Note.pdf>
- Office of the Parliamentary Budget Officer (2018): Costing a National Guaranteed Basic Income Using the Ontario Basic Income Model: http://www.pbo-dpb.gc.ca/web/default/files/Documents/Reports/2018/Basic%20Income/Basic_Income_Costing_EN.pdf
- Ontario's Basic Income Pilot Studying the impact of a basic income: https://files.ontario.ca/170508_bi_brochure_eng_pg_by_pg_proof.pdf
- Pasma, Ch.; Mulvale, J. (2009): *Income Security for all Canadians: Understanding Guaranteed Income*; BIER Canada.
- Pau, S. (2017): La renda mínima d'inserció cobreix 27.800 famílies, *El Punt-Avui*, 28 de març: <http://www.elpuntavui.cat/societat/article/5-societat/1104782-la-renda-minima-d-insercio-cobreix-27-800-families.html>
- Penn Wharton (2017): Options for Universal Basic Income: Dynamic Modelling: <http://budgetmodel.wharton.upenn.edu/issues/2018/3/29/options-for-universal-basic-income-dynamic-modeling>
- Penn Wharton Budget Model (2017): Options for Universal Basic Income: Dynamic Modelling. <http://budgetmodel.wharton.upenn.edu/issues/2018/3/29/options-for-universal-basic-income-dynamic-modeling>
- Peterkin, T. (2017): Nicola Sturgeon's Universal Income is costed at £12.3bn, *The Scotsman*, 18 d'octubre: <https://www.scotsman.com/news/politics/nicola-sturgeon-s-universal-income-is-costed-at-12-3bn-1-4589520/amp>
- Picketty, T. (2014): *Capital in the 21st Century*. *Harvard University Press*.
- Piketty, T., Saez, E., & Zucman, G. (2017): Distributional national accounts: Methods and estimates for the United States. *The Quarterly Journal of Economics*, 133(2), 553-609.
- Powell, A (2018): How to 3D-Print an Entire House in a Single Day. *Wired*: <https://www.wired.com/story/icon-house-3d-printer/>
- Puig, M. (2016): Una proposta eclèctica contra la pobresa, *Nota d'Economia*, número 103.
- Raventós, D., Arcarons, J. i Torrens, Ll. (2017): La renta básica incondicional y cómo se puede financiar. Comentarios a los amigos y enemigos de la propuesta, *Red Renta Básica*: <http://www.redrentabasica.org/rb/la-renta-basica-incondicional-y-como-se-puede-financiar-comentarios-a-los-amigos-y-enemigos-de-la-propuesta/>
- Raventós, J., Arcarons, D. i Torrens, Ll. (2013): Una propuesta de financiación de una renta básica universal en plena crisis económica. Para garantizar la existencia material de toda la población, *Sin Permiso*: <http://www.sinpermiso.info/textos/una-propuesta-de-financiacion-de-una-renta-bsica-universal-en-plena-tesis-economica-para-garantizar>

- Red Renta Básica (2015): Nueva encuesta GESOP: ¿Una mayoría social catalana por la Renta Básica? La población catalana no dejaría de trabajar con una renta básica: <http://www.redrentabasica.org/rb/nueva-encuesta-una-mayoria-social-catalana-por-la-renta-basica-la-poblacion-catalana-no-dejaria-de-trabajar-con-una-renta-basica/>
- Reinhart, R.J. (2017): Public Split on Basic Income for Workers Replaced by Robots, Northeastern University/Gallup Survey, setembre: https://news.gallup.com/poll/228194/public-split-basic-income-workers-replaced-robots.aspx?g_source=link_NEWSV9&g_medium=LEAD&g_campaign=item_&g_content=Public%2520Split%2520on%2520Basic%2520Income%2520for%2520Workers%2520Replaced%2520by%2520Robots
- Rifkin, J. (2014): The zero marginal cost society: *The internet of things, the collaborative commons, and the eclipse of capitalism*. St. Martin's Press.
- Rodrigues, C. F. (2001): Anti-poverty effectiveness and efficiency of the Guaranteed Minimum Income Programme in Portugal.
- Roosevelt Institute (2017): Modelling the Macroeconomic Effects of a Universal Basic Income: <http://rooseveltinstitute.org/modeling-macroeconomic-effects-ubi/>
- Roser, M (2017): The World as 100 People over the last two centuries. World Economic Forum: <https://www.weforum.org/agenda/2017/01/ricardo-hausmann-why-governments-act-on-their-lies>
- Roser, M (2018): Future Population Growth. Our World in Data. <https://ourworldindata.org/future-population-growth>
- Rotman, D (2014): Technology and Inequality. MIT Technology Review: <https://www.technologyreview.com/s/531726/technology-and-inequality/>
- Sandefur, J (2018): Is the Elephant Graph Flattening Out? Center for Global Development: <https://www.cgdev.org/blog/chart-week-1-elephant-graph-flattening-out>
- Santens, S. (2017): Universal Basic Income Accelerates Innovation by Reducing Our Fear of Failure, Economics, 12 de febrer: <http://economics.com/universal-basic-income-accelerates-innovation-reducing-fear-failure/>
- Santerns, S (2014): Wouldn't Unconditional Basic Income Just Cause Massive Inflation? Medium: <https://medium.com/basic-income/wouldnt-unconditional-basic-income-just-cause-massive-inflation-fe71d69f15e7>
- Sanzo, L. (2018): Indicadores de impacto del sistema de rentas mínimas autonómicas en España: <https://hungrygrass.org/2018/01/01/indicadores-de-impacto-del-sistema-de-rentas-minimas-autonomicas-en-espana-2015-luis-sanzo/>
- Schaller, R. R. (1997): Moore's law: past, present and future. IEEE spectrum, 34(6), 52-59.
- Schiller, B (2017): *Venture Capital for People: Making the Case for A Basic Income*. Fast Company: <https://www.fastcompany.com/40412384/venture-capital-for-the-people-making-the-case-for-a-basic-income>

-
- Schlaepfer, R. C., Koch, M., & Merkhofer, P. (2015): Industry 4.0 challenges and solutions for the digital transformation and use of exponential technologies. Deloitte Report.
- Schumpeter, J. (1942): Creative destruction. *Capitalism, socialism and democracy*, 825, 82-85.
- Scutella, R. (2004): Moves to a Basic Income-Flat Tax System in Australia: Implications for the Distribution of Income and Supply of Labour, Melbourne Institute of Applied Economic and Social Research, The University of Melbourne Melbourne Institute, Working Paper No. 5/04: https://www.researchgate.net/publication/5103427_Moves_to_a_Basic_Income-Flat_Tax_System_in_Australia_Implications_for_the_Distribution_of_Income_and_Supply_of_Labour
- Segal, H.D. (2016): Finding a Better Way: A Basic Income Pilot Project for Ontario, Discussion Paper: <https://www.ontario.ca/page/finding-better-way-basic-income-pilot-project-ontario#section-1>
- Serrano, Ll. (2017): Renda Garantida de Ciutadania, un dret que podem pagar, Butlletí d'Actualitat Econòmica i Social (Maig de 2017)
- Shalf, J. M., & Leland, R. (2015): Computing beyond moore's law. *Computer*, 48(12), 14-23.
- Shapiro, P. (2018): *Clean meat: how growing meat without animals will revolutionize dinner and the world*. Simon and Schuster.
- Spence, M. (2011): *The next convergence: The future of economic growth in a multispeed world*. Farrar, Straus and Giroux.
- Standing, G. (2013): Unconditional Basic Income: Two pilots in Madhya Pradesh, Delhi Conference, Maig 30-31.
- Steil, D. i Fietz, M. (2017): Entrevista a Angela Merkel: "No soy muy partidaria de la renta básica universal", Huffpost, 10 de setembre: https://www.huffingtonpost.es/2017/09/08/entrevista-a-angela-merkel-no-soy-muy-partidaria-de-la-renta-basica-universal_a_23201735/
- Stern, A. (2016): *Raising the floor: How a universal basic income can renew our economy and rebuild the American dream*. Public Affairs.
- Stern, A. (2016a): Moving towards a universal basic income, The World Bank, 4 de desembre: <http://blogs.worldbank.org/jobs/moving-towards-universal-basic-income>
- Stern, A. (2016b): Raising the floor: How a universal basic income can renew our economy and rebuild the American dream. Public Affairs.
- Stiglitz, J. E. (2012): *The price of inequality: How today's divided society endangers our future*. WW Norton & Company.
- Tena, A. (2017): La renta bàsica experimental: Casos y modelos: <http://www.sinpermiso.info/textos/la-renta-basica-experimental-casos-y-modelos>
- Tobin, J. (1966) "The Case for an Income Guarantee." *Public Interest* 4:31-41

Tobin, J., J.A. Pechman, and P.M. Mieszkowski (1967): "Is a Negative Income Tax Practical?" Yale Law Journal 77(1):1-27

Torrens, Ll. (2014): Apuntes sobre la aplicación pràctica de una renta bàsica. Aclarando confusiones: <http://www.sinpermiso.info/textos/apuntes-sobre-la-aplicacin-prctica-de-una-renta-bsica-aclarando-confusiones>

Uribarri, I. (2015): No es una buena idea extender el sistema de rentas mínimas condicionadas de Euskadi al conjunto del Reino de España, Sin Permiso: <http://www.sinpermiso.info/textos/no-es-una-buena-idea-extender-el-sistema-de-rentas-minimas-condicionadas-de-euskadi-al-conjunto-del>

Van Parijs, P (2016): "A Basic Income for All". bostonreview.net: <http://bostonreview.net/archives/BR25.5/vanparijs.html>

Van Parijs, P. (2000): A Basic Income for All, bostonreview.net, octubre-novembre: <http://bostonreview.net/archives/BR25.5/vanparijs.html>

Weller, C (2018): *A Nobel Price winner in economics just backed basic income*: www.businessinsider.com/basic-income-gets-nobel-prize-winners-approval-2016-5?IR=T

Widerquist, K. (2005): A failure to communicate: What (if anything) can we learn from the negative income tax experiments?. *The Journal of Socio-Economics*, 34(1), 49-81.

Zabala, I. (2016): La renta de garantía de ingresos en la Comunidad Autónoma del País Vasco, Comunicación, XII Congreso Español de Sociología: <https://www.fes-sociologia.com/files/congress/12/papers/4581.pdf>

Webs especialitzats en Renda Basica Universal

- Basic Income European Network: <http://basicincome.org/basic-income/>
- European Anti-Poverty Network: <https://www.eapn.eu/>
- European Minimum Income Network: <https://emin-eu.net/what-is-emin/>
- Red Renta Básica: <http://www.redrentabasica.org/rb/>
- Unconditional Basic Income Europe: <https://www.ubie.org/ubie-affiliation-bien/>

COL·LECCIÓ PAPERS DE L'OBSERVATORI DE LA INDÚSTRIA

- 1. Les dones en el sector industrial a Catalunya**
Carme Poveda
- 2. Reconeixement i valoració dels requeriments de l'entorn legal amb incidència sobre la dimensió de l'empresa**
Modest Guinjoan
- 3. L'impacte laboral de la Indústria 4.0 a Catalunya**
Joan Miquel Hernández Gascón (director), Jordi Fontrodona Francolí, Adrià Morron Salmeron, Laia Castany Teixidor, Manel Clavijo Losada i Belén Tascón Alonso
- 4. Potenciació del transport multimodal al Corredor del Mediterrani des de la implementació de models multiclient i multiproducte eficients**
CENIT - Centre d'Innovació del Transport
- 5. La qualitat de l'ocupació de la indústria a Catalunya**
CTESC - Consell de Treball, Econòmic i Social de Catalunya
- 6. Renda Bàsica Universal. Anàlisi d'una proposta disruptiva d'innovació social**
Oriol Amat Salas i Xavier Ferràs Hernández

